

Edele Jernskjæg

Theodor Ewald

I tronens skygge 2

Bibliotek 1800

Theodor Ewald

Edele Jernskjæg

Historisk roman fra kong Hans' tid

eBibliotek 1800

2025

Første bog

1. På Ellingegård

I Butterup sogn på Sjælland, just dér hvor Rejstrup og Tudse å løber sammen, lå Ellingegård, den som nu er hovedsædet i baroniet Løvenborg. Oprindelig var det en landsby, som tilhørte Absalon; han skænkede den til Sorø kloster, og ved mageskifte kom den senere ind under Roskilde bispestol.

Midt i det femtende århundrede var Jens Pedersøn af ætten Jernskæg Roskildebisp; han gav sin broder, Anders Pedersøn, Ellinge i forlening, og efter ham gik lenet i arv til sønnen, Mikkel Andersen Jernskæg, den navnkundige jomfru Edeles fader.

Endskønt Mikkel Andersen nedstammede fra den berømmelige Peder Jernskæg, Valdemar Atterdags djærve høvidsmand, var han dog en fredens mand; det så man straks, når man nærmede sig hans borg. Ladegården lå for sig selv, udenfor fæstningsværkerne, et let bytte for en fjende i fejdens tid. Og dér var både hestestald og smedje, bryggers og bagers, så borgens beboere ville være temmelig ilde stedt under en belejring. Gravene om selve borgen var dybe og brede og ringmuren høj, men vindebroen var altid nede, nat og dag. Om nogen havde villet overfalde Mikkel Andersen, da havde han ikke stødt på anden hindring end selve hovedbygningens mure; men de var også solide nok.

Der var indenfor ringmuren kun denne ene bygning – "kernen", eller som folkene spøgende plejede at kalde den: "Faders Hat". Dér var nederst køgerset, hvor også pigerne sov; derover borgestuen, hvortil en udvendig stige førte op, så man måtte gennem den, enten man ville ned i køgerset eller videre

op i de øvrige rum. Gennem snævre vindeltrapper kom man op, først i vinterstuen, hvor den hele familie arbejdede og spiste, og sov bag de store sengeomhæng langs væggene; dernæst i riddersalen, hvor der i hver af de uhyre, tragtformige vinduesfordybninger stod en rusten kanon, hvis munding truende pegede ud gennem den smalle lysåbning. Og alleröverst lå fruerstuen, som kun benyttedes, når gården havde mange gæster. Da sov kvinderne her, og dér var på dørens indre side tre mægtige slåer … et værn, der nok kunne gøres nødigt. For selv om de fleste af mændene ved gæstebuddets slutning tumlede under bordet, hændte det dog, at en og anden endnu havde kræfter til at stavre op ad vindeltrappen og forsøgte på at komme til at sige kvinderne et kærligt godnat …

Men Mikkel Andersen gjorde ingen gæstebud mere. Han var til års nu, fø'r af mad og øl og kær af magelighed. Han havde ingen ærgerrighed efter på ny at hæve slægtens anseelse, og hans hustru Margrethe, Anders Jepsens datter af Særslev, hørte selv til en æt, for hvilken det var gået tilbage; hun var opfødt i trange kår og var nu sur og from, snar til skænden og let til tårer …

De der havde kendt hende i hendes ungdom, sagde, at sådan havde hun ikke været fra først. Munter og frisk var hun draget ind på Ellinge ved sin unge husbonds side, kvidrende som en lærke havde hun færdedes gennem det skumle tårn fra køgerset og helt op under teglstenshatten, og hun havde langt hellere drukket sin herre og hans gæster til efter dagens jagt, end givet sig ind under husførelsens kedsommelige pligter.

Forandringen i hendes væsen var indtrådt samme dag, som den kønneste af hendes terner, den unge Lisbeth, hovedkulds

havde måttet forlade gården. Der gik endnu på Ellinge en syttenårs knøs, som de kaldte Eske Fynbo, og som fik sin kost med karlene mod at gøre en smådrengs gerning; han lignede påfaldende Mikkel Andersens to sønner, Laurids og Hans, så det var intet under, at man mumlede om, at han skulle være Lisbeths søn. At han fik lov til at vokse op under fru Margrethes øjne, tog mange som et vidnesbyrd om, at et varmt hjerte slog bag hendes beske ydre ...

En tidlig morgen først i maj 1490 sad Mikkel Andersen på vægbænken i vinterstuen, mens fru Margrethe sad i en af vinduesfordybningerne og spandt; klokken var halvgåen fem, og Mikkel havde netop sat spegesilden til livs; han sad nu og kiggede i ølkanden, der var betænkelig nær ved at være tom; han kunne ikke rigtig bære det over sit hjerte at drikke det sidste, for det var slet ikke så sikkert, at han fik lov til at få en kande til, nej det var ikke; Margrethe var blevet svært nøjeregnende på det sidste og ville, at han skulle nøjes med otte potter om dagen, som karlene fik. Og endnu havde hun ikke lukket munden op, så det var ikke godt at vide, hvordan hun var sindet i dag ...

"Det er koldt, hvad?" sagde han prøvende ... "Der står en kulde fra fliserne, så det går gennem både hoser og sko."

"Gå ud og hjælp folkene," sagde fru Margrethe, "så får du nok varme i kroppen. Du mener vel ikke, vi skal fyre om dagen nu i maj?"

"Kors, jeg mente kun, du frøs kanske dér, hvor du sidder lige ved glughullet," sagde Mikkel. "Det er ellers svært, så alting er sent i år. Jeg ved ikke af, jeg har hørt kukkeren endnu, endda den plejer at komme fjorten dage før Voldersmisse ..."

"Gør den?" sagde fru Margrethe tørt.

"Ja," sagde Mikkel, "og så kukker den, til den ser den første høstak i bygvangen, ved du vel man siger for et gammelt ord."

Han tømte mismodig kanden og gik hen til et af vinduerne ... det nyttede nok ikke at snakke om øllet nu, hun var så tvær ...

"Dér løber Edele," sagde han ... "så kjortlen fly'r. Nu skal hun vel til skovs igen; jeg synes, du skulle vogte lidt på hende, så nær hun er udvokset nu, alt i sit fjortende år ..."

"Hun kan tidsnok komme til at sidde hen og græmme sig, om hun får en mand," sagde fru Margrethe bittert; for hun fandt sin egen ungdom igen i datteren og holdt hånd over hendes glæde, hvorfor Mikkel ikke led Edele så godt som hendes brødre. "Om du ellers vil vide det, så bad jeg hende løbe om i kålgården og se til bierne; nogen af os må vel gøre nytte for føden vi får."

Mikkel rømmede sig bistert og vandrede med lange skridt rundt om den svære stenpille, der bar loftets hvælving i midten. Han var vranten over, at han ikke havde fået tørsten slukket; og skønt han vidste, at det hævnede sig grusomt, kunne han dog ikke modstå fristelsen til at indlede en lille skærmydsel.

"Du skulle ellers ikke sætte Edele sådan noget i hovedet," sagde han ondt. "Det bliver dog klosteret, der bliver hendes lod, som de andres. Hvor skulle hun få sig en mand fra, siden jeg hverken kan fly hende guld eller gods?"

"Nå ja," sagde fru Margrethe. "Klosteret er ikke det værste. Skønt Gud Herren vide, hvor det skal gå med Edeles lette sind."

"Så skulle du hellere holde hende til alvor i tide," sagde Mikkel og godtede sig over, at formaningerne denne morgen var faldet i hans lod. "Edele får at skikke sig i sin skæbne som så mangen

jomfru før hun. Det gør mig mere ondt for drengene. Hans er jo stille af sig og from; men Laurids er skabt for bedre end kutten. Havde farbroder levet, havde han vel fået lenet efter mig; men det græmmer mig hårdt, at jeg ikke evner at sætte drengen på en gård."

"Du evnede vel det og mere til, om du ikke kælede for din vom, som havde du din salighedspart i den," sagde fru Margrethe. "Dit udkomme var jo rigeligt, om det ikke gik lige fra hånden og i munden. Hvorfor lægger du ikke noget til side, om Laurids ligger dig så meget på hjerte? Kælderen driver jo af tysk øl og vin, og endnu i går fik du en otting østers ..."

"Osterlinger er godt," sagde Mikkel og smækkede med tungen. "Du skulle smage den selv. Og tolderen i Helsingør skaffer mig dem jo billigt ... ellers mener jeg, det er lige meget nu; jeg er dog blevet for gammel til at lægge noget til side. Hvad har du ellers i dag?"

"Det er onsdag," sagde fru Margrethe og rejste sig. "Så kan du vel tænke dig det selv."

"Gid Fanden havde de fiskedage," brummede Mikkel. "Godt var det da, de osterlinger kom i går."

"Du får nøjes med bergfisk," sagde fru Margrethe. "Østersen kan stå, for om her skulle komme gæster til huse."

Så gik hun af hallen, og Mikkel stirrede forbitret efter hende. Tænkte han det ikke nok ... nu gik hun naturligvis hen og syltede de rare skaldyr ned, så at al friskheden og havsaltet gik af dem ...

Ærgerlig greb han sin hue for at gå over i ladegården, da døren gik op og Ellinge-præsten, hr. Severin trådte ind. Mikkel

kylede huen i vejret, så gammel han var, og gik præsten i møde med strålende ansigt og udbredte arme.

"Gud være priset og takket som sendte Jer herhid i en lykkelig stund," sagde han bevæget. "Kom og sid, hr. Severin, så skal jeg ret straks skaffe os en kande øl."

"Hm," sagde hr. Severin ... "Jeg kommer ellers i et alvorligt ærinde; men når det synker i kanden, det klares bag panden, og drik på bord gi'r venneord ... ellers ville jeg trække en lutendrank for, om I har noget blandet. Det meget øl ligger mig så koldt og tungt i min vom."

Fru Margrethe kom ind i det samme med lutendrank på et bræt; for hun kendte hr. Severins smag og undte sin præst det bedste. Så satte hun brødbrikker for dem og kom til Mikkels glæde med de rare skaldyr på et fad; hans øjne stod stive af forventningens fryd, mens han brækkede dem op med sin daggert og lagde de første for præsten.

"Sandelig," sagde hr. Severin. "I har det her på Ellinge som en fyrste. Jeg mindes ikke, jeg har smagt osterlinger, siden jeg fulgte den unge Bille til Paris som hovmester."

Han ville netop føre den næste til munden, da han pludselig blegnede og lagde den fra sig på brøddisken.

"Gud forlade mig min synd," sagde han og slog kors for sig. "Glemte jeg ikke rent, at det er onsdag i dag. Jeg kan ikke vide, hvad osterlingen kan være for et dyr."

"Hvad skulle det være andet end en fisk?" sagde Mikkel med munden fuld. "Den lever da i vandet, ligesom musling og krabbe."

"Er det sikkert og vist?" sagde hr. Severin beroliget. "Krabben har jeg set svømme i søen selv; men at osterlingen var en fisk,

vidste jeg ikke."

De to gamlinger hengav sig til stum nydelse. Da hr. Severin var færdig, tog han en dyb slurk af kanden og rakte den til Mikkel.

"Nå, hr. Mikkel," sagde han og tørrede sig med bagen af hånden om sin mund. "Nu takker vi Herren for disse gode gaver og går til sagen. Jeg drager i morgen til Soer; vil I, at jeg skal udrette det ærinde, vi talte om forgangen dag?"

"Tja," sagde Mikkel og skottede til fru Margrethe. "Jeg ved ikke andet råd. Laurids er snart atten år nu, og Hans seksten såvel; går de her længere, fanger de vel nykker. Men hårdt er det at være så arm, at ens sønner ikke kan bære navnet videre i tiden; ikke øver jeg gerne vold mod Laurids, før det gøres nødigt; vi får vel helst lade drengene svare for sig selv."

"Nå, ja," sagde hr. Severin skarpt. "I skylder jo så dog Gud Herren en tiende af eders eje, og jeg burde gå i rette med eder, fordi I al eders tid var for god ved eders vom. Giver I nu kirken eders sønner, da skaffer I eder to forbedere for eders sjæl."

Hr. Mikkel skottede sky til ham; men fru Margrethe nikkede bifaldende og gik ned. Lidt efter kom hun tilbage med drengene, der så store de var, blev stående undseligt indenfor døren og skottede skræmte til moderen.

"Stå ikke dér og glo som en gedde på en krog," sagde Mikkel barsk. "Gå hen og byd hr. Severin goddag."

De to drenge marcherede med lange skridt hen til præsten og gav ham håndtryk med et kejtet nik, og så gik de i stå igen. Hans var ligeså ræd for faderen som Laurids for moderen, og ingen af dem kom nogensinde i huset, før de blev hentet derind. Hans så forventningsfuld på præsten; men Laurids

gumlede på en negl og tænkte, at om han var gedden, da var krogen sagtens gemt i hr. Severins person.

"Nå ja," sagde hr. Mikkel vranten, "det er altså den værdige hr. Severin, som agter sig til Soer kloster, hvor abbeden er hans særdeles gode ven. Kan hænde, han kunne skaffe jer an dér som lægbrødre en tid, mens I forbereder jer på at krybe i kutten ... Hvad siger I til det?"

"Å jo," udbrød Hans med lysende øjne. "Helst følger jeg hr. Severin til Soer med det samme."

"Tal én ad gangen," sagde hr. Mikkel vredt. "Hans skræpper jo op, så ingen kan høre, hvad Laurids siger. Hvad sagde du, min dreng?"

"Ingen ting," sagde Laurids mut.

"Hm," sagde Mikkel. "Du mener sagtens, du kunne leve kutten foruden, hvad?"

"Mener og mener," sagde fru Margrethe skarpt. "Hvad skal den snak til? Om hr. Severin gør sig den umag, og abbeden intet har derimod at indvende, da tænker jeg, at Laurids siger tak til."

"Nej," skreg Laurids og gjorde pludselig et spring mod trappen. "Stikker I mig i et kloster, da rømmer jeg hellere af gårde med det samme, så meget I ved det."

Han skulle just til at forsvinde, da hr. Severin lagde sin hånd på hans skulder og drog ham tilbage.

"Hvad er det da, din lyst står til?" spurgte han mildt. "Gården her er ikke din faders, ved du; agter du at tjene livet hen for svend hos en fornem herre?"

"Der bliver vel krig engang igen," mumlede Laurids. "Det er hændet før, at kongen har givet len til en mand, som forstår at bruge en klinge."

"Sandelig," sagde hr. Severin, "ånden er en klinge og ordet både pil og skjold; den som er rustet med dem til Guds ære, farer vel."

"Det forstår jeg mig ikke på," sagde Laurids. "Jeg er en Jernskæg."

Han så foragteligt på præsten, der blev ved at være lige mager og kantet, hvor ublu han end åd og drak.

"Vist er du en Jernskæg," sagde hr. Severin, "og det taler kun til din ros, at du vil gøre ætten ære. Men kirken er mægtigere end kongen, min søn, den giver og gode len til sine tjenere; for en fattig pog som dig er klosteret den snareste vej til magt og hæder. Og så er det jo kun på en prøve for det første; synes du ikke om det kan det jo endda gøres om."

Laurids så studsende på ham og sagde tøvende:

"Nå ja, når det kun er på prøve ..."

Neden under vinduerne hørte de i det samme en klar og trillende sang:

"Du tørst ikke kaste
bolden efter mig;
der sidder en mø i fremmed land,
hun lider fast efter dig.
Du lade dine ord vel ...

Du skal aldrig søvnen sove
og aldrig roen få,
før du får løst den skønne jomfru,
som længe har ligget i trå-å ..."

"Det er Edele," sagde hr. Mikkel spidst. "Hvad mener du, Margrethe? Nu har du fået *din* vilje, så kunne vi kan hænde få

givet hende Gud i vold med det samme."

"Edele er jo kun et barn," sagde hr. Severin hastigt og kastede et blik på fru Margrethe. "Hun har dertil i sin fagerhed en rigdom, som er bedre end gods og guld."

"Ja," brummede Mikkel. "Når klerke og kvinder spinder på rok sammen, så har en mand snart strikken om sin hals."

Lidt efter kom Edele stormende ind i hallen med det askeblonde hår flagrende om sit friske ansigt. Hun blev et øjeblik stående forvirret, da hun så den store forsamling og de højtidelige miner; men så fik hun øje på præstens blussende ansigt og de opstablede østersskaller på bordet; hun klappede i hænderne og råbte leende:

"Osterlinger, osterlinger ... lille mor, du beder da hr. Severin blive, så vi kan få osterlinger til davre, og så får jeg lov til at smage på den gamle rhinske."

"Barn," sagde fru Margrethe og strøg håret fra hendes pande, "som du farer! Vi sidder her og taler om alvorlige ting. Hans og Laurids har besluttet at gå i Soer kloster."

"Hans og L..."

Edele stirrede på moderen med åben mund; så brast hun i latter.

"Nej, ved du hvad, moder ... Laurids i kloster! Og så skulle måske alt det dejlige, krøllede hår rages af ham? Vil I ikke også sætte mig i kloster? Tra, la, la, la, la.

Så satte de hende på skjolde,
de løfted under hende med spjud,
så løfted de hende så sørgende
ad kirkevinduet ud ...

Laurids … stå da ikke dér så tvær! Hvorfor siger du ikke, at det ikke er sandt?"

Døren sprang op i det samme, og unge Torben Bille kom ind. Han løftede triumferende en mægtig ørred, han havde taget nede i Rejstrup å, og det klarede op i hr. Mikkels ansigt.

"En ørred, så sandt jeg lever! På sine ti, elleve pund. Gå nu, børn, så kan I have frihed dagen ud, og Torben også …"

"Og Eske Fynbo med," sagde Edele indsmigrende. "Også Eske Fynbo, far, når han ikke er med, er der slet ikke noget morsomt ved det hele …"

"Nåja," sagde hr. Mikkel og rømmede sig forlegen. "For én gangs skyld … men ingen af jer render til skovs før davre."

Fru Margrethe og hr. Severin havde tilkastet hinanden et meget sigende blik.

2. Små sammensværgelser

Ude bag staldene, i humlehavens yderste hjørne, lå ungdommen hen under nadvertid i græsset og slikkede sol. Det havde været en bevæget dag; hr. Severin havde tømt mangen kande vin efter davre, og både han og hr. Mikkel var blevet så oprømte, at Edele havde måttet synge for dem alle de viser, han kunne. Inden præsten var draget af gårde, havde han taget det løfte af den omtågede lensmand, at Edele skulle følge ham til Soer og klostergives med det samme.

"Ha, ha, ha," lo Edele, "så drukne var de både at de ville give mig i et munkekloster! Skulle jeg endelig til det, var der sagtens også mere moro dér end hos de sure nonner."

"Skik dig, Edele," sagde Hans strengt. "Tak du Gud, om du bliver klostergiven, inden Satan får dig i sine garn."

"Hejsan, hvor han prædiker," lo Edele. "Du er såmænd født kronraget, lille Hans, og jeg glæder mig rigtig til at se munkekutten om dine skæve ben."

Hun sad oppe på diget og slog overgivent fødderne mod hinanden. Så sang hun en vise, som nylig havde faet Mikkel og hr. Severin til at le, så tårerne randt:

"Hør, hvad jeg siger dig for sand, du små:
Lopper og sådant lad fare og gå!
Ser du det på en anden, gør ikke spe!
Lad som du det monne ikke se!"

Torben Bille lo overlydt, Hans forandrede ikke en mine, Laurids sad tvær og tavs. Et stykke fra de andre lå Eske Fynbo

på maven med hænderne under hagen og stirrede ufravendt på Edele med et glødende blik.

"Æh, bæh," sagde Edele og kildrede Laurids med en pilekvist under næsen. "Ligger du dér og beder din paternoster bagfra? Det skulle have været mig, de havde budt at krybe i kutten, når jeg ikke havde lyst! Jeg skulle have lét hr. Severin lige op i synet."

"Nå," sagde Laurids med et mørkt blik. "Jeg er der da ikke endnu. Og så er det jo kun på prøve."

"Pyt," sagde Edele, "er du så dum? Det er naturligvis bare noget, præsten har smurt dig om munden med for at få kløer i dig; når du først er i Soer, sidder du såmænd fast som en flue i en klat sirup. Aldrig havde jeg troet, at du var sådan et mæhæ."

Laurids rejste sig trevent og gik; da han kom forbi Edele, hviskede han med munden tæt ved hendes øre:

"Bi du bare! Jeg rejser ikke til Soer uden for at få lejlighed til at rømme. Men sig det ikke til Hans, den hængehest, for han sladrer."

Han fløjtede ad en stor jagthund, der lå og gispede inde under humlestængernes skygge, og gik op imod gården; Hans fulgte ham; men Torben og Eske blev liggende, hvor de lå.

"Skal du ikke med, Torben?" spurgte Edele drillende. "Du plejer jo ellers at følge Laurids som en dogge."

"Nej," sagde Torben med et ondt blik til Eske Fynbo. "Jeg kan dog ikke ret vel lade dig blive ene tilbage med en svend."

"Nå," lo Edele, "hvad er du så selv, om jeg må spørge? Jeg mente ellers, du og Eske søbede af samme fad."

"Ja," sagde Torben værdigt. "Jeg er her for at lære ridderlig skik, og må finde mig i at dele folkenes kår en tid. Men du må dog vide, at jeg er af en god og gammel æt."

"Pyt," sagde Edele og purrede ham med vidjen i håret. "Du har nu da vel heller ikke uden én fader og moder som vi andre."

"Vil du vide det," sagde Torben hidsigt, "så har min slægt siddet her på Ellingegård før din."

"Bild mig det ind," sagde Edele tirrende. "Aldrig har der siddet nogen Bille her på Ellinge, det jeg ved af."

"Ikke det," sagde Torben og rejste sig, rød af vrede. "Da stammer jeg dog ned fra Barnum Eriksen, som ejede gården her, mens din fader kun har den til len. Og Barnums bedstefader var hertug Erik af Sønderhallands søn, og Erik var Knud af Laalands søn, og Knud var Valdemar Sejrs søn med Esben Snares enke ..."

Edele lagde sig tilbage på diget og brast i latter. Torben blev lige så bleg, som han før havde været rød, og råbte rasende:

"Ja, jeg forstår nok, at nu har jeg igen været din nar; men den, der ler sidst, ler bedst."

Han skulede forbitret til Eske og fo'r så op imod borgen. Næppe var han af syne, før Eske rejste sig; Edele fo'r om hans hals og gav ham et smældende kys midt på munden.

"Det var det, du skulle have," sagde hun og lo. "Torben er nem at blive af med, og så er det sådan moro at tirre ham, så ætstolt han er."

"Edele," sagde Eske Fynbo og tog fast om hendes hænder. "Den dag kommer, da de sætter dig i kloster med."

"Tror du?" sagde Edele og lo igen. "Så får du sandt for Herren komme og tage mig derfra."

"Ja," sagde Eske alvorligt. "Sætter de dig i kloster, så kommer jeg og tager dig derfra."

Hånd i hånd løb de to unge op imod borgen for ikke at komme for sent til nadver.

Fru Margrethe var ikke vel; hun gik til sengs straks efter måltidet; hun klagede hyppigere og hyppigere over, at hjertet somme tider hamrede, som om brystet skulle sprænges; og så kunne det pludselig være, som hørte det ganske op at slå. Hun lå utålmodigt og skyndte på Mikkel, der ikke kunne blive færdig med ølkanden; saltfisken fra nadveren brændte ham endnu i halsen. Men omsider krøb han under dynen for husfredens skyld ...

Han lå og ærgrede sig længe og pintes af tørsten og tænkte, at livet var dog ledt og kedsomt, når man ikke evnede at være mand i sin gård. Lidt efter så han, at fru Margrethe sov fast; men da han kiggede over til sønnens seng, lå Laurids endnu med hænderne under nakken og stirrede tungsindigt ud i den halvlyse aften.

"Sover du ikke?" hviskede Mikkel. "Du skal ikke ræddes for det med klosteret; det er jo kun på prøve."

"Mon?" sagde Laurids dæmpet. "Det skal du i alle fald vide, at munk bliver jeg ikke. Jeg vil være ridder som du; tvinger de mig, så rømmer jeg derfra."

"Det får blive din egen sag," sagde Mikkel. "Dér kan jeg ikke hjælpe; der er nu en gang det, som gør, at moder er stærkere end jeg."

Han sukkede tungt og vendte sig; men lidt efter rejste han sig over ende og hviskede:

"Sover du, Laurids? Tag og lyt, om folkene er gået til ro."

"Nej," sagde Laurids henne fra døren, "de sidder og ler, og der er en, som synger."

"Skal vi liste derned?" sagde Mikkel og lo sagte. "Så tager vi en kande øl endnu og får Anders til at fortælle om krigen; når moder først sover, vågner hun ikke let."

Lydløst kom de i hoserne og sneg sig ned ad vindeltrappen. Og time efter time sad hr. Mikkel og hans søn i borgestuen og fandt mellem svendene den munterhed, som oppe i vinterstuen længst var død ...

3. Ramt af lynet

Sommer gik og vinter gik, Hans og Laurids sad for længst i Sorø kloster, og Edele var blevet bredere både om bryst og hofte end i fjor; fager var hun som altid, og munter dagen lang ...

En råkold aprilaften sad hr. Mikkel og fru Margrethe i vinterstuen for at finde varme, inden de skulle til ro. De havde ved mørkningen været ude i ladegården sammen for at se til kornloftet, og snesjappet var sivet både gennem sko og hoser. Nu lå de på hver sin løjbænk og strakte de nøgne fødder frem mod det knitrende bål i kaminen for rigtig at blive bagt igennem.

Mikkel ræbede af velvære ... i salig ihukommelse af det lam, han havde fået til nadver; og fru Margrethe havde endda på egen hånd sat en kande kryddervin på gulvet ved hans side. Men han følte sig alligevel ikke rigtig tryg til mode, han havde altid den ulykkelige skæbne, at når han lå som nu og følte sig som i paradis, da blev gerne et ubehageligt emne bragt på bane; eller var det fru Margrethe, der søgte at gøre ham blid med mad og vin, før hun sårede hans sind?

"Ak ja," sukkede han uvilkårligt og rakte sig, "ingen ting er fuldkomment på denne syndige jord."

"Nej, jeg tænker just på det samme," sagde fru Margrethe hastigt. "Nu var Edele så frisk og munter, ret en solstråle i mit sørgelige liv. Men jeg frygter for, at min kærlighed til hende har gjort mig svag."

"Just det, just det," sagde Mikkel Andersen ivrigt. "Har jeg ikke sagt det ofte nok? Hun er for let af sind; skik hende i kloster som drengene jo før jo hellere."

"Ja, ikke sandt," sagde fru Margrethe bittert. "Min kødelige datter skulle jages af gården for din horeunges skyld? Nej, Mikkel, Eske Fynbo skal herfra, og det hellere i dag end i morgen."

"Hvi så?" sagde Mikkel studsende. "Er der noget løs på den kant? Edele er jo ikke andet end som et barn."

"Ikke?" sagde fru Margrethe og smilte tungt. "Ellers ved jeg jo ikke, hvor meget det har på sig; men de er sammen, så snart knægten har fri; og hvad *han* tænker, kan jeg læse mig til i hans øjne."

"Død og Helvede!" fo'r Mikkel op. "Den stodderprins? Men det var også dig, der fandt på, han skulle gå her og ligne mig, så jeg skammer mig som en hund, hver gang jeg ser ham. Jeg har ikke haft en rolig stund, siden han kom hertil."

"Har man syndet, tåler man vel at se frugten," sagde fru Margrethe hvast. "Men nu er det en anden sag. Børnene ved ikke, at de er søskende, og sige dem det kan man dog ikke ret vel. Alt i morgen skal han herfra."

"Ja, hvorfor rager du nu mig ind i det?" sagde Mikkel gnavent. "Jag du herfra og drag hertil så mange du lyster."

Den næste dag, da vejret var mildt og solen sendte sine lysvifter ind gennem glughullerne, havde Edele og Eske Fynbo forputtet sig oppe i riddersalen. De sad i en af vinduesfordybningerne, hver på sin bænk, med fødderne på

den mellemliggende kanon; Edele sad lænet tilbage med hænderne under sin nakke og sang:

"Der var en mand i Ribe by,
han var så ædelig rig;
han gav sin datter en silkesærk,
var femten favne vid.
Selv stryger hun duggen af jorden ..."

"Det er sært, så du altid skal synge," sagde Eske; han sad i sin yndlingsstilling, med hagen på sine hænder, og lod sit blik følge de svajede linjer op over hendes hofte og liv. "Hvor kommer det sig, at du altid er så glad?"

"Det kommer sig sagtens af, at jeg snart skal i brudeseng," lo Edele.

Og femten var de høviske møer,
den særk skulle to og vride;
og somme de tog djer' hårde død,
og somme fik sting i side ...

... Men hvoraf kommer det sig, at *du* altid sidder og muler?"

"Det kommer sagtens af, at når du går i brudeseng, kommer jeg til at holde vagt for din dør," sagde Eske tungt.

"Snak," sagde Edele. "Jeg gifter mig med dig, så snart du får skæg. Så går vi over og dunker hr. Severin på vommen, til han giver os sammen.

Hun tog en penge ud af sin pung
og ofred den med nøje;
hun slog æ degn hans ben i stykker,
slog ud æ præst hans øje.
Selv stryger hun duggen af jorden ..."

"Bild dig det ind," sagde Eske bittert. "Vidste din fader, at du havde mig kær, da jog han mig af gårde."

"Begribeligvis gjorde han det," sagde Edele. "Men du kan da forstå, at så rendte jeg bagefter. Ved du, at jeg alt i smug er begyndt at sy på din skjorte?"

"Da skal du ikke gøre den så vid, som den du sang om," sagde Eske. "For så drukner Torben i den, når han får den på."

"Torben?" lo Edele. "Torben? Nej, men ved du, jeg har syet en hjort med rød silke midt på brystet? Du store herre, den ligner grangivelig den rødblissede ko ... siger du Torben, det fjog. Ved du, han har sagt mig, at hans fader har to skjorter, en til sommer og en til vinter? Det skal nu være så stort alt med de Biller ..."

"Ja," sagde Eske og huggede forbitret i kanonen med sin næve, så den blev rød af rust. "Sy du så helst tre, for mindre nøjes Torben ikke med, kender jeg ham ret. Og ham bliver det ... gid han hang i en hånd her ud ad glughullet, jeg skulle ikke række en finger for at hjælpe ham op."

Han sprang op og gik ud af hallen. Men Edele lo blot og sang videre:

"Og da hun kom på marken ud,
hun slog sin næve i sky;
og alt det fæ, der var i mark,
det bissed hjem til by ...

Og da hun kom i gildeshus,
da tog hun til at le:
"Nu har a da wåren i kirk' i daw,
som enhver kan høre og se!"

Da fik hun øje på folkene, der kom slentrende over broen til davre, og hun løb ned.

Forældrene sad allerede og langede til grødfadet, og det var Edele påfaldende, at ingen af dem skændte eller spurgte, hvad hun havde haft i riddersalen at gøre. Faderen sad ludende og mørk, moderen så bleg og lidende ud, og Edele kiggede nysgerrigt fra den ene til den anden. Da faderen efter at have slikket skeen ren og stukket den i sin taske rejste sig og gik ud, endskønt en bedekølle stod urørt for ham, kunne hun ikke længere dy sig, men brast i latter og slog hænderne sammen, så snart han var ude af døren.

"Du store verden," råbte hun. "Går fader nu hungrig fra fadet på en køddag? Da må du have holdt sparlagensprædiken, moder, for ham den hele nat."

Fru Margrethe svarede ikke, men skar køllen for; og da hun havde skubbet fadet hen foran Edeles disk, gik også hun. Og Edele var for nyfigen til ikke at følge efter.

Nede i den tomme borgestue stod faderen og moderen ved pillen og mundhuggedes sagte; Edele opsnappede nogle ord, da hun strøg dem forbi.

"Er du ikke så meget mand, at du tør sige det selv?" spurgte fru Margrethe foragteligt.

"Nej," sagde Mikkel forknyt. "Det tør jeg ikke; det er jo dog mit barn; men gør så i Herrens navn, som du vil."

Edele blev stående midt ude på stigen og stivnede et øjeblik af skræk. Ville de nu sætte hende i kloster? Noget hemmelighedsfuldt og ubehageligt var der i gære …

Da hun lidt efter kom op i vinterstuen, sad Mikkel med en kødhumpel i hver næve og huggede i sig, og hun løb op i riddersalen igen; dér satte hun sig overskrævs på en kanon og holdt øje med gården. Faderen kom ud og forsvandt i ladegården, lidt efter viste moderen sig og vekslede nogle ord med Eske Fynbo, der kom slentrende over broen. Og et øjeblik efter kom han farende op i hallen, kastede sig ned over kanonen og brast i gråd.

"Så," sagde han, "nu er det alt sammen forbi. De sender mig til Særslev, til din morbroder på Mors; jeg skal herfra inden aften."

Nedenunder gik fru Margrethe og søgte efter Edele overalt, og omsider steg hun op ad vindeltrappen til riddersalen, hvor hun før havde overrasket Eske og Edele i hinandens selskab.

"Han er naturligvis gået op for at fortælle hende det," tænkte hun. "Men legen har varet længe nok; jeg har ikke ro, bare jeg et øjeblik taber dem af syne."

Hun lyttede ved døren og hørte ikke en lyd, så hun tænkte, at hun havde taget fejl, og at de var søgt til skovs. For en sikkerheds skyld slog hun dog døren op; og hun blev stående et øjeblik på det øverste trin med hævede hænder, hvid i ansigtet af forfærdelse over det, hun så. Henne i en af vinduesfordybningerne stod Edele og Eske tæt omslyngede med mund presset imod mund.

Fru Margrethe bevægede munden, som ville hun tale, men det blev kun til et hæst skrig; hun greb sig til hjertet og styrtede i det samme tungt bagover, som ramt af lynet, ned over trappen. Eske, der ilede til, fandt hende dér med baghovedet knust mod en af trappens sten; han bar hende varsomt ned i vinterstuen og lagde hende på sengen, hvor Edele kastede sig grædende over moderens lig.

Og Eske fo'r efter hr. Mikkel, der rystede over hele kroppen, da han klatrede op over stigen. Han tålte ikke at se blod, helst nu så nær ved davre …

4. Eske Fynbo bejler

Oppe i riddersalen lå fru Margrethe i ligdragt med hænderne korslagte over sit bryst. En af pigerne sad ved hendes hovedgærde og mumlede bønner. Det var dagen før jordfæstelsen, og sønnerne ventedes inden aften; begravelsen var udskudt til fjerdedagen, for at de kunne nå at komme hid fra Soer.

Nede i riddersalen gik hr. Severin op og ned med vigtig mine, mens Mikkel trippede uroligt ved hans side; lensmanden havde en hvid hue på sit hoved, bravt fyldt med sukker; for han havde hårde hovedsmerter af sorgen og af den trøst, han havde fundet i vinkanden, og mod alt sådant var sukker godt.

Præsten var kommet til gården straks efter dødsfaldet og havde opholdt sig der siden, til liden glæde for Mikkel Andersen; for hr. Severin, der nu skulle savne fru Margrethes støtte, agtede ingenlunde at slippe taget, og han optrådte med megen myndighed for at skræmme den svage husherre fra første færd. Han havde skældt og smældt over, at kvinderne tvættede liget, skønt de vel kunne vide, at salmesang og vievand var det eneste, som bevarede liget rent. Og nu havde han Mikkel i skole for at få årsagen til ulykken at vide.

"Ja vel, ja vel, hr. Mikkel," sagde han strengt. "Det ved vi jo alle, at eders kære hustru led af hjertenød, så en brat død ikke syntes utænkelig. Dog kunne hun sagtens have levet mangen god dag endnu, om I havde faret mere varsomt ... I havde dog sikkert haft en ordstrid med hende, før hun fo'r heden?"

"Vist så, vist så," sagde Mikkel forvirret. "Vist havde vi en ordstrid hver dag og stundom i natten med, så sandt min kære

hustru aldrig kunne glemme ... men sid dog ned, sid, kære hr. Severin, så skal jeg straks være her med en kande af den søde vin."

"Og derom var det vel, I stredes på det sidste?" sagde hr. Severin ubønhørligt. "I fortælle mig nu helst alt, som det gik til."

"Nå ja," vrissede Mikkel, "det var altså den fordømte knægt, gid hans moder da også havde været styg som en heks, siden man dog ikke er uden et menneske af kød og blod! Nu havde fru Margrethe sat sig i sit hoved, at han skulle herfra."

"Ville fru Margrethe have ham herfra?" sagde hr. Severin forundret. "Det forstår jeg ikke."

"Just det jeg sagde, just det jeg sagde," ivrede Mikkel. "Men hun ville det så, fast jeg nu i årenes løb har fået drengen kær. Så blev vi jo iltre både og skiltes, og siden fandt vi hende dér på trappen, som jeg har sagt."

"Hvem fandt hende?"

"Edele, tror jeg, og ... og Eske ..."

"Mikkel," sagde præsten og greb ham hårdt i armen, "var der noget imellem de to?"

"Ja, hvad ved jeg, hvad ved jeg?" klynkede Mikkel. "Margrethe frygtede det vel, men aldrig tror jeg, at det kan have noget på sig. Mener I kan hænde også, at jeg bør skikke ham herfra?"

Præsten blev stående et øjeblik eftertænksom. Han fattede klart det hele, fornam faren, men slog den hen; det var dette, at drengen var på gården, som havde givet fru Margrethe magt, og magten ville han have selv, nu da hun var borte.

"Nej," sagde han omsider. "Visselig har fru Margrethe allerede været blindet af sygdom, da denne tanke opstod i hendes sind; I bør have drengen her, at I ikke skal tabe eders synd af syne. Men

den ulykke bør ikke ske, at elskov skulle opstå mellem broder og søster; I bør sige ham, hvem han er."

"Vist så, vist så," sagde Mikkel med usikker røst. "Når nu først Margrethe er vel i jorden ..."

"Ja," sagde hr. Severin fast, "i morgen straks efter jordefærden siger I ham, hvem han er. Og nu ..."

Han smilte pludselig huldsaligt og klappede lensmanden på skulderen. "Nu, kære hr. Mikkel, tænker jeg, at vi begge har gjort os fortjent til en drik."

Ude i staldene gik Edele stille og uden sang. Hun gik til hver ko og strøg den over dens mule, hun gik til hver hest og klappede den på dens manke, og hun hviskede i dens øren: "Sørg ikke, lille du, vor mor er død!" Sådan havde hr. Mikkel gjort straks efter fru Margrethes død, at ikke dyrene skulle drage af gården med madmoderens sjæl. Og hun gik i kålgården til bierne, som Mikkel havde glemt, bankede varsomt på hvert stade og nynnede sagte: "Sørg ikke, I små flittige, vor mor er død!"

Så gik hun ud ad skovvejen og satte sig på diget for at se, om ikke brødrene skulle komme fra syd. Koldt var det at sidde på den våde sten, endda hun havde taget sine læderhoser på, og koldt var der i hendes hjerte, der var så lidet vant til at sørge. "Huf," tænkte hun, "nu er jeg her ene med fader og hr. Severin, den lede karl. Inden året er omme, trygler jeg vel selv om at komme i kloster."

Hun prøvede på at synge, men kunne pludselig ikke huske en salme, der kunne passe; og da hun prøvede en af sine gamle viser, knækkede stemmen over i gråd. Så løb hun, for at holde

varmen, langt ud ad vejen, lige til hun tabte pusten helt oppe på banken. Men heller ikke derfra var brødrene at se.

Først hen under aften kom de, vandrende på deres fod. Edele havde ofte tænkt på, hvor hjerteligt hun skulle le, når hun så dem i kutten; men nu, da de var her, syntes hun, det passede helt godt, og hun krøb mismodigt i sin seng. Længe lå hun og lyttede efter brødrenes ensformige sang oppe fra riddersalen, hvor de holdt ligvagt:

"Når kongen da monne indkomme,
sine bryllupsgæster at se,
hvo for hannem monne forstumme,
han får den evige ve.
O Gud! Hjælp at vi have
vore bryllupsklæder på
og troen, Guds gode gave,
med hvilken vi kunne bestå ..."

Det blev en stille ligfærd den følgende dag; så ensomt havde der længe været levet på Ellinge, at folkene på nabogårdene var blevet dem fremmede, og den afdøde havde al sin slægt på Mors; men gårdens bønder og folk udgjorde jo også en ret anselig skare, og de fleste i følget hædrede den afdøde ved at bære en god rus frem for hendes kiste; selv hr. Severin blussede af vin, men det havde kun udvidet hans ånd, og han forrettede den hellige handling med en patos og kraft, der lokkede tårerne frem i øjnene på de fleste.

I borgestuen var der efter jordefærden larmende liv om de svære borde, der bugnede under mad og øl; men oppe i hallen gik det ret stilfærdigt og tarveligt til; Mikkel havde ikke ment det nødvendigt at lade væggene drage, siden de dog kun var sig

selv; alene de brogede, frynsede duge over den svære fløjlsdug vidnede om fest. Og gæsterne var stille; Hans og Laurids rørte næppe kanden, hr. Severin var travlt beskæftiget med at fylde sin bug, og Mikkel drak over al måde af skræk for den stund, da han skulle opfylde sit løfte og bekende sin skam for sit syndens barn; han angrede halvvejs, at han ikke hellere havde sendt ham til Mors, inden præsten kom til styret.

Edele sad og kiggede nysgerrigt på Laurids; først nu lagde hun mærke til noget ændret i hans ansigt og væsen. Han var blevet mere mand, syntes hun, der var kommet klarhed over panden og fasthed i blikket, men også om munden et halvdulgt smil, hun ikke kunne blive klog på og afgjort ikke syntes om.

"Nå, Laurids," sagde hun omsider, "nu er da året snart omme, og endnu er du ikke rømt. Husker du, hvad du hviskede til mig i humlehaven i fjor?"

"Ja," sagde Laurids og mødte roligt hendes blik. "Dengang var jeg et barn og vidste ikke, hvad jeg sagde. Nu ser jeg mit mål og går den lige vej for at nå det."

"Tænkte jeg det ikke nok," udbrød Edele forarget. "Når først du fik kutten om kroppen, fo'r der en munk i din sjæl. Så agter du vel at aflægge løftet og blive i Soer?"

"Jeg gør så," sagde Laurids alvorligt. "Men derom taler vi siden."

Hr. Severin, der en tid havde siddet tavs og stirret frem for sig med stive øjne, hævede nu pludselig den fyldte kande og vendte sig mod hr. Mikkel.

"Det er på tide," lallede han. "Eders hustru er stedet til hvile, og I komme nu eders løfte i hu."

Han tømte kanden i et drag og nåede ikke at sætte den fra sig, før han tumlede under bordet med et bulder. Hans og Laurids rejste sig forargede og gik; men Edele blev siddende og stirrede på faderen med et mørkt blik.

Hun gruede for de tider, der ville komme; faderen led hende ikke og var som en vånd i en stærkeres hånd; det ville blive hr. Severin, der kom til at styre Ellinge, som fru Margrethe havde gjort det før, og alt ville blive endda surere og kedsommeligere, end det havde været. Inden året var omme sad hun sagtens gemt bag klosterets mure ... alt sit håb havde hun sat til Laurids, der havde været frejdig af sind som hun selv, og med hvem hun turde have budt en verden trods; men nu var også han blevet voks i kirkens hænder.

Godt, så måtte hun se at hjælpe sig selv! Og der kom over hende en trang til, at nu måtte alt dette sørgelige var forbi; hun orkede ikke længere at bære denne byrde af sorg for en, der var lagt i mulde, liglugten hang i hallen endnu, syntes hun, og solen legede lokkende hen over dugene, hvor bække af øl og vin bugtede sig om brøddiskenes øer og kødbenenes bjerge. Hun måtte have luft, og hun løb et øjeblik efter ud over broen og langt ind i skoven, hvor hun sang op med sin lyse røst i vilden sky ...

Også Mikkel var omsider segnet under bordet; da Laurids hen under aften kom op, vågnede faderen just, så forvildet på ham og drog et dybt suk.

"Det er endnu dag?" sagde han med tykt mæle. "Ak, Herre Gud, Herre Gud, derpå mærker jeg just alderen svarest, at rusen giver mig kun så stakket en søvn. Fly mig sukkeret, du, er du god, det værker i mit hoved, som skulle det sprænges."

Han fo'r pludselig over ende, da han mindedes, hvad han havde lovet sin præst, og han jamrede med foldede hænder:

"Å, Herre Jesus, Herre Je..., hvordan *skal* jeg dog få det sagt? Laurids, tror du ikke, vi kunne få hr. Severin dér bragt til huse, før han vågner?"

Laurids rakte ham hånden og hjalp ham på benene.

"Rejs dig og sæt dig, fader," sagde han venligt, "jeg vil tale med dig, inden svinet dér vågner af sin rus."

Han satte sig overfor faderen og skød ølkanden over til ham.

"Hvad er der med dig og præsten?" sagde han. "Så meget har jeg set i går og i dag, at du er under hans magt. Hvad er det, som giver ham krammet på dig?"

"Lad os ikke tale om det," sagde Mikkel sky. "Endnu har du intet sagt mig om dig selv; hvad agter du at gøre, når prøveåret er omme?"

"Aflægge løftet," sagde Laurids. "Men betro mig nu alt det, der tynger dit sind. Hvorfor vil du være i den dumme karls vold? Jeg kunne kan hænde hjælpe dig fri, når du siger mig alt, som det er."

"Nå ja, nå ja, svag er jeg jo, min dreng, og vant til at føje mig for den, der er stærk. Og en Herrens tjener ..."

"Er det noget med Eske Fynbo?"

"Så du har gættet det? Ja, det er just det, ja, det er ..."

"Jeg har jo tænkt mit," sagde Laurids, "og nu i ensomheden har jeg fattet meget, som var mig dunkelt før. Jeg begriber også, at det gav moder magten over dig, siden det var mod hende, du havde syndet. Men rager det præsten? Der må være mere end det, fader."

"Det er der, det er der," sukkede Mikkel. Og tøvende fortalte han sønnen alt, som det var.

"Helt lettende var det at få sagt det," sagde Mikkel til sidst. "Det har trykket mig hårdt ... mener du, du kan hjælpe? Du er blevet svært myndig, syntes jeg, siden du kom til Soer. Så rømte du ikke, som det var din agt?"

"Nej," sagde Laurids, "jeg er blevet klogere end som så. Men dette med Edele er tungt; det vil tage glæden af hendes sind, om hun får det at vide. Siger du det til Eske i dag?"

"Jeg kan ikke," sagde Mikkel forknyt. "Herren hjælpe mig, så fej jeg er ... tror du ikke, lille Laurids, at du kunne gøre det for mig?"

"Kan hænde," sagde Laurids tankefuldt. "I hvert fald finder jeg vel på råd; jeg vil tale med Edele først."

Han rejste sig og gik ud i skoven, hvor han kendte de stier, hun søgte, og han havde ikke gået længe, før hendes gjaldende sang ledte ham på sporet. Edele sad på stendyssen under de gamle ege og sang, men tav brat og rejste sig, da hun blev ham va'r.

"Kom, Edele," sagde han mildt, "og lad os vandre lidt sammen; så skal jeg fortælle dig, hvorfor jeg ikke rømte fra Soer."

"Umag dig ikke med det," sagde Edele spydigt, mens de gik tilbage mod gården. "Jeg fatter det helt vel; du bliver munk, som voks bliver alterlys; du er svag i den stærkeres hånd."

"Dér fejler du vidt," sagde Laurids roligt. "Tværtimod har ensomheden givet mig styrke. Jeg vil det samme som før ... rejse vor æt og gøre navnet æret på ny; kun ser jeg nu vejen, jeg må gå."

"Pyt," sagde Edele, "ikke er der vel stor ære at hente i kutte og kloster."

"Gennem dem, Edele, gennem dem. Glemmer du, at farbroder Jens var Roskilde bisp? Jeg skal nok føre mit igennem; Hans venter jeg mig intet af; bliver han noget stort, da må det være en helgen, når han er død. Men du skal hjælpe mig dermed. Edele, sig mig nu sandheden ... er det så, at du har Eske Fynbo kær?"

"Ja," sagde Edele og så frimodigt på ham. "Jeg har givet Eske min tro."

"Det må ikke være," sagde Laurids fast. "Holder du fast ved ham, da kan jeg ikke hjælpe dig; da sidder du i kloster, før året er omme."

"Hvad vil du da, jeg skal gøre?" spurgte Edele usikkert.

"Intet," sagde Laurids. "Intet endnu, så får vi se siden. Du er for god til at kastes i armene på en ufrels svend, og om du end ville, evner du ikke at føre det igennem. Hvad tænker du om Torben?"

"Torben," sagde Edele og slog med nakken. "Det pjok. Hvad skulle jeg vel tænke om en ungersvend, der er forsagt for en kvinde?"

"Torben får meget gods," sagde Laurids med vægt. "At ægte en ætgod og pengestærk mand, *det* er det, som skal frelse dig fra klosterets død."

"Nu ja," sagde Edele, "end er jeg da ikke så gammel, at jeg behøver at træffe et valg."

"Just det, Edele ... endnu skal du slet intet gøre. Men det med Eske Fynbo må være forbi. Lover du mig det?"

"Hvilket løfte skal jeg da holde," sagde Edele spydigt, "det til dig, eller det, jeg gav ham først?"

"Sligt snor en kvinde sig fra, når hun er så snild som du," sagde Laurids. "Heller ikke kræver jeg, at du skal bryde på en studs; vær imod ham som en søster mod sin broder; og bejler han til dig på ny, da svar ham ikke, før du har talt med mig. Lover du mig det?"

"Huf," sagde Edele og rystede sig, "ingen ting hader jeg mere, end at skulle bindes med løfter."

"Lover du mig det, da lover jeg dig, at du ikke skal blive givet i kloster."

"Du? Hvad mår du dér? Fader og hr. Severin vil tvinge mig dertil."

"Fader skal jeg snakke med, og hr. Severins magt er forbi. Lover du mig det så?"

"Jeg får vel det," sagde Edele tøvende.

"Godt," sagde Laurids, "holder du dit løfte, da skal jeg holde mit."

De var nået til borgen nu, og de gik sammen op i hallen. Hr. Severin var vågnet af sin rus og sad langt inde i arbejdet på at brygge sig en ny. Laurids gik lige hen til ham, lagde sin hånd på hans skulder og sagde myndigt:

"Hr. Severin, i morgen vender jeg tilbage til Soer, og jeg ønsker den sidste aften at være ene med min fader; det er bedst, at I forføjer jer til huse."

"Raser du, dreng?" sagde hr. Severin og gloede forbavset på ham. "Tænker du på, til hvem du taler?"

"Ja," sagde Laurids roligt. "Jeg tænker, jeg taler til en mand, der er klog nok til at mærke, fra hvad kant vinden blæser. For

moders skyld skal I fremdeles være en velkommen gæst; men hvad her skal ske, det beslutter fader og jeg."

Hr. Severin vendte sig blussende af vrede til Mikkel og sagde:

"Vil I ikke vise eders uskikkelige søn til rette? Eller taler han kan hænde i eders navn?"

"Vist gør han det, vist gør han det," sagde Mikkel og dukkede sig. "Alt, hvad Laurids end monne sige, er som talt ud af mit hjerte."

"Vogt eder for, hvad I gør, Mikkel Andersen," råbte præsten rasende. "Viser I mig døren nu, da må I kalde mig en kætter, om jeg nogensinde mere sætter foden over eders tærskel."

"Såmænd," sagde Laurids og smilte koldt. "Faders vinkælder ville ikke tabe derved."

Hr. Severin truede ad ham med knyttet næve og gik af hallen, mens Edele slog armene om Laurids' hals og kyssede ham.

"For en mand du er blevet!" sagde hun. "Stol kun trygt på, at det jeg lovede dig i skoven, det skal jeg holde."

Laurids drog den næste dag beroliget bort med Hans. Men allerede få dage efter hændte der noget, der kuldkastede alle planer og bragte hr. Mikkel i den største forlegenhed, han i sit liv havde været i.

Eske Fynbo havde opsøgt Edele omme ved bierne og var blevet mistænksom, fordi hun havde været så kølig imod ham.

"Hvad er der sket?" sagde han. "Alle går I så hemmelighedsfulde, og jeg mærker vel, at noget foregår bag min ryg. Din fader siger mig, at jeg alligevel ikke skal til Mors, og nu, da jeg glædestrålende kommer for at sige dig det, er du imod mig som en fremmed. Hvad er der løs?"

"Hvad skulle der være?" sagde Edele undvigende. "Du kan vel ikke vente, jeg skal være munter nu, før moder knap er blevet kold."

"Ikke det," sagde Eske forbitret. "Da hørte jeg dig dog synge i morges årle som en lærke; og da du fjasede med Torben før, mærkede jeg ikke til nogen sorg."

Han greb hende pludselig hårdt om skuldrene og så sådan på hende, at hun slog sit blik ned.

"Edele!" råbte han, "det er Torben! Men det skal du vide, at sviger du mig for at give Torben din tro, da dræber jeg både ham og dig."

Han så sådan ud, at Edele tænkte, han nok kunne gøre det. Hun rev sig løs og sagde:

"Hvem taler om sligt? Du glemmer, at jeg kun er femten år og du er atten; du er ikke uden en dreng."

"Ikke?" sagde Eske skarpt. "Sæt mig på prøve, da skal det vel vise sig, om jeg er mand eller ej."

"Godt," sagde Edele og lo ... "Gå da op til fader og bejl til mig på stand, da vil jeg tro, at du er en mand."

Eske vendte sig uden at svare et ord og løb op mod borgen. Aldrig faldt det Edele ind, at han ville gøre alvor af sine ord; roligt nynnende gik hun ud mellem staldene imod skoven.

Men Eske Fynbo gik lige op i vinterstuen, hvor hr. Mikkel sad over ølkanden i et velvære, han ikke havde kendt i mange år.

"Hvad nu?" sagde han forundret, da Eske trådte ukaldet ind. "Er noget løs?"

"Hr. Mikkel," sagde Eske djærvt. "Jomfru Edele har lovet mig sin tro. Vil I have mig til dattermand, når tiden kommer?"

Hr. Mikkel stirrede på ham med åben mund; hans blussende ansigt blev hvidt, og hans hånd rystede, da han førte kanden til munden.

"Raser du dreng?" sagde han. "Ingen af jer er jo stort uden børn."

"Såmænd," sagde Eske. "Jeg tænker også kun frem i tiden. Sagen står så, at unge Torben Bille har hende kær. Vil I love ikke at tvinge hende til ham, da vil vi begge vide eder tak."

"Hm," sagde Mikkel og trommede med fingrene i bordet. "Du har så alt købt gård, kan jeg tænke, og kan byde Edele kår, der sømmer sig for hendes æt?"

"Jeg kan arbejde," sagde Eske. "Jeg vidste ikke rettere, end at eders datter var fattig selv; men jeg skal arbejde for os begge. Har jeg ikke altid tjent eder tro og gjort gavn for føden, jeg fik?"

"Vist har du så, vist har du så," sagde Mikkel forlegen og begyndte at gå over gulvet. "Det var synd at sige dig andet på; men der bliver nu ikke noget af det."

Han fo'r pludselig rasende mod Eske og råbte forbitret:

"Hører du, hvad jeg siger? Der bliver ikke noget af det! Pak dig til dit arbejd og lad mig i Djævlens skind og ben være i fred."

"Godt," sagde Eske. "Men da skik mig hellere herfra. Men ikke til Mors, det gavner intet; hug mig helst i gulvet nu straks og gem mig under jord; ellers svarer jeg ikke for, hvad der sker. Jeg har eders datter så kær, at jeg ikke er mig selv mægtig."

Han vendte sig for at gå, og Mikkel fo'r over gulvet, badet i angstens sved.

"Så vent dog, vent," råbte han fortvivlet ... "ulykkelige dreng, du ved ikke, hvad du gør. Der er årsager, forstår du, tvingende årsager ... jeg kan ikke sige dig det, min stakkels knøs, men

Edele kan aldrig i livet blive din; tro du mig, tro du mig, jeg mener dig det sandt for Herren vel ..."

"Nå ja," sagde Eske roligt. "Så får vi vente og se, om eders årsager er mere tvingende end mine."

"Herre Jesus," råbte Mikkel Andersen og segnede ned over bænken. "Så får da sandheden frem, siden du vil det selv. Edele er din søster, så sandt jeg sidder her en synder for Gud."

Eske Fynbo blev så hvid som kalkvæggen, han lænede sig imod. Han gjorde et skridt frem, som ville han sige noget; men så vendte han sig og tumlede ned ad vindeltrappen ...

5. Eske og Edele indgår en pagt

Hr. Severins vrede varede ikke længere, end til tørsten vaktes på ny; da gik han op til hr. Mikkel, rakte ham hånden og sagde:

"Nu Mikkel, det som er gjort i en rus, skæmmer ingen mand. Tilgav ikke min herre og frelser sine fjender på korset? Jeg tilgiver eder, og så taler vi ikke mere om det."

"Sid ned, sid ned," sagde Mikkel, fornøjet over, at han ikke skulle savne drikkebroderens selskab. Og da han lidt efter vendte tilbage fra køgerset med en kande vin, tilføjede han sukkende:

"Gud forlade mig min synd, hr. Severin; men jeg tænker stundom, at om min kære hustru havde ladet mig have nøglen til øl og vin, da ville min sorg over hendes død have været større."

"Såmænd," sagde hr. Severin og tog en slurk ... "Eders hustru havde et mærkeligt syn i den sag. Men lad det være eder en trøst, Mikkel, at havde hun været mindre streng, da havde I sagtens nu ligget under kirkeflisen i hendes sted. I drikker over al måde, Mikkel; farer I sådan fort, ligger I inden mange år ved fru Margrethes side."

"Nu," sagde Mikkel, "så er det dog en skøn død."

"Tilvisse er det det," sagde præsten og vendte sig pludselig myndigt mod Mikkel. "Om man da kan lægge sit hoved til hvile på en god samvittigheds pude. Kommer I det løfte i hu, I gav mig efter eders hustrus død?"

"Vist så, vist så," sagde Mikkel og gned sig i hænderne ... "Det er alt besørget. Jeg kaldte Eske for mig, straks I var herfra, og sagde ham alt; og det må jeg sige, at han tog det som en mand."

"Hm," sagde hr. Severin mistroisk og kneb øjnene sammen. "Og Edele?"

"Edele ved intet. Til hvad nytte det?"

"Når agter I at klostergive hende?"

"Ja," sagde Mikkel og skød brystet frem … "derom skal jeg beråde mig med min søn Laurids, når tid er."

Hr. Severin sukkede dybt; han følte, at spillet var uigenkaldeligt tabt. Hver gang han søgte at gøre sin myndighed gældende, viste Mikkel ham af; den gamle var helt kry nu, han kunne dække sig bag sønnen …

Og Mikkel havde sine gode dage nu. I førstningen var jo friheden gylden; og da siden ensomheden sneg sig ind på ham, og han fristedes til at tænke, at sur kvinde er dog bedre end ingen, fik han øje for datterens værd og søgte hendes selskab så ofte som gørligt. Der fulgte hygge med hende og glæde, hendes muntre sang virkede som luft og lys i den skumle hal. Nu hændte det sjældent, at Mikkel søgte til borgestuen for at genoplive ungdommens minder i svendenes selskab. Edele sad hos ham og kvidrede, og Mikkel lærte hende at spille skak, så hun snart blev hans mester. Stundom kom også Torben med op, og da dansede de to til de gamle viser, så fliserne sang, og Mikkel sad og brummede omkvædet med …

Torben var ganske udvokset nu, bred om skuldrene og slank om livet; fager så han ud og mandig nok; men hans øjne var bløde, og hans mund veg; just som Edele var gladest for ham, kunne han sige noget, som æggede hende til ringeagt, så umandigt syntes det hende; og da vendte hun sig fra ham for en tid …

Men broderen Laurids beundrede hun mere og mere. Han kom i ny og næ, for at faderen ikke skulle savne støtte; og for hver gang var der mere ro over hans høje pande, mere kraft i hans blik; og smilet om hans mund blev alt finere og mere ubestemmeligt …

Laurids iagttog Edele nøje og var tilfreds med, hvad han så. Hun færdedes sammen med Eske som før, men drog gerne Torben med; og Laurids begyndte allerede at overveje, hvordan sagen skulle gribes an, når tiden kom. For han ønskede mere og mere hendes ægteskab med Torben og vidste vel, hvor stærk modstand han dér ville støde på fra Billernes overmægtige æt.

Eske Fynbo frygtede Laurids ikke mere.

Og dog var forholdet mellem Edele og Eske langt fra, som det skulle være. Eske holdt sig køligt tilbage, men han havde jo altid været sær og tavs, og Edele tænkte, at hun havde krænket ham hårdt, da hun viste ham af og kaldte ham dreng. At hun ikke længere følte hans brændende blik på sig, når de var sammen, var hende vel til behag; uden det ville det have faldet hende vanskeligt nok at holde sit løfte til Laurids, for hun havde Eske meget kær.

Men efterhånden fandt hun dog, at han blev koldere og mere fremmed, end hun brød sig om. Hun tænkte nok, at Laurids kunne have ret, og at Eske aldrig kunne blive hendes mage; hvad brød hun sig også derom, blot hun kunne være i hans nærhed og mærke, at han beundrede hendes skønhed og sugede sin næring af hendes glæde. Men at han nu blev forstemt i hendes selskab og syntes at sky hende, det æggede hende, så hun følte varmere for ham end før. Hun viste Torben

Bille større venlighed end tidligere og følte sig dybt krænket over, at Eske ikke lod til at være det mindste skinsyg.

Men endelig kom da en dag, da hun fik sin lyst styret. Hun sad med Torben oppe i riddersalen; det var en sommersøndag, alt arbejdet hvilede; og just som Torben og Edele skæmtede bedst, trådte Eske ind. Tavs gik han hen og satte sig på kanonen imellem de andre, og i dag mærkede Edele atter den gamle glød i hans blik.

Det var, som førte han uhygge med sig, og både Edele og Torben blev tavse, da han kom. Edele sagde spydigt:

"Kan hænde, jeg falder til besvær? I havde det dog lystigt nok, da jeg kom."

"Ja," sagde Torben ... "når en sky går for solen, da varmer den ikke mere."

"Jeg mente, jomfru Edele var solen," sagde Eske i samme tone. "Men kan hænde, den skinner nu kun for dig."

"Vi lade helst jomfru Edele udenfor den sag," sagde Torben hovmodigt.

"Ja," sagde Eske tirrende ... "vi lade helst det, om du herefterdags ganske ville slå hende af din tanke, da ville det for sanden være mig kært."

Torben, der var så heftig, som han var svag, sprang op og råbte:

"Angår det dig? Du kan gerne vide, hvad jeg har sagt jomfru Edele selv, at jeg bejler til hende i tugt og ære; ikke sømmer det sig for dig at rage dig ind i den sag, ufrels svend som du er."

Eske blev hvid om næsen, men rejste sig roligt og gik tæt ind på livet af Torben.

"Torben," sagde han truende ... "tag dig i agt. End burde du dog ikke have glemt de stryg, jeg gav dig i fjor."

Torben ville til at kaste sig over ham, men Edele sprang imellem og råbte leende:

"Ikke så, ikke så, drenge. Vil I strides om mig, da lad det være i tavl eller terning, sådan som enhver trolovet ridder må kæmpe for sin brud."

Hun løb hen til et lille bord ved væggen og tog tavlbrættet frem. Hun satte det på bænken mellem de to kamphaner og stillede brikkerne op.

"Ikke vil jeg spille med den uvorne pog," sagde Torben forbitret.

"Nu ja," sagde Edele og lo ... "da løber du heller ingen fare for at vinde."

"Og den som vinder?" sagde Eske uden at se på hende.

"Den som vinder, får lov til at bejle til min hånd," sagde Edele og lo. "Kender du ikke gammel dansk sæd?"

Eske sukkede tungt og satte sig.

"Lad så være," sagde han ... "om da Torben tør? Jeg giver dig det første træk."

Og Torben gik frem med dronningebonden ...

Edele lagde sig på bænken med hånd under kind og nynnede sagte, mens de spillede:

"Hør du, goden ungersvend,
leg tavlebord med mig!"
"Jeg haver ej det røde guld
at sætte op mod dig."

Fordi de legte og de spillede guldterning."

"Skak," sagde Eske og slog Torbens løber; og Edele smilte: hvem mon der skulle vinde? De to spillede omtrent lige godt; men Eske var rolig og koldblodig nu, fast besluttet på at gå af med sejren og sikker på, at han ville nå det; men Torben var urolig og spændt; allerede havde han vovet sin dronning så langt fra dens garde, at den truede med at blive afskåret.

"Den anden guldterning,
som over tavlbord randt,
den ungersvend han tabte,
så glad den jomfru vandt ..."

"Der tager jeg din dronning," sagde Eske. "Gør det træk om."

Og Torben tog imod det ædelmodige tilbud ...

Edele sad og så på Eske, i hvis ansigt ikke mindste bevægelse var at spore; smuk som Torben var han ikke, frygtelig alvorlig og streng; men ridderlig og retskaffen, helt ud en mand. Hun skænkede i dette øjeblik ikke Laurids og hans advarsel en tanke; hun ønskede, at Eske måtte vinde, og vidste, at det ville ske.

"Den tredje guldterning,
som over tavlbord randt,
den jomfru hun slet tabte,
men ungersvend han vandt.
Fordi de legte og de spillede guldterning."

"Mat!" sagde Eske og rejste sig. "Vil du spille om så høj en indsats, må du først slå vand i dit blod."

"Dette var en usømmelig leg," sagde Torben hidsigt og slog brikkerne over ende. "Kan hænde vi en dag skal spille et andet spil, og da skal min klinge føle, om dit blod er så koldt, som du siger."

Han gik af hallen uden at se til Edele; hun smilede underfundigt og kiggede nyfigent på Eske.

"Nå," sagde hun … "så vandt du mig altså til sidst."

"Å," sagde han undvigende … "det var jo kun leg."

"Ja," spottede Edele … "duer du til andet? Aldrig vinder du mig, så forsagt du er."

"Nej," sagde Eske tungt, "jeg gør nok ikke det."

"Vundet mig har du ved tavlbordet, og jeg gav dig mit ja, om du ville bejle til mig hos min fader. Tror du Torben havde ladet sig byde det uden at gribe til?"

"Det ville han sagtens ikke. Jeg bejlede også hos din fader, just som du havde sagt det."

"Gjorde du? Og fader sagde nej?"

"Det kan du vel tænke."

"Og så slog du dig til tåls med det? Gud må vide, om du overhovedet har blod i dine årer."

"Din fader gav gode grunde," sagde Eske undvigende. "Jeg kunne ikke sige noget derimod."

"Nu," sagde Edele koldt. "Når du er tilfreds, da er jo alt vel."

Eske rejste sig og gik i stor bevægelse op og ned i hallen.

"Edele," sagde han … "dette er ikke til at holde ud. Vidste du, hvor du martrer mig med hvert af dine ord og dine blikke, da gjorde du ikke så. Du får hellere vide alt. Ved du, hvad din fader svarede?"

"Jeg kan tænke det. Han spottede over din armod og ringe stand, og du dukkede ydmygt hovedet under svøben."

"Nej," sagde Eske, "jeg gjorde ikke det. Så langt trodsede jeg ham, og var ikke andet kommet til, da havde jeg vel fået magt

med ham. Men han sagde, som sandt var, at der kunne intet blive af det. Edele ... du er min søster."

Edele gav et råb af forundring og slog hænderne sammen.

"Ej," sagde hun ... "så var det derfor, moder græmmede sig så. Nu fatter jeg, hvad som lå bag ved Laurids' ord."

"Har Laurids sagt dig ...?"

"Jeg måtte love ikke at give dig noget løfte, før jeg havde spurgt ham til råds."

"Da har du gjort stor uret," sagde Eske bittert. "Du har leget med mig som katten med musen, og aldrig forvinder jeg mærkerne af din klo."

"Nu," lo Edele og kyssede ham ... "det er dog vel, at jeg kan kysse dig nu uden at spørge nogen om forlov."

"Du tager dig det let," sagde Eske mørkt. "Du har aldrig haft mig kær. For mig var det, som om alt blev nat omkring mig, da jeg fik min dom. Nu er du skilt fra mig for stedse."

"Hvad er nu det for noget snak?" lo Edele. "Nu kan vi just være sammen alle dage. Ved du, at om jeg havde holdt fast ved dig, ville de have sat mig i kloster? Men din søster ved jeg da, de får lade mig have lov til at være."

"Edele," sagde Eske heftigt. "Vil du give mig et løfte?"

"Herre Je," råbte Edele ... "begynder nu også du? Næppe er jeg løst fra det ene løfte, før I vil binde mig med det andet. Jeg mærker, jeg har fået én broder til dem, jeg havde før."

"Når du tager dig en mand, vil du da bede ham, at han tager mig i sit brød?"

"Vist vil jeg det," sagde Edele og lo. "Så går det dog, som du sagde, at du kommer til at stå vagt for mit brudekammers dør."

"Tak," sagde Eske. "Jeg tror ikke, jeg kunne leve uden at se dig, endskønt det vil blive som en Helvedes pine ..."

Han rejste sig og lagde sin arm om hendes skulder.

"Edele," sagde han ... "kom nu i hu, at du har en broder, som vil vove sit liv for dig, når du vil. Kommer du i nød, da kald på mig."

"Hvad nød skulle jeg komme i?" lo Edele. "Vel må jeg være vogtet, siden jeg har to brødre til værn og Hans til at bede for mig foruden. Så får jeg mig vel endda en mand."

"Bliver det Torben?" spurgte Eske mørkt.

"Ved jeg det? Fader afgør vel den sag uden at spørge mig."

"Nu," sagde Eske ... "jeg lider ikke Torben. Men bliver det ham, da lad ham vogte sig vel. Farer han ikke varsomt med dig, skal han fornemme, at du har en broder."

6. Broder Laurids er snild

Eske Fynbo var ikke den, der klynkede over modgang eller hengav sig til ørkesløs sorg; men han blev endnu mere fåmælt end før, hans væsen blev mere skummelt, hans blik mørkt og truende, og aldrig sås et smil på hans ansigt.

Thi han led meget over det tab, han havde lidt. Han kunne ikke på én gang vænne sig til at betragte Edele som sin søster, han kunne ikke rive hende ud af sine drømme, fagrere og mere æggende blev hun dag for dag, og det nagede ham bittert, at hun med så let et sind havde kunnet give afkald på ham.

"Hun har aldrig elsket mig," tænkte han. "Hun er glad over, at hun er blevet mig kvit. Hendes sind higer mod lyst og glæde altid, hun er ikke skabt til kamp, og med Torben vil livet blive hende som en dans, gid Fanden havde ham!"

Det blev mere og mere åbenbart, at Edeles sind åbnede sig for Torbens sværmeriske elskov. Hun havde hedt blod i sine årer, en måtte hun have som lovpriste hendes skønhed og begærede hende med sit blik, og Torben var ridderlig og smuk, lys og åben som hun selv, gladere og mandigere blev han efterhånden, som han følte sig sikker på, at hun gengældte hans elskov. Heller ikke var hun ufølsom for hans æts rigdom og ære, hun ventede af ham udfrielsen fra armod og ringhed, og hun fandt ham ikke længere latterlig, når han pralede med sin slægts storhed og ælde.

"Hvorfor spotter du ham altid?" sagde hun en dag vredt til Eske, der fulgte dem, hvor de gik og stod. "Rigtig lav og ussel er du i din misundelse; du ville dog være lykkelig, om din slægt var gammel og god som hans."

"Ja," sagde Eske ... "Thi da blev jeg din mand og var ikke din broder."

Edele så sky til ham; for han var ikke anderledes mod hende nu end før; hans blik hvilte på hende med samme glød, og hans kærtegn var ikke, som hun tænkte sig en broders.

"Hvorfor taler du sådan?" sagde hun. "Det kan jo dog ikke blive anderledes, end det er."

"Ja, kan det ikke?" sagde Eske hårdt. "Ved du, Edele, jeg tænker somme tider, at din fader har løjet sig selv skammeligt på; han vidste, at du havde mig kær, og frygtede sin egen svaghed; for ikke at få mig til svoger, gjorde han mig til sin søn."

"Bild dig det ind," lo Edele. "Når du kommer til voldgraven, så spejl din næse i vandet; det slægtsmærke er sikkert nok; sandt for Herren om jeg begriber, at jeg ikke har set det for længst."

"Hvorfor spurgte jeg ham også?" sagde Eske heftigt. "Hvad øret ikke hør, det hjertet ikke rør! Havde jeg rømt med dig, som det var min agt, da kunne vi være lykkelige sammen til vore dages ende."

"Raser du?" sagde Edele. "Du siger, du har mig kær, og ville dog bringe mig i slig dødssynd, så jeg skulle brænde evig i Helvedes pine?"

"Jeg brændte dér gerne selv for en stund i din favn," sagde Eske vildt. "Havde du mig kær, da rømte du med mig trods alt."

"Jeg gjorde vel det," sagde Edele roligt. Og så tav de begge en stund.

"Om det endda ikke var Torben," sagde Eske mørkt. "Jeg tåler ikke at se dig sammen med den sleske karl."

"Da skulle du ikke hænge over os altid," sagde Edele spydigt.

"Tag dig i vare," sagde Eske. "Billerne er dig for store; han lokker dig blot og lader dig gå."

"Ja," sagde Edele koldt og rejste sig. "Jeg kan vel være tryggere hos dig, som er min broder efter kødet og dog gerne rømte af landet med mig, om du kunne lokke mig dertil; men jeg er ikke gal som du."

Hun gik nynnende fra ham, og han blev siddende med ludende hoved uden at se efter hende.

"Hun har ret," sagde han til sig selv. "Jeg er gal, og hvad ret har jeg til at hindre hendes lykke? Hun skal have sin Torben, om han vil bejle til hende med ære. Det er bedst, jeg varer ham ad."

Eske fik snart lejlighed dertil; for en søndag aften, da han kom op i riddersalen, fandt han dér Edele og Torben sammen. Hun sad på Torbens fang, som hun så ofte havde siddet på Eskes, med armen om sin vens hals og sin kind presset imod hans. Blodet fo'r Eske til hovedet, da han så det, og han blev ikke blidere, da han hørte, at de sagte nynnede en af Edeles muntre viser sammen; for hadede han end Torben mest for hans ætstorheds og rigdoms skyld, så misundte han ham dog også af hjertet hans bløde, klangfulde røst, der vel kunne dåre en sangkær jomfru som Edele.

Og han sagde barsk:

"Gå af hallen, Edele. Jeg har noget at sige Torben, som ikke er for dine øren."

"Gerne gør jeg det," sagde Edele. "Når du kommer, er der så dog ingen glæde ved at dvæle her længere."

Hun kyssede Torben og sprang af hans skød; og på tærsklen vendte hun sig og sagde drillende:

"Hold dig nu stiv, Torben, og bed pænt for dig! Du gør vel rettest i at bejle hos Eske, der halvvejs regner sig for slægtens hoved."

Så lo hun muntert og løb ned; men Eske satte sig på bænken overfor Torben og stirrede så fast på ham, at han måtte slå sit blik ned.

"Hvad er det du vil?" spurgte Torben hidsigt. "Jeg synes, du kommer her og befaler, som var du gårdens herre; med hvad ret rager du dig ind i det, som ikke angår dig?"

"Det ved du vel så godt som jeg, at jeg er Edeles broder," sagde Eske. "Hellere må jeg spørge dig, med hvad ret du kyssede hende før?"

"Er det skik mellem bønder at pukke på sin skam?" sagde Torben hovmodigt. "Helst burde du tie med et slægtskab, som ikke er til din ære."

"Nu," sagde Eske med et spydigt smil. "Du brovter dog selv af din herkomst, endda din forfader var kong Volmers frillesøn. Men jeg er ikke kommet for at kævles med dig om sligt. Er det så, at du bejler til jomfru Edeles hånd?"

"Skal jeg stå dig til regnskab derfor?" brusede Torben op. "Om du vil vide det, da er Edele min trolovede brud, og jeg er nærmere til at vogte hendes ære end du."

"Da vogt den," sagde Eske hårdt. "Edele er fattig og af ringe æt; hvad siger hr. Bent og fru Ermegard til en datter af slige kår?"

"Ved jeg det?" sagde Torben mut. "Der er vel også tid nok til at klare den sag."

"Da har du dog haft hast nok med at binde Edele til dig," sagde Eske. "Du bør lade hende gå med fred, til det andet er

klaret."

"Det får vente, til jeg kommer til Søholm," sagde Torben. "Jeg skal da sige fader alt, og slægten bliver kaldt sammen til møde for at gøre sagen af. Sådan bruger vi hos os."

"Og om da slægten siger nej?" spurgte Eske.

"Hvorfor skulle den det?" svarede Torben undvigende. "Jernskæggerne er en gammel æt, og gods har vi nok af selv."

"Torben," sagde Eske og lagde sin hånd på hans skulder. "Giv mig dit ord på, at du lader Edele med fred, indtil dine frænder har givet deres ja."

"Aldrig gør jeg det," sagde Torben og søgte at rive sig løs. "Edele skal blive min, hvordan det så går."

Eske greb ham om livet kastede ham i gulvet og satte sit knæ på hans bryst.

"Ser jeg dig klappe blot Edeles kind, da får du stryg," sagde han og bøjede sit ansigt tæt ned imod Torbens. "Og kommer du hende for nær, da dræber jeg dig, så sandt jeg havde hende kær før du."

"Slip mig," stønnede Torben. "Jeg siger dig jo, at jeg skal tale til fader, så snart jeg kommer hjem."

"Godt," sagde Eske og slap ham. "Så skal jeg sørge for, at du kommer til Søholm, før du tænker."

Siden, da Torben var gået til ro i folkestuen, og svendene sad og drak, gik Eske op i vinterstuen, hvor Mikkel Andersen sad ene over bægeret og var tvær og sur; for han tålte ikke godt øllet mere. Maden gjorde ham ve, før han var halvt mæt, og ensomheden gjorde ham tungsindig.

"Hvad er der nu?" vrissede han. "Får jeg nu ikke lov til at være ene med mine tanker en helligaftens stund?"

"Hr. Mikkel," hviskede Eske ... "sover jomfru Edele?"

"Vist gør hun så," sagde hr. Mikkel. "Bedst, at du gør det samme, så vi kan få ro."

"Det var vel," sagde Eske og lyttede ved sengeforhænget. "Det var just om hende, jeg ville tale; og det var ilde, om hun skulle høre mine ord."

"Jeg mener Fanden plager dig," brummede hr. Mikkel fortrædeligt. "Skal jeg have mere endnu af det vrøvl? Sæt dig da i Herrens navn og tag en slurk; og gør det kort, siden det ikke kan være andet."

"Det er Torben," sagde Eske. "Han og Edele leger fæstensfolk i smug; I bør tage vare på eders barn."

"Se se," smålo hr. Mikkel. "Iversygen sidder dig endda i kroppen, hvad? Når du dog ikke kan få hende selv, kan du vel unde hende en anden."

"Jeg under Edele det bedste," sagde Eske roligt. "Om jeg måtte råde, skulle hun have en bedre mand end Torben; dog får det jo være, siden hun har set sig elskovssyg på hans slikne fjæs."

"Nu," sagde hr. Mikkel spydigt, "det er mig en stor beroligelse at høre, at du giver dit samtykke dertil. Ellers kunne jeg lide at høre, hvorfor Torben ikke var dig god nok til svoger?"

"Der ligger ingen magt på mig," sagde Eske. "Men er Edele god nok for Billerne? Hr. Bent er en stor herre, og jeg har ladet mig sige, at fru Ermegard skal være kær af gods."

"Såmænd," sagde hr. Mikkel og rødmede. "Den tale kan der være forstand i. Men hr. Bent kan da ikke sige mere end nej, og så får Edele skikke sig i sin skæbne."

"Tro ikke det," sagde Eske bittert. "Vil hun have ham, så tager hun ham, og han er ikke mand for at vogte sig selv, end sige

hende. Vil I se roligt på, at eders eneste datter kommer i ulykke for et glat ansigts skyld?"

"Herre Je," sukkede hr. Mikkel og flyttede sig uroligt på sædet. "Hvad vil du, jeg skal gøre? Aldrig har jeg andet end plage og forsmædelighed, siden Gud Herren tog min kære hustru til sig i sin himmel ... Hvor i Herrens navn skal jeg gamle mand kunne vogte en mø, der farer og flyver som en opskræmmet vibe?"

"Just det jeg mener," sagde Eske sindigt. "Vogte hende evner end ikke jeg, langt mindre I. Men om I skikkede Torben tilbage til Søholm, da tænkte jeg, han glemte hende snart; han er af et flygtigt sind og ikke eders datter værd."

"Jeg tror, du raser," udbrød hr. Mikkel forskrækket. "Skulle jeg skikke Torben herfra, før hr. Bent selv krævede ham af min hånd? Aldrig ville Bent Bille tåle slig krænkelse af så ringe mand som mig."

"Da ved jeg intet råd," sagde Eske sørgmodigt. "Uden at I spørger eders søn Laurids; han er klogere end både I og jeg."

"Vist er han det, vist er han det," sagde hr. Mikael lettet over at kunne skyde sagen fra sig. "Jeg skal tale med ham derom, så snart han kommer."

"Om I så synes, da tager jeg klepperten og rider til ham i morgen," sagde Eske hårdnakket. "Jeg mener, sagen har hast."

"Gør det, gør det," sagde hr. Mikkel og klappede Eske på ryggen. "Og nu have du tak, min søn, fordi du har brugt dine øjne så vel."

Den næste dag red Eske Fynbo til Soer og vendte tilbage med broder Laurids i sit følge. Til Mikkel Andersens store forundring gav Laurids ganske Eske Fynbo ret.

"Eske er en brav knøs," sagde han. "Hans kærlighed til Edele har været af den rette art, og han vogter hende som en broder. Edele er flygtig og hed, og Torben er af det samme stof; han må herfra, inden en ulykke sker."

"Jeg mente just, du ønskede, hun og Torben skulle komme tilsammen?" sagde hr. Mikkel forundret.

"Vist gør jeg det," svarede Laurids. "Men mener du, Torben gør hende til sin ægtehustru, om han får dåret hende forinden? Lad os skille dem ad, mens længslen er hed; da fører han vel sin krig igennem, om han ellers er en mand."

"Jeg forstår intet af det hele," sagde hr. Mikkel hovedrystende. "Skikker jeg Torben herfra i utide, er det en svar krænkelse; ikke bringer det vel Torben nærmere til Edele, om jeg gør hans fader til min uven."

"Fatter du da ikke," sagde Laurids smilende, "at på denne vis vinder du just hr. Bents og fru Ermegards venskab og tillid? Du drager med Torben til Søholm og siger som så: "Hr. Bent, eders søn, har fanget en ulykkelig elskov til min datter Edele; hendes byrd er kun ringe imod eders, og jeg er en fattig mand, der ikke evner at give hende noget gods. Jeg fatter da fuldt vel, at I aldrig ville give eders minde til et ægteskab børnene imellem, og til en slegfred er min datter for god. Derfor bringer jeg eder Torben til huse, at ingen ulykke skal ske." Tror du da ikke, fader, at hr. Bent vil vide dig tak til?"

"Kors i Herrens navn, hvor du er klog!" udbrød hr. Mikkel og slog hænderne sammen. "Aldrig kunne jeg have udpønset sligt. På den vis går det let for sig ... Men endda fatter jeg ikke, at ægteskabet kan fremmes på den vis."

"Kommer tid, kommer råd," sagde Laurids. "Hovedsagen er, at Torben og Edele skilles, mens deres unge blod er hedt af længsel, og Torben endnu fast besluttet på at gøre hende til sin. Men der er mere endnu, fader; det kunne hænde, at hr. Bent sagde til dig: "I er en brav mand, Mikkel Andersen! Ikke skulle der være noget, jeg kunne gøre for eder til gengæld?"

"Jeg forstår, jeg forstår," råbte Mikkel ivrigt. "Da skal jeg svare: "Jo, hr. Bent, om I ville give eders minde til Torbens ægteskab med Edele, da ville I rundelig have lønnet mig for min møje." Jo, du er min sjæl en fiffig fyr, min dreng, en fiffig fyr ..."

Laurids' evige listige smil gik over i latter ... en lydløs latter, han havde lagt sig til, siden han kom under klosterets tugt.

"Nej, fader," sagde han, "på den vis tror jeg ikke, vi vandt hr. Bent for vor sag. Nej, om du får lejlighed dertil, da skal du tale om Edeles fagerhed og glade sind, og hvor sørgeligt det ville være, om hun skulle gemme sin ungdom bag klosterets mure. Hr. Bents moder, fru Cæcilie, er dronning Christines overhofmesterinde; mulig kunne hun skaffe Edele plads mellem dronningens jomfruer, og da var hendes lykke gjort."

"Såmænd, såmænd," sagde hr. Mikkel og gned sig i hænderne, "din plan er ikke ilde, sønneke. Men hvor skal jeg koste hendes udstyr dertil? Jeg har ladet mig sige, at dronningens jomfruer må gå foruden løn."

"Nu," sagde Laurids, "en smule får de dog, og dertil et skønt stykke leydisk klæde hvert år. Hvad magt ligger desuden derpå? Kommer Edele først til hove, bliver hun ikke jomfru længe, lid du trygt på det. Når Torben får nys om, at hun er der, tror du da han tøver længe med at lade sig optage blandt kongens hofsinder? I fru Cæcilies fruerstue vil han kunne få sin

hjertenskær at se, og hun vil da være et mere passende gifte, end om han skulle tage hende fra en ringe gård."

"Vist så, vist så," sagde Mikkel eftertænksomt. "Men om nu hr. Bent nægter at række hånd dertil?"

"Kommer tid, kommer råd," sagde Laurids. "Men jeg tænker, det går, om du griber sagen snildt an, så de på Søholm ikke mærker fælden, før de sidder i den."

"Nu ja," sagde hr. Mikkel sukkende, "jeg får da vel ofre mig og drage til Søholm selv, fast jeg snart er for gammel til rejsens besvær."

"Såmænd er du ej," sagde Laurids. "Du sidder blot og bliver sur og magelig af ensomhed og fede dage; det ridt vil gøre dig frisk på ny."

"Ensomt bliver her også, om Edele farer herfra," sagde Mikkel sørgmodigt. "Da bliver kanden og hr. Severin min eneste trøst."

"Ja," sagde Laurids, "jeg under dig også bedre kår på dine gamle dage. Hvorfor tager du dig ikke en hustru på ny?"

"Gud fri og frels mig vel," sagde hr. Mikkel forskrækket. "End om jeg fik en, som låste for kælder og fadebur igen, så jeg måtte tigge mig til en tår øl? Hvem tror du også ville drage ind til en gammel stodder som mig?"

"Nu," smilte Laurids, "endnu har du da både til at bide og brænde. Heller ikke behøver du vel at binde dig hårdere, end du selv vil. Tag en kvinde til dig, som kan brede din dug, dele din seng; om hun da ikke skikker sig, kan du lade hende fare, som hun kom."

Hr. Mikkel stirrede på ham med åben mund; så brast han i latter og slog sig på sine brede lår.

"Siger du det, som er en kirkens mand?" råbte han. "Om hr. Severin hørte dig, da forklagede han dig for abbeden i Soer."

"Ja," sagde Laurids roligt. "Hr. Severin var alle dage svært renlivet i sin mund. Men det er ikke godt for mennesket at være ene, og jeg under dig det vel. Tænk over, hvad jeg har sagt; og kom i hu, at jeg evner at give dig absolution for din synd."

"Pine og død," råbte hr. Mikkel, "en glæde er det for mig på mine gamle dage at have en søn som du. Kom, nu vil vi tømme en kande af den gamle rhinske sammen inden nadver."

"Nej," sagde Laurids og rejste sig. "Til at drikke med dig dur hr. Severin bedre end jeg. Jeg vil have mit hoved klart til hver en tid."

Så gik han ud gennem ladegården for at træffe Edele; og mens de vandrede sammen i skoven, fortalte han hende alt, som det var besluttet. Og Edele klappede i hænderne og sang op ved tanken om, at hun skulle til hove.

"Jeg ved, du er snild nok," sagde Laurids, "og mente det bedst at sige dig det hele forud. Men tæm dog helst din glæde; og vil du være sikker på Torben, da vær ikke for varm; lad helst, som skiltes du fra ham uden større sorg; des hedere vil han blive efter et gensyn."

"Pyt med Torben," sagde Edele og slog med nakken. "Der er kan hænde vakrere mænd ved hove end han."

"Der er vel det," sagde Laurids alvorligt. "Men i dine kår tør du heller ikke være for overmodig. Torben har du og beholder du, om du spiller dine kort snildt."

Men Edele lo og rystede på hovedet.

"Tro ikke det," sagde hun. "Aldrig skal jeg række en finger ud for at fange en mand. Jeg mærker heller ikke andet, end at det

er mig, der skal fanges, og der synes mig at være jægere nok."

Broder Laurids så beundrende efter hende, da hun sprang ned over vejen, nynnende og kåd som et barn, men allerede frodig og fager som en fuldmoden jomfru.

"Vist har hun ret," sagde han til sig selv. "Det er just deri hendes magt ligger, at hun giver sig frit hen til alle og fuldt til ingen. Jeg tænker, hun får den mage, hun vil."

Og der undslap ham et suk ved tanken om det ensomme klosterliv, hvortil han i sin ærgerrighed havde fordømt sig selv. Der gik allerede ry af ham i Soer for hans renlivetheds skyld, og fordi han i bodsøvelser var strengere mod sig selv end nogen af de andre.

7. Skærmydsler

Det var en ufredens og uhyggens tid, der begyndte på Ellingegård, efter at broder Laurids var vendt tilbage til Soer. Hr. Mikkel gruede for rejsens besvær og opsatte den fra dag til dag – også fordi han ikke vidste, hvordan han skulle få talt ud med Torben; broder Laurids havde ikke været at formå til at klare den sag … Han mente sagtens, at noget måtte faderen dog gøre selv for sin værdigheds skyld.

Og midt i al denne ubeslutsomhedens pine måtte hr. Mikkels tunge hjerte endda tumle med de tanker, sønnen havde nedlagt deri. Han følte virkelig tungt ensomhedens savn, og hver gang han på sine vandringer over jorderne så en af bøndernes unge, friske døtre, tænkte han ved sig selv: Mon det skulle være hende? Burde jeg tage hende til mig som min alderdoms trøst?

Men der blev ingenting af det; han undså sig for Edele; han undså sig for Eske, han undså sig en smule for pigerne selv, så gammel han var. Og sandt at sige var han bange; han vidste kun alt for vel, hvor svag han var, og han tænkte, at enten han tog en kvinde til sig som sin viv eller som sin deje, så ville han dog blive som en visk i hendes hånd.

Derfor ventede hr. Mikkel; han havde jo altid været mere som oksen for vognen end som køresvenden, der styrede selv sin skæbne; og han tænkte, at en udvej af det alt sammen måtte vel vise sig at sig selv.

Også Edele, hun som altid havde været sangen og styrken mellem dem alle, var blevet ujævn i sind. Siden broder Laurids havde malet fremtiden så uventet gylden for hende, stredes mange hånde tanker i hendes sind; hun længtes efter at få

Torben vel af sted, siden det jo var faderens besøg på Søholm, der skulle afgøre hendes skæbne; men midt i sin utålmodighed følte hun også, at hun havde Torben kærere, end hun havde tænkt; dertil kededes hun ved tanken om ikke længere at skulle ombølges af heden af en mands elskov; og mest af alt gruede hun for at blive ene med Eske, der rugede mørkere og skumlere over hende dag for dag.

Hun legede med Torben nu, som hun havde leget med Eske før – gjorde ham lykkelig ved sin munterhed og fortrolighed, hidsede ham op ved sine kærtegns pludselige voldsomhed – og mødte ham med ét kølig uforstående, just som han mente at være tryggest på hendes kærlighed. Og omsider bragte hun ham ganske ude af sig selv.

"Jeg holder ikke længere dette ud," sagde han heftigt en dag og greb hende hårdt i armen. "Du får svare mig rent ud, om du vil have mig, ja eller nej."

"Nu," svarede Edele og lo, "da får jeg just svare ja eller nej. Ved jeg hvilket? Ikke kan jeg give mig selv bort, så lidt som *du* råder over *dig*. Når har du talt med dine frænder og med mine?"

De gik gennem skoven, just hvor stien åbnede sig mod en solbrændt plet, og Torben drejede brat af til højre, som tålte han ikke lyset.

"En lang vej bliver det at gå," sagde han mørkt. "Mange års hårde kampe ligger for mig, før jeg får mine frænders ja, om det nogen tid sker."

"Jeg kan vente," sagde Edele koldt.

"Jeg vil gerne tro det," sagde han bittert.

En tid gik de tavse; så greb han hende pludselig i sine arme, kyssede hende så heftigt, at hun åndeløs bøjede sit ansigt bort,

og sagde vildt:

"Edele, *vil* du vente? Vil du vente på mig, om det så skulle være til evig tid?"

"Ja," sagde hun; hun skottede sky til ham og tænkte forundret, at han dog kan hænde var mere mand, end hun havde ment.

Og han sagde kort, idet han slap hende:

"Hav tak, Edele. Da skal du blive min, sætter end min ganske æt sig derimod. Aldrig skal jeg svige dig, så længe vildmanden i vort våben står."

"Hvor går du hen?" spurgte Edele usikkert, da han fjernede sig i det samme.

"Til din fader," sagde han barsk. "Vi er nu bundet sammen ved vort ord, og for din fader bør dette ikke fordølges. Vi plejer at gå åbent til værks i vor slægt."

Han gik tilbage mod borgen med faste skridt, og Edele gik nynnende videre ... nynnende først, men siden syngende af fuldt bryst, som hun ikke havde sunget, siden hun fik at vide, at Eske var hendes broder.

"Nu går Torben til fader," tænkte hun, "og da drager de til Søholm. Da kommer jeg til hove, aldrig kommer jeg nu til at visne bag klostrets mur."

Og mens hendes sang blev sagtere og sagtere og til sidst forstummede ganske ... mens hun gik langsomt ud over lysningen med halvlukkede øjne og sit ansigt løftet mod den flammende sol, hviskede noget i hendes sjæl:

"Broder Laurids havde ret. Langt hellere må Torben drage bort, at han kan komme igen og bejle til dig med ære. Vente er

ingen sag, når vi ses igen, da er han ganske mand, og da vil jeg være hans, hvordan det så går."

Endnu da hun vendte tilbage til gården, lå et lykkeligt smil om hendes mund; det sluktes først, da hun gik igennem borgestuen og mærkede Eske Fynbos mørke øjne hvile på sig.

Imidlertid var Torben oppe i vinterstuen; han stod ærbødigt ventende udenfor døren og havde endnu ikke fået Mikkel Andersen i tale. Hr. Mikkel lå nemlig efter endt middag under bordet og sov de retfærdiges søvn; det var let at se, at lensmanden i sin rus havde gjort sig et indbildt gæstebud, og at han havde haft sin gode moro med at kaste til måls efter sine venner; for brødstykker og kødben flød over bord og gulv, og henne ved døren lå en tinkande klemt så flad som et fad.

Unge Torben Bille stod og så forarget på alt dette; han var vant til at se vilde drikkelag også på sin fædrenegård, og at hr. Mikkel i sin enkestands kvide kiggede end dybere i kanden end før, fandt han såre naturligt; men det var mandag i dag, kun fastespiser var tilladte, og han var vant til, at fædrenes skikke overholdtes strengt i hans hjem.

Omsider vågnede hr. Mikkel halvt, strakte sig i sølen, hvor han lå, og brølte:

"Kom an engang endnu, din feje tyr! Havde du ikke dukket dig just i det samme, skulle jeg have slået dig kanden over hovedet som en hjelm."

Han gned øjnene og forsøgte forgæves at komme over ende; Torben sprang til og hjalp ham op, og en tid sad hr. Mikkel og gloede ondt på ham uden at sige et ord. Omsider råbte han:

"Nu, du kommer vel for at klage over Eske? I kommer her rendende med eders kæremål hver gudskabt dag. Får jeg aldrig

lov en stund at sidde i fred og forlyste mig med mine venner?"

Han så sig om og opdagede pludselig, at hallen var tom; han kiggede under bordet og fandt til sin forundring, at dér var heller ingen. Så sagde han vrantent:

"Nu, jeg har drømt ondt; sig frem dit ærinde, og gør det kort."

"Hr. Mikkel," sagde Torben, af hvis øjne djævleheden endnu lyste, "jeg beder eder om orlov for at drage til min faders gård."

Hr. Mikkel kiggede plirrende på ham og kom på éngang i hu alt det, som var hændet, og det, som skulle ske. Og han sagde pludselig mildt:

"Se, se, Mikkel Andersen er nu blevet for ringe for en ungersvend af så stor en æt? Eller er det så, at du selv vil tage fornuften fangen og drage herfra, mens det er tid? Jo, jo, min søn, gamle Mikkel Andersen har også øjne, må du tro, og det skal være godt gemt, som ret længe skal fordølges for hans blik."

"Hr. Mikkel," sagde Torben usikkert, "det er just så, at jeg har jomfru Edele kær. Tør jeg drage noget håb af eders ord? Vil I stå mig bi i den sag?"

"Vist tør du så," sagde hr. Mikkel, "vist tør du så. Du er en brav knøs; du har set, at pigen er for god til din slegfred og bryder af, mens legen er god. Du har orlov, hvad time du vil; men ..."

"Hr. Mikkel," fo'r Torben op, "aldrig er den tanke kommet i mit sind, at jomfru Edele skulle kunne tilhøre mig uden i tugt og ære; og aldrig skal hun blive nogen andens end min, om I ellers giver eders minde dertil."

"Mit minde, mit minde?" sagde hr. Mikkel forvirret. "Hvor kan jeg give mit minde til noget, som aldrig vil ske? Gid Fanden havde Laurids, som sidder dér i Soer og gav mig kun halv

besked ... Torben, dette er en sag, som må overtænkes vel, og nu vil vi sove derpå, så tales vi siden ved."

"Mikkel Andersen," sagde Torben uventet fast, "ikke går jeg af hallen, før I har givet mig eders ord på, at jomfru Edele skal blive min."

"Vist skal hun det, vist skal hun det," stammede hr. Mikkel, "om din slægt siger ja, da er mit minde dig så sikkert, som om du alt havde det. Hør nu, min dreng ... for at du kan se, at jeg mener dig det vel, så skal jeg selv drage med dig til Søholm i morgen den dag, og da lægger vi din fader sagen for ... hvad siger du til det?"

Torben takkede hr. Mikkel varmt og løb straks ned for at meddele Edele den glade tidende.

"Alt i morgen rider vi til Søholm," sagde han, "og din fader vil selv tale min sag. Hvad siger du nu?"

Edele så glad på ham, men sagde intet; for Eske stod hos. Og Eske sagde spottende:

"Det er ikke godt at sige, hvad der er i et æg, før hønen har værpet."

Men da glemte Edele alle hensyn og kastede sig om Torbens hals.

8. Hr. Mikkel på rejse

Den næste dag, inden afrejsen til Stevns, fik Eske Fynbo Torben til side og sagde til ham:

"Torben, nu har du vundet Edeles elskov; skønner du ret på din lykke?"

"Der er vel ikke stor lykke at skønne på endnu," sagde Torben mut. "Edele og jeg skal skilles for lange tider; hvem ved, om vi nogen tid får hinanden at se igen."

"Kan hænde, det var bedst for os alle," sagde Eske mørkt. "Mener du, dine frænder nogen tid vil give deres minde til, at du fører hende hjem som din brud?"

"Jeg frygter nej," sagde Torben mismodigt. "Lidet bryder mændene i vor æt sig om elskov og slig tant, og kvinderne endda mindre; næsten alle er de givet i deres ægteherres favn, uden at nogen har spurgt dem om deres vilje."

"Just det, jeg mente," sagde Eske stærkt. "Du vil dér komme til at stå ene mod dem alle; vil du da sætte hårdt imod hårdt? Eller vil du bøje af for stormen og lade Edele sidde ene?"

"Se, se," sagde Torben spydigt, "aldrig har jeg mærket, at du var så længselsfuld efter at se Edele i min arm."

"Edele er min søster," sagde Eske. "Hendes vilje er min. Om du svigter hende, da er du hende ikke værd. Men om du vinder hende og ikke vogter hende vel, da giver jeg ikke en penning for dit liv."

"Truer du?" råbte Torben og sprang frem med hånden om sin daggert.

"Jeg gør så," sagde Eske roligt. "Om der times hende noget ondt for din skyld, da er døden dig vis. Hvor jeg end træffer dig,

ved dag eller nat, i din seng eller for Guds hellige alter, render jeg mit sværd gennem dit hjerte."

"Det klinger jo ganske som en ridderlig undsigelse," sagde Torben spotsk. "Jeg tænker dog, jeg kommer til at sidde så højt, at dit sværd bliver for kort."

Eske svarede ikke; længe stod de og stirrede ondt på hinanden, og ingen af dem ville være den første til at tage blikket til sig.

Så lysnede det pludselig over Eskes ansigt; han lagde sin hånd på Torbens arm og sagde uventet mildt:

"Torben, hvert ord jeg har sagt, kom fra mit hjerte og skal stå ved magt. Men jeg vil sige dig én ting endnu: jeg ved, at du har Edele kær for mere end en stunds lyst; vær god imod hende, hun er det værd. Om du bliver hende en god ven og værner hende på hendes vej gennem verden, da skal du i mig finde en fostbroder og ven, og ingen skal gøre dig ondt, før jeg ligger kold. Er du så stor og rig, at du har råd til at kaste vrag på mit tilbud?"

Torben rørtes lige så let, som han blev vred. Han rakte Eske hånden og sagde varmt:

"Du har ret, Edele skal værnes, hvordan det end går, og god brug får hun både for en brudgom og en broder. Eske, vil du gå i mit brød og være min svend? Da vil vi værne hende både."

"Tak," sagde Eske og knugede hans hånd hårdt. "Når tiden kommer, skal jeg minde dig om dit løfte."

Så vendte han sig og gik, og kort efter red hr. Mikkel og Torben Bille ud over broen. Torben var grundende og tavs; skilsmissen fra Edele var gået ham nær, han gruede for det, der

skulle komme, og han angrede allerede, at han havde ladet sig rive hen overfor Eske og ikke tugtet ham for hans trussel.

Heller ikke hr. Mikkel talte et ord; thi også han var ængstet og betaget over det, han skulle gå i møde; det var ikke så lige en sag at skulle træde en af landets rigeste og anseligste herremænd for øje ...

Hverken hr. Bent eller fru Ermegard havde han nemlig nogen tid set før. At unge Torben Bille var kommet i hans brød, var gået til på en egen vis.

Hele egnen fra Holbæk op i Odsherred og ned både omkring Tissø og Sorø var Billeættens egentlige hjemstavn. Gård ved gård, len ved len havde Billerne i tidernes løb haft i værge her: Skarsholm og Kjelleklintegård, Æbeltved og Hørby, Sasserup og Allindemagle og mange, mange flere var eller havde været i den mægtige slægts eje. Torben havde da også først været anbragt på en af gårdene her; men han havde tidligt vist sig både svag og uregerlig, alt for hovmodig af sin slægts alder og vælde, så Bent Bille, der var en forstandig mand, havde anset det for rettest at give ham i hænderne på en mindre mand uden for slægten, og hans frænder havde da anbefalet ham Mikkel Andersen, der i sine velmagtsdage havde nydt større anseelse end nu.

Hr. Mikkel var derfor også trukket i sin stiveste puds til rejsen, og den trykkede ham hårdt. Den lange kappe kunne han endda aftage og hænge over sadelknappen, men den svære klædeskjortel skubbede sig op både her og dér og hedede over al måde, hvor den sådan havde klumpet sig sammen på kroppen. Og allerværst var det med hoserne; han plejede altid hjemme at vende dem, så at sammensyningerne vendte udefter; det så

ikke godt ud, skønt det var mageligt; men nu til rejsen havde han måttet drage skindhoserne ret på, så sømmene gnavede ondt i hans gamle fødder.

End mere gram i hu blev hr. Mikkel, fordi han havde lagt rejsen ned gennem Sjælland just for at se ind til flere gamle kendinger undervejs, og så traf det sig så uheldigt, at ingen af dem var til huse. Da han kom til Næstved, sagde han til Torben:

"Ja, du har unge ben, og du rider for din fæstemø til dine frænder; men jeg er gammel og orker ikke mere; vi må søge herberge for en stund."

Just, som han havde sagt det, blev han råbt an af Niels Gundersen, en af de venner, han undervejs havde villet gæste; og da de havde snakket nyt og gammelt en stund, sagde Niels Gundersen:

"Men sid dog af hesten og lad os få en kande øl og en krabbe; jeg ved en mand, der er bravt forsynet med begge dele, og så har han endda en spansk vin i sin kælder, som du aldrig har smagt mage til på Ellingegård ... ikke at tale om en datter så fager som dagen ... tænker du ikke på at tage dig en hustru engang endnu? Eller er pigerne på Ellinge så nidkære, som de er vakre? Alle dage var du en lystig svend, men alt for genegen til at lade en kvinde sætte foden på din nakke ..."

Under alskens lystig skæmt nåede de det lovpriste herberge, der var hos Martin Guldsmed i Adelgade; og dér sad de snart bænkede ved krabber og krus, mens unge Torben måtte sørge for hestene og sig selv, som han kunne bedst ...

Martin Guldsmed havde andet og bedre at byde på, når en god kunde som Niels Gundersen kom til huse; en stor og fyldig kvinde, sortøjet og mørk i huden, som havde hun ikke set dagen

under Danmarks sol, gik ivrig og svedende ud og ind med øl og vin, peberkager og klejner, og hver gang Mikkel Andersen så hendes blussende ansigt eller brede bag lod han kanden synke og drog et dybt suk.

"Så er det mester Martins datter, kan jeg tro," sagde han til Niels Gundersen et øjeblik, hun var ude; mester Martin var i boden ved siden af og købslog gennem vinduet med en borger om en sølvring; de kunne høre, hvor køberen tingede og pruttede, mens guldsmedens røst dirrede af undertrykt arrigskab over, at han skulle holdes fra de gode sager derinde over sligt lapperi.

"Vist er det hans datter," sagde Niels Gundersen og lo. "Ret en jomfru for dig, om du har besluttet dig til endnu en gang at sætte trolovelsens ring på en finger."

"Hun tykkes mig at være noget til års," sagde hr. Mikkel undvigende. "Sært nok, at så fager en pige ikke alt længst har fundet sig en fæstemand."

"Nu ja," sagde Niels Gundersen, "dér stikker også noget under; hun er for det meste så godsindet, som hun er fed; men hidsig er hun og skrap til at regere, når sindet kommer over hende."

"Kors i Jesu navn," udbrød hr. Mikkel forfærdet. "Mener du ikke jeg har været nok under pisken alt tilforn? Kald på Torben, at vi kan komme på hesten og herfra!"

Men nu kom mester Martin ind, gnidende sig i hænderne over den handel, han havde gjort, og han ville vise sine gæster boden, hvor ørenringe og armbånd, guldkæder og fingerringe forvaredes i solide skrin.

"Kors for en velstand!" udbrød hr. Mikkel med lysende øjne. "Den, som gemmer sligt i sin kiste, må vel være en holden mand."

"På det lag," svarede Martin Guldsmed mismodigt. "Se jer om her i boden om svendene sidder her og hamrer og pudser, som de gjorde i gammel tid. Man bliver ikke rig ved at gemme guld og sølv i sin kiste; kun sjældent banker nu en kunde på ruden under bislaget, og jeg har længst forfærdiget mere, end jeg får afsat i hele mit liv."

Han fremtog et lille ibenholtsskrin af et skab i vægbænken og gned det forsigtigt af med sit ærme.

"End har I ikke set mit kosteligste eje," sagde han og lukkede skrinet op. "Dette er demanten, den klare sten ... I kender den vel, og undrer eder vel over, at jeg gemmer så ringe en sten med så stor omhu. Men se nu her ..."

Han vendte den uslebne diamant om, og fra en enkelt sleben flade slog et gnistrende strålebundt dem i møde, så de ganske forskrækkede fo'r tilbage og tænkte, det var trolddom.

"Ser I dér, hvad en sådan sten er værd?" sagde mester Martin triumferende. "Det var i 1476, jeg gæstede min gamle lærer, mester Lindhardt i Brüssel; han gav mig denne sten, som han havde givet glans ved at gnide en anden diamant mod dens side; han syslede da med at finde en måde, så han kunne give den ganske sten slig glans; om det lykkes ham, bliver demanten ikke til at veje op imod guld."

Han gemte sin skat på ny og vedblev:

"Nej, ingen handel er her mere i denne stad. Ikke har jeg haft noget arbejde, værd at regne, siden Torben Jepsen Bille, lensmanden til Rønnebæksholm, ægtede Johan Olufsen Lunges

Benedikte til Gundestrup; da måtte jeg smede hende en guldkæde, som var sine otte alen lang såvel, og en gylden rose med rubiner hang deri; så var også hendes ganske kjortel oversået med guldbier ... ak Gud ja, nu ligger de begge længst i mulde ..."

Endnu viste han sine gæster en skueret, en hel karm med heste for af drevet sølv, og et skab fuldt af kander og stobe. Men da han havde lukket dette, lo han og sagde:

"Sandt for Herren, af sligt syn kommer tørst! Om I vil som jeg, I gode herrer, så ser vi nu, om min Kirsten har disket op med nadver; hun er ferm i sit køgers, og kender jeg hende ret, kommer vi ikke til at lide nogen nød."

Snart sad de tre mænd da også bænkede for et bord, der bugnede af kål og flæsk, saltet brød og æg, leve og smør, så hr. Mikkels hjerte blødgjordes ganske. Og efterhånden som vinen gik ind, gik viddet ud; han kiggede mere og mere lystent efter jomfru Kirsten, hver gang hun viste sig i døren, Niels Gundersens advarsler klang svagere og svagere i hans øren, og det flimrede endnu for hans øjne af alle de klenodier, han nylig havde set ...

Den nat måtte både hr. Mikkel og Torben sove i mester Martins brede seng; Niels Gundersen var redet hjemefter i den mørke aften, så drukken som han var ...

9. Skæbnens magt

Da Torben og hans husbond næste morgen red ad Stevns til, havde Mikkel Andersen ikke andet i sit hoved end mester Martins datter; han red tvær og tavs, han ville jo og ville ikke, og det var ikke langt fra, at han harmedes på sin gode ven Niels Gundersen, der havde haft sin morskab af at bringe ham i slig knibe ...

Men da omsider Søholm rejste sig for hr. Mikkels blik, fik han andet at tænke på; for skønnere og stærkere borg fandtes dengang næppe på Sjælland; den lå på en gennemgravet odde ud i Søholms sø og var så godt som uindtagelig. Da Mikkel Andersen red over den første vindebro til den ydre vold og så borgens mure og tårne hæve sig over den indre voldgrav, drog han et dybt suk; i et øjeblik så han ligesom hele sin egen stolte slægts tilbagegang for sit blik og følte som en svidende skam den ringhed, hvori han selv var nedsunket.

Men gamle hr. Bent og fru Ermegard modtog ham venligt nok, og broder Laurids fik ganske ret; de takkede ham begge varmt for hans omhu og omtanke, og siden blev der disket op for ham med storladen gæstfrihed; med velbehag strakte han sig tilbage mod vægbænkens bløde hynder, og han følte til fulde hvilken ære der vistes ham, idet overdugene skiftedes mellem hver ret, som til en fest. Og mens han og hr. Bent tog bravt til sig af de rige retter, fortalte Bent Bille, fængslende og muntert ... først om hvert enkelt af de prægtige gevirer der prydede væggene, og som var hr. Bents stolthed, fordi intet af dem kunstigt var smykket med flere ender, end det havde fra

naturens hånd … siden om det brogede liv han selv havde levet, han som nu var ættens hoved.

En hård trængslens tid havde Billerne haft at stå igennem under kong Christian den Første, der var sat på tronen af adelens nåde, men netop derfor havde sat sig som mål at knække dens magt. Især dannede de overmodige ni Akselsønner som en stat i staten. Oluf Akselsøn Thott – han, der havde krænket Erik af Pommern så groft ved at kaste Cæcilie Jakobsdatter i skarnet og lade hende rise af sine svende – var død 1464, ligesom broderen Philip. Men de andre søgte derpå – under Ivar Akselsøns ledelse – at tilrive sig magten i Sverige; og kong Christian slog hårdt igen; han inddrog alt slægtens gods i Danmark, en hel fejde udviklede sig mellem kongen og den mægtige adelsslægt. Også Bent Bille var blevet inddraget heri; for hans hustru, fru Ermegard, Eggert Frilles datter, havde forhen været gift med Philip Akselsøn Thott, og hun var således part i sagen.

Omsider var dog forlig blevet sluttet, nådens sol skinnede atter over Bent Bille, og nu under kong Hans' regimente syntes Billerne at skulle blive mægtigere end nogen sinde tilforn. Hr. Bent var blevet lensmand, først på Tranekær, siden på Næsbyhoved, hvor kong Hans og dronning Christine ofte gæstede ham, og endelig på Helsingborg. Nu sad han, tæt op mod sin død, på Søholm, hvor han ved juledagene samlede sin ganske slægt omkring sig …

Jo, Bent Bille havde noget at fortælle; han havde endda været med på kong Christians felttog mod Sverige og var i slaget på Brunkebjerg 1471 faldet i svensk fangenskab …

Men det var nu ikke krigsbedrifter og statssager, der vakte hr. Mikkels interesse; han sad, mens hr. Bent fortalte, og tænkte på, hvor mægtig og rig denne herremand var; han huskede, at man sagde, at han alene efter sin første svigerfader, Oluf Stigsen, havde fået halvfemsindstyve gårde og møller i Sjælland og Skåne som sin arvelod. Og modet sank i hr. Mikkel; han tænkte, at et vanvid måtte have grebet både ham og Laurids, siden de havde kunnet tænke sig, at en sådan mands søn skulle tage den fattige, ætringe Edele til ægte. Så mente han, det var bedst at drage mest mulig fordel af det gode lune, hans vært var i. Og da de begge var tilpas drukne, sagde han uden videre opfordring:

"Kære hr. Bent, nu har jeg efter fattig evne vist eder den tjeneste, som stod i min magt. Om I ville, da kunne I for sanden gøre mig en tjeneste igen."

"Vist vil jeg så," sagde hr. Bent og blev pludselig halvvejs ædru; for i pengesager var han en nøjeregnende og forsigtig mand. "Vist vil jeg så. I er en brav mand, Mikkel Andersen, og om jeg efter ringe evne kan række eder en hånd, da skal det ske. Det holder vel hårdt for jer, nu da begge eders sønner er klostergivne, at klare for eder på Ellingegård?"

"Ikke så," sagde hr. Mikkel. "Jeg klarer vel mig selv, de år jeg har tilbage. Men min datter Edele, just hun, for hvis skyld jeg bragte Torben hid, volder mig stor uro. Hun er munter af sind og synger dagen lang – hårdt vil det være mig, om jeg for min armods skyld skulle sætte hende i kloster som de andre. Om I gennem fru Cæcilie kunne få udvirket, at datteren kom til hove og blev optaget mellem dronningens jomfruer, da ville jeg kunne gå roligt i min grav."

Hr. Bent strøg uroligt fingrene gennem sit velplejede skæg og vidste ikke ret, hvad han skulle sige; for det fo'r ham straks gennem hans hoved, at på den vis ville just Torben og Edele træffe hinanden på ny; og han tænkte et øjeblik uvilligt, om det hele kan hænde var et rænkefuldt anslag, og om tyksakken dér ved hans side kanske var mere fiffig, end han lod?

Men nu hævede fru Ermegard sin røst fra kvindebænken og sagde myndigt:

"Dette er ikke en tale, som kan føres over bægeret; den sag tales vi ved om i morgen, når hovedet er klart."

Så brød herrerne op og begav sig til hvile, og da hr. Bent var blevet ene med sin hustru, sagde han:

"Hvad mener du om dette? Torben skal jo ret snart til hove ligesom Hans; aldrig vil det kunne undgås, at han træffer Edele Mikkelsdatter dér, om vi hjælper hende op i dronningens fruerstue."

"Jeg tænker, det er barnestreger til hobe," sagde fru Ermegard. "Torben er flygtig af sind, og denne elskov vil snart være forsvundet, som sneen fra i fjor."

"Og om det nu var alvor?" sagde hr. Bent betænkelig. "Der er hedt blod i hans årer, og noget af Billernes storhed må vel være i hans sind."

"Om så er," sagde fru Ermegard roligt, "da finder han hende nok, hvor hun færdes. Modstand er kun som storm til en brand."

"Aldrig tager jeg den stodders datter til mig som min sønnekone," fo'r Bent Bille op.

"Nu," sagde fru Ermegard skarpt, "du holdt dig dog ikke for god til at drikke bravt med stodderen i kvæld, og end er han

gæst under dit tag. Lad os kun få jomfruen under fru Cæcilies varetægt, at vi kan skønne, om hun er af det rette blod; derpå kommer alting an; ikke tager Bent Billes sønner skade af deres hustruers armod."

Hr. Bendt skændte endnu en stund, men fru Ermegard svarede ham ikke; hun drog kun et suk og tænkte på, så svag han var på det sidste … og at det vel næppe blev ham, der kom til at våge over sine sønners fremtid.

Surøjet og fåmælt kom hr. Mikkel til syne den næste morgen. Sandt at sige havde han ikke tænkt stort på datteren og hendes skæbne; han havde nok et øjeblik haft en uklar følelse af, at han havde gjort en dumhed, men så var både Edele og Ellingegård, hr. Bent og fru Ermegard og Søholm ganske gledet ud af hans bevidsthed; han drømte sig atter til mester Martins hus i Næstved, alle klenodierne i guldsmedens bod skinnede på ny for hans blik, og den sortøjede, velnærede jomfru Kirsten løb frem og tilbage for hans seng med kander og fade, liflig vin og duftende brade; men så syntes han pludselig, hun gav sig til at skælde og smælde og dængede ham det hele over hovedet, og så vågnede han med et skrig.

Resten af natten lå han badet i sved, og kastede sig i sengen og kæmpede med sig selv; først da dagen gryede, var han fast besluttet på, at han ville ikke, nej, han ville ikke. Aldrig gav han sig mere under ægteskabets åg, om end jomfru Kirsten af åsyn og legeme var aldrig så lystelig at skue, og var hun end svøbt i guldkæder fra top til tå.

Da han kom ned til morgenøllet, havde han ganske glemt den bøn, han havde rettet til sin vært; og da hr. Bent kort sagde ham, at om han traf fru Cæcilie på Egede, hvortil han agtede sig

som snarest, skulle han tale jomfru Edeles sag, stirrede han et øjeblik på sin vært med åben mund; så brast han i latter og råbte:

"Dér ser I, hvor god hr. Bents vin er, og hvor bløde fru Ermegards dyner! Så sødt har jeg sovet, at den hele sag ganske var gået mig af minde, så sandt jeg sidder her en synder for Gud."

Både Bent Bille og fru Ermegard brast i latter; men ved afskeden sagde fru Ermegard venligt: "Sæt I nu kun eders lid til os, Mikkel Andersen. Om jeg ellers formår noget hos fru Cæcilie, da skal eders datter få den første plads mellem dronningens jomfruer, som bliver ledig."

I godt lune red da hr. Mikkel fra den gamle gård. Men snart sank han atter hen i grublen; for nu kom Edele dog til hove, og han skulle blive nødt til at sidde ganske ene på den gamle gård? Det syntes ham mest at være som at blive gravsat med det samme, og han fo'r sammen i morgenkulden ... mens han trods alle beslutninger drejede sin hest ind på vejen mod Næstved ...

Mester Martin modtog ham hjerteligt og gæstfrit som sidst, og hr. Mikkel lod til at befinde sig så vel i hans hus, at han ikke tænkte på at drage bort for det første. Han åd og drak, så mester Martin i stilhed slog kors for sig, for den besværlige rejse syntes ganske at have gengivet hr. Mikkel hans ungdoms magt over kød og vin. Og hr. Mikkel fulgte med begærlige øjne jomfru Kirsten, så ofte hun rejste sig, men han sagde intet til hende, og han talte ikke til faderen om de tanker, der rørte sig i hans bryst.

Thi nu, da hr. Mikkel engang igen havde siddet til bords med de store og haft al Søholms magt og herlighed for øje, var noget

af riddersmanden vågnet i ham igen; han ville bejle til jomfruen efter gammel ridderlig sæd, og først derefter ville han bede faderen om hendes hånd.

Han ventede da til lørdag aften kom; da listede han sig, så snart han hørte mester Martin snorke, til jomfru Kirstens kammersdør og lyttede, om hun sov. Og han drog et mismodigt suk over, så tydeligt det hørtes, for hun snorkede endda højere end faderen ...

Men så bankede han på, højere og højere, indtil han endelig hørte støj derinde; et ærgerligt udråb lød, jomfru Kirsten rev døren op og stod for ham i sin bare særk.

Et fagert syn var det, og hårdt faldt det hr. Mikkel at tage sine øjne derfra; men han vendte tappert ryggen til og slog ud med hånden:

"Ikke så, jomfru Kirsten, ikke så! I drage nu fluks eders kjortel på, at vi kan tales ved i tugt og ære."

"I er mig en snurrig patron!" sagde jomfru Kirsten og slog hænderne sammen i forundring. "Kommer I her og vækker mig i min sødeste søvn og forlanger, at jeg skal drage mine klæder på? Træd da indenfor så længe; thi vel kan jeg forstå, at I må have noget særdeles på hjerte."

Hr. Mikkel gjorde så; og mens jomfru Kirsten drog kjortlen over sit hoved, sagde han:

"Jeg ved vel, at I er fra Holland, lille jomfru, og kender ikke landsens skik. Men det er så hos os, at om en ungersvend har noget vigtigt at tale med en mø, da kommer han sømmeligt til hende lørdag aften på hendes kammers. I lægge eder nu på sengen dér, at jeg kan tage plads ved eders side."

Jomfru Kirsten lo og gjorde, som han sagde; og hr. Mikkel lagde sig pustende og stønnende yderst i sengen, og da han igen havde fået vejret, sagde han:

"Nu forstår I vel, jomfrulille, at I har intet at frygte af mig; vi ligger her på tro og love."

Jomfru Kirsten lo igen, så hun prustede, men hr. Mikkel tilføjede højtideligt:

"Desuden er det helligaften, og vi ligger begge her for Herrens ansigt; I låne nu øre til det, som har ligget mig på hjerte nat og dag, siden jeg så eder først."

Jomfru Kirsten skønnede omsider, at det var alvor og foldede sine hænder i stum forventning.

Hr. Mikkel lå en tid tavs og stirrede op i sengehimlens omhæng. Så sagde han sagte:

"Min lille putte, min dukke! Mange møer har jeg set, men aldrig en så fager som jer."

"Om I siger det, må det vel være sandt," sagde jomfru Kirsten. "For en riddersmand som I har vel faret vide omkring?"

"Vist har jeg det," sagde hr. Mikkel. "Mere end én gang har jeg faret Sjælland rundt, og min første hustru hentede jeg på Mors. Vil I være den anden?"

"Det kommer så brat," sagde jomfru Kirsten og gned sin kind mod hans arm. "Er Ellingegården stor ... så stor som Rønnebæksholm?"

"Der mangler kan hænde lidet," sagde hr. Mikkel. "Men skov er der og myr, og fede agre. Om I nu fæstede mine nøgler ved eders bælte, ville I da blive en streng og sur herre over mig og mine folk?"

"O," sagde jomfru Kirsten ... "om det var lyst, og I kunne se mig! Mit sind bliver mildt og blødt, blot jeg hører eders røst."

"Jeg vil have fjorten potter øl om dagen," sagde hr. Mikkel pludselig barsk. "Og om det er fiskedag, og jeg får lyst til en høne, da kalder vi hønen for en fisk."

"Skal kvinden ikke være sin mand underdanig?" sagde jomfru Kirsten blidt. "I skal få det alt, som I vil."

"Og ikke vil jeg have borgen fyldt med salmer og bønner," sagde hr. Mikkel. "Min første hustru var en overvættes from kvinde; jeg har fået nok af de dele for mit liv. Da hun levede, var præsten mere herre på gården end jeg."

"Er han ung?" hviskede hun. "Præsten, mener jeg?"

"Yngre end jeg, Gud bedre det," sukkede hr. Mikkel. "Han kan sidde ved ølkanden en stund efter, at jeg er sunket under bordet. Men I svare mig nu af et oprigtigt sind: Ja eller nej?"

"O," sagde jomfru Kirsten og lagde sin arm om hans hals. "I bortføre mig da alt i denne nat. Det ville være så skønt."

"På ingen vis," sagde hr. Mikkel fast. "Alt skal gå sømmeligt til. Jeg taler i morgen med eders fader; kan hænde han også har et eller andet, han vil give eder med."

Jomfru Kirsten lo stille.

"Den gerrige rad," sagde hun. "I får en hård dyst, om I prøver på sligt. Men nu er I altså for min rette trolovede at regne?"

Hr. Mikkel gjorde sig med en overmenneskelig anstrengelse fri, rejste sig og bukkede høvisk for den forbavsede jomfru.

"Jeg ønsker eder nu mange gode nætter," sagde han. "Om eders gode fader giver sit minde, da kommer jeg her i morgen nat igen."

Endnu mens han listede sig ned ad trappen, hørte han hende klukle derinde på kammerset; han gik betænkelig til ro og vækkede mere end én gang mester Martin ved sine onde drømme ...

Den næste formiddag, efter davren, sagde hr. Mikkel til Martin Guldsmed:

"Mester Martin, om I vil gøre mig til vilje, da leger vi nu en kende tavlbræt, og I lade da mig selv afgøre, hvad som skal være vinderens pris."

Mester Martin skævede mistænksomt til ham og sagde:

"Snildere må I lægge eders snarer, om I vil fange en gammel ræv. Tror I ikke, jeg så, hvor småttærende I var ved davren, så I næppe tømte en kande vin? Hvad skulle vi da spille om?"

"Det dyreste klenodie i eders eje," sagde hr. Mikkel og slog ud med hånden.

"Min demant!" skreg mester Martin forbitret og sprang op, "min kostelige demant skulle jeg sætte på et usselt terningkast? Før ville jeg spille om mine fædres ben."

"Mester Martin," sagde hr. Mikkel højtideligt. "I har også i eders eje en demant af kød og blod, kosteligere end hin, I vogter så vel. Vil I lege tavl med mig om den?"

"Nu ja," sagde mester Martin beroliget, "men jeg har lært skakspillet i Holland af en mester i faget, en som siden blev brændt for sin lærdoms skyld. I vinder hende ikke."

Men hr. Mikkel ville gøre alt på ridderlig vis, og tavlbordet kom frem. Mester Martin gjorde påfaldende mange fejltræk, og om hr. Mikkel ikke havde været så fordybet i spillet, måtte han have mistænkt guldsmeden for, at han ikke holdt sin datter synderlig højt i pris.

"Jeg vandt," råbte hr. Mikkel med glædestrålende åsyn og slog i bordet. "Nu er jomfru Kirsten min med rette."

"Hav hende og tag hende og lykke til," sagde mester Martin oprømt. "I er en brav mand, Mikkel Andersen, og hun er eder af hjertet undt."

"Dog taler vi nu først om prisen," sagde hr. Mikkel forsigtigt. "Så meget guld og sølv, I har i eje, må I vel kunne give eders datter en klækkelig medgift."

"Guld og sølv, guld og sølv!" skreg mester Martin ivrigt. "Gjorde det ikke mig det samme, om mine skabe var fyldt med vejens støv? Hælvten af, hvad her er, hører mester Lindhardt til i Brügge, og resten må jeg vel have for at kunne leve. Så fager min datter er, har I vel også medgift nok i hende selv."

"Godt og vel," sagde hr. Mikkel. "Så taler vi ikke mere om den sag. Giver I en drik øl til afsked, så jeg kan få hesten frem?"

"I har vel også kun Ellinge i len, så min datter kommer til at sidde brødløs hen, når hun bliver enke?" sagde guldsmeden arrigt.

Sådan kævledes de en stund, hede i hovederne blev de og så højrøstede, at jomfru Kirsten selv kom frem i døren og lo, så hun måtte holde sig i siderne.

"Nu skal jeg komme med en kande vin," sagde hun. "Så stiger jeg kan hænde i pris, eftersom det synker i kanden."

Og vinen lod virkelig til at hjælpe; hendes fader og hr. Mikkel blev omsider enige om, at der skulle udredes tredive daler kontant, og dertil en skønt udskåret kiste med jomfruens linned og klæder.

"Men da skal I også købe eders fæstensgave hos mig," sagde mester Martin.

Og det endte med, at hr. Mikkel til ublu pris måtte købe sin trolovede en halskæde, hvis værdi opslugte en stor del af den magre medgift.

Men sin jomfrulil fik han; og efter at trolovelse og bryllup var sket så hurtigt som gørligt, hjemførte han stolt og glad sit anselige bytte til Ellingegård.

10. Udfrielsens stund

Det vakte ikke ringe overraskelse på Ellinge, da hr. Mikkel kom dragende til huse med en ny hustru, og den uventede begivenhed modtoges med yderst blandede følelser. Folkene var glade over igen at have fået sig en madmoder; for i den første tid gik fru Kirsten om og var så blid som smør. Eske Fynbo, der på de sidste tider næsten havde fået søns ret og færdedes mere i vinterstuen end blandt folkene, trak sig på ny tilbage og lukkede sig endnu mere inde i sig selv end før.

Men Edele morede sig kosteligt og lo og sang. Hun trak uærbødigt sin fader i skægget og kaldte ham en gammel skælm, der forstod at finde sig de fagreste kvinder ud af flokken; hun tog sin tykke madmoder om livet, snurrede hende rundt, så vejret forgik hende, og sang:

"De førte den brud i kirken hen,
vel prydet udi skind;
og femten favne måtte de slå ned,
før de kunne trænge hende ind.
Selv stryger hun duggen af jorden ..."

Aldrig kunne hr. Mikkel liste sig hen i en vinduesfordybning for at sladre hemmeligt med sin viv, uden at det nynnede et sted fra ... bag dem, over dem eller under dem:

"Hr. Peder og liden Kirsten de sad over bord
– mens sommeren gror –
de talte så mangt et skæmtens ord.
Men dagen dages opunder østen."

Og mente hr. Mikkel i smug at kunne liste sin arm om sin elskedes svære liv og give hende et klaskende kys, da skulle det nok lyde fra en eller anden kant:

"Sammen lå de kongebørn,
de mente, de var ene to;
ude da stod den terne,
og lydde hun derpå.
I vinder ret aldrig så væn en."

Tusinde var de skælmsstykker, hun fandt på; det var åbenbart, at hun havde de to store børn til bedste, og fru Kirstens øjne blev alt dunklere og mere truende, hver gang de faldt på steddatterens lyse ansigt.

En dag sagde hun til hr. Mikkel:

"Mikkel, din datter er for stor og klog til at fare om her med ledige hænder. Sæt hende i rette, så hun passer rok og væv."

"Jo vist," lo hr. Mikkel ... "prøv du selv at sætte hende i rette, om du tør. Hun ler os bare ud og springer i skoven. Hun er så også bestemt for større kår, end du og jeg nogen tid kommer i."

"Ja," sagde fru Kirsten spotsk, "også skulle jeg meget betakke mig for at komme i kloster. For hvad anden skæbne skulle nogen tid falde i den tiggerunges lod?"

Hr. Mikkel skottede sky til hende, for det var første gang, hun viste kloen. Og han sagde myndigt: "Du tale helst ikke mere derom og lade Edele skøtte sig selv. Hendes skæbne er beskikket, og ikke vil jeg have hende stækket i hendes flugt."

"Nu," sagde fru Kirsten vredt, "når du ikke vil værne din hustru mod spot og spe, da får jeg se at værge mig selv."

Hr. Mikkel gik mismodig fra denne deres første strid; og end mere betænkelig blev han dagen derefter, da han trådte ind i

hallen og så hr. Severin sidde i en vinduesfordybning ved hans hustrus side; de stak hovederne sammen og tav, da han kom ind, og han tænkte sørgmodigt, at nu skulle han vel have det hele spil om igen ... så sikker, som han dog havde været på, at der ville blive fred over hans gamle dage.

Da de sad ved davren, sagde han spydigt til præsten:

"Nu, hr. Severin, sært vigtigt ærinde må vel have ført eder hid, siden I kommer ubuden til huse."

"Ikke kommer jeg ubuden," sagde hr. Severin vredt ... "så sandt eders gode hustru har ladet mig kalde. Og mit ærinde høre I helst straks: I bør nu gøre alvor af det, som var salig fru Margrethes ønske, som det også er den værdige fru Kirstens, og skikke jomfru Edele i kloster, det snareste ske kan."

Edele sad med albuerne på bordet, stirrede præsten ind i ansigtet og lo bare som ad en god spøg.

Men hr. Mikkel blev så vred, at han sprang op og fo'r ud af hallen med det samme. Langt ud over jorderne gik han for at svale sit hede blod; og helt kærkomment var det for ham, da han så gamle Per Krog stå uden for sin hytte med hænderne på ryggen og glo op i luften.

"Dagtyve er I alle," fo'r hr. Mikkel over ham, "har jeg ikke sagt dig, at du skulle grave den rævegrav ud bag Tudse Banke?"

Per Krog, der var gammel i gårde og vant til at have frisprog, sagde sindigt:

"Om husbond havde sagt det, var det vel blevet gjort; ellers skal jeg gerne slå skallen ind på det kryb jo før jo hellere, så slikken det er efter mine kyllinger. Men ellers har husbond ingen ting sagt."

"Hvem Fanden bryder sig om dine kyllinger?" sagde hr. Mikkel opbragt. "Mine harekillinger æder de, det rak, og inden morgendagen bringer du mig dem aflivede hver en."

Han vendte sig for at gå, men blev stående i det samme og stirrede på Per Krog med blodskudte øjne.

"Har du nu igen sat spidse staver i dit gærde?" skreg han forbitret. "Mener du kanske, at mine hjorte skal sprænge deres bug på dit fordømte kram?"

"Gid det var så vel, at de ville," mumlede Per Krog arrigt. "Siden husbond aldrig mere jager, er det ikke til at have korn på sin ager for de kronede djævle."

"Om ikke spidserne er skåret af inden aften, sidder du i hullet," sagde hr. Mikkel og gik.

Og gamle Per Krog rev sig under kabudsen, mens han så efter ham:

"Så er den unge da endda værre end den gamle, kan jeg forstå. For så galen gør kun en kvinde en fredsæl mand."

Men da hr. Mikkel vendte tilbage mod gården, mødte han Eske Fynbo, og hans ansigt klaredes pludselig op.

"Eske," sagde han og lagde fortroligt sin arm om hans hals. "Tag den hurtigste hest på stalden og rid til Soer; sig broder Laurids, hvordan det er fat, og bed ham komme hid som snarest. Sig ham bare, at præsten er på gården, så ved han, Fanden er løs."

Eske Fynbo gjorde, tavst og hurtig som altid, den gerning, der var ham pålagt; og få dage efter trådte broder Laurids ind i vinterstuen på Ellinge gård.

Fru Kirsten bød ham smilende velkommen, men hr. Mikkel, der følte sig tryg i sønnens nærvær, sagde barsk:

"Gå af hallen, Kirsten; jeg har noget at tale med sønnen om, som ikke er for dine øren."

Og broder Laurids så i det samme så hvast på hende, at hun tav og gik.

"Nu, fader," sagde broder Laurids smilende, "gammel mand kan også gøre galnings værk; hvorfor spurgte du mig ikke ad i tide, at jeg kunne rådet dig fra? Jeg varede dig dog ad; så svag, som du er, burde du kun taget dig en terne til bord og seng, at du kunne jage hende ned i køgerset igen, om hun gjorde sig for bred."

"Hun var så fager og mild, du," sagde hr. Mikkel klynkende. "Du ser vel selv, så bred hun er over barm og hofter, og hun har det hede blod, min søn, det hede blod. Men hvad forstår en from og koldsindig Guds mand sig vel på det?"

"Såmænd," sagde broder Laurids roligt, "jeg har vel kendt den brand i mit blod, jeg såvel som andre; aldrig var jeg sur og gold født som broder Hans, om end jeg måtte tugte og spæge mit kød for større årsagers skyld."

"Slægten, ja, slægten," sagde hr. Mikkel og slog træt ud med sin hånd. "Aldrig vender den storhed tilbage, og jeg er så også ligeglad, får jeg kun en smule fred og glæde endda, før de lægger mig under mulde."

"Det mærkes, at du bryder dig lidt om slægten," sagde broder Laurids skarpt. "Har du glemt alt, hvad vi tænkte os med Edele, som skulle være Torben Billes brud? Hårdt nok kunne det være faldet endda; og så meget forstår du vel, at lidet hævede du ættens anseelse, da du giftede en sølle guldsmeds datter. Men lad nu det fare. Edele og jeg får se at klare den sag endda."

"Gør det, gør det, gode Laurids," klynkede hr. Mikkel. "Og skænd nu ikke mere på mig, jeg har så nok at bære endda. Præsten er her tidlig og silde, og næppe kan jeg få drikkendes og ædendes varer i mit eget hus. Forgangen dag knappede hun mig af til tretten potter, og i dag gav hun mig kun tolv. Farer hun sådan fort, ender det med, at jeg må drikke vand."

"Nu," sagde broder Laurids sindigt ... "jeg finder vel på råd, om du vil gøre efter mine ord. Men lad os gå til skovs; om ikke din hustru lurer ved døren, da skulle jeg dårligt kunne læse i en kvindes blik."

Den næste dag, kort før davre, kom hr. Severin, som han plejede; men næppe fik han øje på broder Laurids, før han forfærdet hævede sine hænder mod loftets hvælving og forsvandt hovedkulds ned ad vindeltrappen.

Hr. Mikkel og broder Laurids lo; og fru Kirsten, der fattede, at hendes forbundsfælle skammeligt havde ladet hende i stikken, gjorde sig så sød og indsmigrende, at broder Laurids vamledes derved.

Men da de gik til bords, og Eske Fynbo uventet trådte ind og tog sin plads mellem de andre, brast det for hende, og hun vendte sig blussende af forbitrelse mod hr. Mikkel.

"Når blev det sæd på Ellinge gård," sagde hun heftigt, "at svendene ubudne sætter sig ved deres herres bord?"

"Ikke er Eske nogen ringe svend," sagde hr. Mikkel og styrkede sig ved en mægtig slurk af kanden. "Om du vil vide det, da er han min søn så vel som Laurids, der sidder her."

"Ej ej," sagde fru Kirsten spydigt, "det slægtskab kom hastigt på. Heller ikke vidste jeg, at fru Margrethe havde mere end to

sønner og så din fagre datter, der viser sin stedmoder så stor ære hver gudskabt dag."

"Eske er min søn," svarede hr. Mikkel hidsigt, "om end ikke fru Margrethes. Hans moder var en simpel terne, men bedre var hun imod mig end du, fast du lovede mig så godt."

"Nu," sagde fru Kirsten sagtmodigt, "det kunne vel blive bedre. Men mener du, det er vejen, at lade dine slegfredsønner brede sig over min dug?"

Mikkel Andersen huggede skæftet af sin daggert i bordet og råbte hidsigt:

"Om ikke du skikker dig, da kan vel endnu en slegfred komme til at brede sig i min seng."

"Ja," sagde fru Kirsten uventet sagtmodigt. "Selv er du jo herre på din gård, og det sømmer sig ikke for mig at sætte mig op imod din vilje."

Samme formiddag sagde broder Laurids til Eske Fynbo:

"Eske, dette bliver lidet lysteligt for dig. Men du er en forstandig knøs, og jeg har dig for Gud kær som min broder. Om du vil vor faders vel, da hold dig ved hans bord og ved hans side, så langt du kan. Det vil give fader styrke, at du er hos og kan stå ham bi."

Eske lovede det, og broder Laurids vendte tilbage til Soer. Resten af dagen gik fru Kirsten mild og stille om, som om intet var hændet; og ved nadveren lagde hun de bedste stykker på Eske Fynbos brikke.

"Dette huer mig ikke," hviskede hr. Mikkel, da hun et øjeblik var gået af hallen. "Hvad mener du, Eske? Når katten klapper blødest, da har den snarest kløerne rede. Gud Herren må vide, hvad der stikker bag."

Hr. Mikkel fik det snart at vide; for da sengetiden kom, var fru Kirsten ingen steder at finde; han søgte efter hende overalt, og da han omsider kom øverst op og tog i fruerstuens dør, mærkede han, at slåerne var skudt for indefra, og med ét slag forstod han alt.

Han bad og skældte, tiggede og truede, men fru Kirsten svarede ham kun roligt og venligt:

"Du er herre i dit hus, og jeg vil ikke gøre dig imod. Men det ene bør være som det andet; så længe du har en slegfredsøn ved dit bord, bør du og have en slegfred i din seng. Sig så ikke, at jeg ikke er dig så føjelig, som jeg har lovet."

I tre dage holdt hr. Mikkel sig stiv. Men den fjerde dag lagde han sin arm om Eskes hals og græd som et barn.

"Eske," sagde han, "jeg er en gammel mand, og du må ikke bære stor ringeagt til mig for den sags skyld. Men hun er stærkere end jeg, og vi lader nu alt blive som før. Så får hun i Guds navn handle med mig, som hun synes."

Derefter blev alt ved det gamle, kun endda værre end før; hr. Mikkel magredes kendeligt af fra dag til dag og sendte mangen angerfuld tanke til den hustru, han havde jordet.

Fru Kirsten og hr. Severin herskede ubestridt over borgen; kun når de trængte ind på hr. Mikkel, for at han skulle sende jomfru Edele i kloster, viste han sig uventet fast.

Og Edele færdedes som før, munter og spottende, syngende og drillende, ukuet og uforfærdet af alt det, som foregik omkring hende. Men mangen en dag stod hun oppe ved riddersalens glughuller og spejdede ud ad vejen: om ikke snart det ventede bud kom, så hun kunne blive udfriet af sit fængsel?

En dag, ud på våren, var hun ridende med Eske, i hvis selskab hun fandt sin bedste trøst. Vejene var endnu frosne og faste, så de nåede helt ud til fjorden, hvor isen lå snedækket fra kyst til kyst. Et stykke ud bredte en uhyre vildandeflok sig over sneen som et broget tæppe, og da i det samme en flok vilde svaner fløj over deres hoveder, udbrød Edele:

"Hvor her dog er skønt! Hårdt vil det alligevel blive at skilles herfra."

"Da må det dog ske engang," sagde Eske mørkt.

"Ja," sagde Edele ... "og jeg længes efter den dag, da befrielsen kommer. Her er ikke værendes, som her er."

"Her bliver ikke værendes, når du drager bort," sagde Eske tungt. "Men om de nu narrer dig og lader dig i stikken? Stort folk er hastigt til at love som til at glemme. Sker det, da sætter hr. Severin og fru Kirsten dig i kloster, så sandt jeg er din broder for Gud."

"Eske," udbrød Edele heftigt og greb ham i armen, "om det sker, vil du da hjælpe mig til at rømme herfra?"

"Ja," sagde Eske blødt. "Har jeg ikke sagt dig det, Edele, at der er ingen ting i verden, du kan ville, uden at jeg vil hjælpe dig dermed?"

Hun så på ham, og så, at på ham kunne hun lide. Men hun så også i hans blik en glød, som fik hende til at gyse. Ville han da aldrig glemme, aldrig ophøre at begære hende på trods af Guds og menneskers lov?

"Eske," sagde hun, "når jeg kommer til hove, da drager du også did."

"Lid på det, "sagde Eske fast. "Hvor i verden du end er, altid skal jeg være ved din side."

Edele fo'r sammen igen; men snart red de atter i munter fart hjemad, og Edele sang op i den klare, klingre frostluft:

"Vendelkongen kom ridende i gård,
Riseli går ham ud imod.
Velkommen, vendelkonge, herre min,
hvad heller vil I have mjød eller vin?

Jeg vil hverken have mjød eller vin,
men jeg vil se Vesselil, søsterdatter din.
Der de vender træde til de borge."

Da de kom til ladegården, så de fremmede, rigtklædte svende trække deres heste i stald; og Edele, der straks havde kendt Billernes skjoldmærke på deres våbenkjortler, jublede op:

"Dér er de, dér er de! Så kommer jeg dog til hove engang!"

Hun sprang af hesten og løb op mod borgen uden at skænke Eske en tanke.

Længe blev han holdende og stirrede efter hende uden at forandre en mine i sit ansigt.

Så vendte han pludselig hesten og sprængte af gårde, ad vejen mod øst.

På Ellingegården blev han aldrig mere set.

Anden bog

11. Det forjættede land

Det gik ikke så let for Edele, som hun havde tænkt, at komme ind i det forjættede land. Ganske vist var det Bent Billes svende, som var kommet til Ellingegård, og deres ærinde var at hente hende; for hr. Bent, der aldrig gjorde noget halvt, havde tænkt, at det kunne falde en mand i Mikkel Andersens kår vanskeligt nok at skaffe sin datter sømmeligt følge gennem landet.

Men rejsen gik ikke til hove; svendene havde ordre til at føre hende til Egede, hvor overhofmesterinden, fru Cæcilie, dengang residerede. Den gamle kloge frue, Bent Billes moder, var kun med stor betænkelighed gået med til at tage en så vild fugl i sit dueslag, og hun ønskede nok at tage hende i øjesyn selv, før hun indførte hende ved hove.

Men Edele var ligeglad; hun red rappere, end det passede hendes følge, og hun længtes mod Egede, fordi hun først og fremmest higede bort fra sit hjem. Portene ud til den strålende verden var sprunget op, og hvad vej hun end red, bar det dog frem imod lyset ...

Uforfærdet trådte hun da også frem for fru Cæcilie, der holdt sig rank og så skarpt, endskønt hun allerede var højt oppe i halvfjerdserne. Det hvasse blik og ansigtets strenge linjer under det hvide hovedlin skræmmede ikke Edele; og selv om hun havde villet, havde hun ikke kunnet gøre sig anderledes eller bedre, end hun var. Hun nejede yndefuldt, kyssede den gamle frues hånd og sagde med et strålende smil:

"Hav tak, ædle frue, hjertens tak, fordi I udfriede mig fra den lod, der ventede mig. Uden eders mellemkomst ville klosteret have været mig vis."

"Nu," sagde fru Cæcilie stramt, "en værre lod kunne vel times dig. Er dit sind så let, som dit ydre er fagert, gjorde du kan hænde bedst i at gemme dig for verden, inden den vender dig ryggen."

"Kære frue," sagde Edele, "I tilgive mig, om jeg taler for dristigt. Men min hu står til verden, og om man gemte mig i et kloster, blev jeg sikkert kun ond deraf. Så kan man vel og synge og være glad til Guds ære."

Disse ord fandt genklang i den gamle frues ungdommelige og verdslige sind, og Edeles åbenhjertighed behagede hende vel, for intet var hende vederstyggeligere end forstillelse og smiger. Men hun sagde dog strengt:

"Heller ikke ved hove er livet idel lyst og glæde. Duer dine hænder noget til rok og væv?"

"Det er vist kun småt," sagde Edele. "Men tak have I, om I vil vise mig til rette dermed. Jeg kan ikke være glad, om jeg ikke har gjort min pligt, og får jeg kun lov til at synge ved arbejdet, tænker jeg vel, det skal gå fra hånden."

Snart hørtes Edeles lyse røst fra Egedegårdens fruerstue, hvor hun sad ved væven mellem ternerne og gjorde fremgang fra dag til dag. Ternernes hænder gik rappere til den muntre sang, karlenes arbejde gik raskere fra hånden, alle minder mildnedes i genskæret fra denne ungdom, der var kommet til huse.

Og fru Cæcilie skrev til sin sønnekone på Søholm:

"Nu har jeg hende her, Edele Mikkelsdatter, og hun har ganske vundet mit hjerte. Jeg tager hende med mig til hove, endda det bæres mig klart for, at det er at føre hende i Torbens

arme. Men hvad er derved at gøre? Var jeg en ungersvend som han, tog jeg hende sandt for Herren selv."

Opholdet på Egede skulle imidlertid komme til at vare længere, end nogen havde tænkt, idet fru Cæcilie ramtes af en tung sorg.

Bent Bille havde med det øvrige rigsråd været på vej til møde hos kong Hans på Kalundborg. Den ærlige og trofaste konge, der altid efter evne gjorde ret og skæl, havde efter sin tronbestigelse delt hertugdømmerne med sin yngre broder Frederik. Men nu havde hertug Frederik fra Gottorp rejst nye og ublu krav; han forlangte at blive forlenet med Laaland, Falster og Møn, og dette krav afviste kongen og rådet i et brev, der havde både næb og kløer. Under dette brev fattedes imidlertid Bent Billes navn og segl; han var på ridtet gennem Sjælland blevet angrebet af en hidsig feber, der kort efter lagde ham i graven.

Også Edele ramtes forinden afrejsen fra Egede af et skæbnens slag, der dog ikke kunne volde hende nogen sorg: Mikkel Andersen var omsider blevet mødig af de pinsler, hr. Severin og fru Kirsten underkastede ham, og han var faret heden, hvorefter hans enke vendte tilbage til sin fader i Næstved, som nu måtte underholde hende og derfor vel var den, der sørgede oprigtigst over hr. Mikkels død.

Da Edele så omsider kom til hoffet, som på den tid var på Næsbyhoved ved Odense, var hun klædt i sorg og kunne ikke deltage i nogen fest. Stille måtte hun leve i fruerstuen sammen med de syv andre dronningens jomfruer, der alle hørte til landets fornemste og rigeste slægter, men også her modtog de fleste hende vel på grund af hendes muntre sind. Straks den

første dag vakte hun stor moro, da hun hørte, at to af jomfruerne ved skæbnens spil havde samme navn: Anna Bild. Da slog hun hænderne sammen og udbrød leende:

"Børnlille, hvordan skal jeg da kende eder fra hinanden? Da må jeg kalde eder store Anna Bild og lille Anna Bild, eftersom den ene af eder er så tyk, som den anden er tynd."

De to Anna'er lo selv hjerteligst af denne spøg, og de beholdt deres øgenavne fra denne dag.

Men jomfru Anna Sehested, der var spidsnæset og misundelig på alle, der var fagrere og mindre sure end hun selv, sagde spydigt:

"Sært nok er det, at du kan have så lystigt et sind, eftersom din fader dog nylig er lagt i jorden."

Da fik Edele straks tårer i øjnene og sagde:

"Tro ikke derfor, jeg er slet; men min kære fader havde det ondt, og der var kun grund til at glædes over, at Gud Herren tog ham til sig. Så er jeg også som et barn, der græder en stund og leger straks på ny; jeg kan ikke andet."

"Nu," sagde Anna Sehested og slog med nakken, "hver stand har sagtens sin skik."

Men da udbrød store Anna Bild djærvt:

"Ikke ved jeg af, at nogen Sehested sad i Danmarks råd, dengang Peder Jernskæg var kong Volmers høvidsmand og regnedes blandt hans bedste."

Nu flammede en ordstrid op; men Edele lo og overdøvede dem med sin sang:

"Det var bolde hr. Nilus,
han red sig under ø;
fæsted han stolten Hillelil,
hun var så væn en mø.
De legte en leg, og legen den var alt ud af vrede."

Sådan var det med Edele, at hun slog alt hen i spøg, og altid huskede hun en vise, som passede just på det, de havde for. Mange venner vandt hun sig derved, og skarpe svar kunne hun give den, der gjorde sig til hendes fjende, så hun fik fred. Fru Cæcilie angrede ikke, at hun havde bragt så kæk en sangfugl til hove. Og dronningen tog straks nådigt mod Edele, klappede hende på kinden og sagde:

"Godt er det, at du kom hid, for glæden gør god, og vi trænger, Gud bedre det, til munterhed ved hove. Agt nu kun på, at du ikke går over stregen."

Siden sagde Edele til store Anna Bild:

"Hvad mente mon Hendes Nåde med det, at her trænges til munterhed ved hove?"

"Ved du ikke det?" sagde Anna. "Kongen lider ofte af et tungsind, så han ikke tåler et menneske for sine øjne; det volder vore gode dronning stor sorg."

"O," udbrød Edele, "om jeg kunne synge for ham da, som David sang for Saul, så hans sind kunne blive lyst igen."

"Om nogen skulle kunne gøre det, da måtte det være dig," sagde Anna Bild. "Og der bliver, Gud bedre det, snart en lejlighed dertil; thi af dansen i morgen, som vi alle har glædet os

til, bliver nu intet; da får Hans Nåde sikkert et af sine anstød igen."

Samme eftermiddag hændte noget, som; et øjeblik kastede en skygge over Edeles glade sind. Jomfruerne havde tilladelse til at færdes i skoven, når de var flere i følge; og Edele var gået derud med store Anna Bild. Edele gik just og sang, da hun pludselig så et mandshoved stikke frem mellem buskene; hun tav brat og greb Anna i armen; men i det samme råbte hun med en stemme, hvori der både var angst og fryd:

"Eske! Eske!"

Da bragede det i buskene, og Eske Fynbo stod for dem.

"Anna," sagde Edele bønligt, "vent lidt på mig her, med den mand må jeg tale."

"Nu ja," sagde Anna bild godmodigt. "Det var ikke efter hofskik, og om fru Cæcilie fik det at vide, blev vi sagtens spærret inde; men jeg vil ikke stå imellem din fæstemand og dig."

Edele var allerede henne hos Eske, og de gik sammen frem ad den halvdunkle sti.

"Eske," sagde Edele, "hvor kommer du her, og hvorfor gemmer du dig i krattet som en stimand?"

"Jeg ville se dig," sagde Eske, og hans stemme klang gladere, end hun kunne mindes at have hørt. "Sagde jeg dig ikke, at hvor i verden du var, ville jeg våge over din færd?"

"Da var du dog ikke til stede, da jeg fo'r fra Ellinge gård," sagde Edele. "Du kunne gerne sagt mig farvel; jeg vendte mig i sadlen og viftede mod vinduet i riddersalen, hvor vi sad så tit, men du var der ikke."

"Nej," sagde Eske, "jeg var rømt. Jeg red af gårde, så snart jeg forstod, at du skulle derfra."

"Rømt!" udbrød Edele forundret og slog hænderne sammen, "men hvor har du færdedes i al den tid?"

"Jeg fulgte efter eder på vejen," sagde Eske. "Og siden var jeg omkring Egede gård, naturligvis, så længe du var dér. Da du drog hid, fulgte jeg dig, uden at du mærkede det, og nu følger jeg hoffet, hvor det drager hen."

"Nej men Eske dog!" udbrød Edele. "Ligger du da virkelig for min skyld og fjæler dig i skoven på stimandsvis?"

"Tro ikke det," sagde Eske og lo stille. "Jeg er i Torben Billes brød."

"I Torbens? Men hvor gik det til? Jeg mente, I var uvenner til liv og død."

"Torben er ingen mand," sagde Eske hånligt. "Jeg undsagde ham på livet, om han ikke tog mig til sig som sin svend, og så gjorde han det, endda jeg er ham en pest. Ikke begriber jeg, at du har slig kryster kær."

"Just derfor lider jeg Torben," sagde Edele heftigt. "Han er god og vennesæl, ikke ond og mørk som du. Heller ikke skal du tale ilde om ham på hans ryg, siden du er i hans brød."

"Nej," sagde Eske stille. "Det var uret; mest dog fordi du har ham kær. Tro heller ikke, jeg vil ham andet end godt; jeg våger over eder begge."

"Du gør vel det," sagde Edele spotsk. "Ellers mener jeg ikke, vi trues af nogen fare; og om så var, fandt vi vel værn nok i kongens gård."

"Det er ikke godt at vide," sagde Eske roligt. "Farer kan være nærmere, end man tror, og intet værn er så sikkert som en

kærlighed til døden; sådan som min."

"Eske," udbrød Edele heftigt, "dette er mest en forfølgelse lig og dig ganske uværdig. Riv den syndige elskov ud af dit bryst og lad mig fare med fred."

"Aldrig gør jeg det," sagde Eske med et lynende blik. "Hvorfor kalder du også min elskov syndig? I min lidenskabs bål er den hedet op, og i min dybe skuffelse er den kølnet; nu er den som venskabs hærdede stål, og til hver en tid skal den ligge mellem din fjende og dig."

De gik en stund tavse; så sagde Edele tankefuldt:

"Så er Torben altså her på Næsbyhoved?"

"Vidste du ikke det?" spurgte Eske forundret.

"Nej," sagde Edele, "jeg lever jo stille for mig selv. Fader er død."

"Godt for ham," sagde Eske kort.

Så standsede han og gav hende hånden.

"Glem nu ikke," sagde han, "at du kan råde over mig til hver en tid. Hen ad aften, som nu, er jeg oftest ledig; går du da i skoven her, skal jeg være i din nærhed, så du kan kalde. Du har vel ikke glemt at efterligne en måges skrig? Lad det være tegnet os imellem."

Så skiltes de; og da Edele atter kom tilbage til Anna Bild og blev drillet bravt med sin fæstemand, sagde hun:

"Anna, det var min broder. Sært skinsyg våger han over min færd, og om en mand kom mig for nær, var det end kongen selv, da tror jeg for sand, han var kold inden aften."

"Jesus," hviskede Anna Bild, "aldrig har jeg hørt om så stor kærlighed hos en broder før."

"Han er også kun min slegfredbroder," sagde Edele, "og havde mig såre kær, før han fik at vide, at jeg var hans søster. Stundom ræddes jeg mere for hans kærlighed, end for al verdens had; men lad nu dette blive mellem os."

De var nu nået tilbage til abildgården, og just som de ville gå ind, kom Torben Bille forbi; han hilste høvisk og sendte Edele et så fyrigt blik, at Anna Bild leende kneb hende i armen og hviskede:

"Bild mig nu ind, at du ingen fæstemand har! Om unge Torben havde set sådan på mig, da var jeg sprunget om hans hals i det samme."

Edele svarede ikke, og de fik ikke lejlighed til at tale mere sammen i enrum den dag. Da de kom ind i fruerstuen, fandt de alt i opbrud.

Alt samme aften brød hoffet op og drog ad Nyborg til. Forrest red kong Hans, og hans ansigt var så mørkt, som bar han al verdens smerte i sit sind.

12. Kongen er bedrøvet

Kong Hans sad i hallen på Nyborg slot med hovedet støttet i sin hånd og stirrede ind i brændeknuderne, der knitrede lystigt i kaminen, endskønt det var en højsommerdag. For han var kuldskær, når mørket faldt over hans ånd, og det var ham en smule til lise at se flammerne slikke op over det knudrede ved.

Igennem hans tanke gik alt det, som til denne stund havde været hans kongegerning, og som syntes ham at være mindre end intet ...

Fortrædigelser, forhalelser, forhånelser drog sig som perler på en snor gennem hans kongetids dage. Sin broder Frederik havde han behandlet med kongeligt storsind, men havde kun høstet utak derfor. Ditmarsken, hvis erobring længe havde ligget ham på sinde, havde han måttet lade i fred, fordi han intet kunne foretage sig, så længe de svenske forhold hvert øjeblik kunne stille krav til al hans magt. Og i Sverige ...

Efter at kong Christian den Første så fuldstændig var blevet slået på Brunkebjerg, havde kong Karl Knutssons søstersøn, Sten Sture, styret Sverige som rigsforstander. Mange i rigsrådet var stemt for at forny forbindelsen med Danmark, men Sten Sture var for ærgerrig til at give slip på magten og for mægtig som almuens elskede fører, til at rådet turde trodse hans vilje. Dertil var han for snu til åbenlyst at bryde med Danmark og det danskvenlige parti. Møde efter møde blev berammet mellem danske og svenske råder, men enten lagde Sten Sture sig i yderste øjeblik syg, eller han sendte råder uden tilstrækkelig fuldmagt, eller han mødte selv og gav løfter, som han intet øjeblik tænkte på at holde. Mægtigt havde det styrket hans

stilling, at også Norge en tid lang havde vægret sig ved at anerkende kong Hans; men selv efter at det danske råd ved sin statsklogskab havde bragt Norge til at falde til føje, vedblev Sten Sture at holde Danmark hen med snak.

Det, som havde græmmet kong Hans mest, var, at de mægtige Akselsønner havde støttet Sten Sture i dette uværdige rænkespil. På Gotland, på det uindtagelige Visborg, havde Ivar Akselsøn siddet og trodset kongens magt; men han havde dog til sidst vist sig som en god, dansk mand. Da kong Hans i 1487 havde besluttet sig til at indtage Gotland med væbnet hånd og just lå med sin flåde udenfor Dragør, modtog han brev og bud fra Ivar Akselsøn, der overgav Gotland og Visborg til hans hånd.

Men Sten Sture fortsatte sine rænker.

Det var just på den tid, at det store Rusland var ved at vågne af sin dvale og komme til bevidsthed om sin magt. Den vældige storfyrste, Ivan Vasiliewitsch, løsrev storfyrstendømmet Vladimir fra det tartarisk-mongolske herredømme og samlede de andre slaviske fyrstendømmer under sit scepter. Derpå vendte han sit blik mod naborigerne, Sverige og Norge, og kong Hans skyndte sig at træde i venskabelig forståelse med ham for at beskytte den norske grænse mod russisk overgreb.

Men just dette statskloge træk af kong Hans gav Sten Sture et farligt våben i hænde, og den snedige rigsforstander undlod ikke at benytte det. Han ophidsede den svenske almue ved at sige, at den danske konge havde indgået forbund med russerne mod Sverige, de hedenske barbarer ville kong Hans hidse op mod det kristne, svenske folk. En så ugudelig konge ville man skulle herske over Sveriges rige!

Og mens Sten Sture således satte ondt blod i almuen, skiftede han taktik overfor Danmark. Han erklærede nu, at han hjertensgerne ville hjælpe kong Hans op på den svenske trone, men det var ham desværre umuligt; den danske konge var alt for forhadt blandt den svenske almue, til at rigsforstanderen turde vove et sådant skridt.

Intet under, at disse rænker harmede kong Hans, der altid holdt sit givne ord; og de samme bitre tanker opfyldte dronning Christine, der sad ved hans side og baldyrede. For hun var den eneste, kongen tålte i sin nærhed, når han havde det som nu.

Ængstelig så hun af og til op på ham fra sit arbejde; og omsider lagde hun sin hånd på hans arm og sagde blidt:

"Herre, om dette med Sverige piner eder så hårdt, da drag heller eders sværd og slå til."

"Nej," sagde kongen uvilligt, "givet ord skal holdes; så længe Sten Sture kan finde gyldigt påskud for sin færd, får sagen stå hen."

"Å," udbrød dronningen bittert, "godtroende og let narret er I, herre, som lader eder bedrage af Sten Stures sleske færd. Jeg fristes til at ønske, jeg var mand og bar kronen i eders sted."

"Da tag den!" sagde kong Hans træt og slog ud med hånden. "Tag kronen og purpuret og se, om du kan føre sagen videre end jeg. Mig er snart alt lige kært."

Dronningen bøjede sig med tårer i øjnene over sin baldyreramme; men kong Hans tilføjede nu sagtmodigt:

"Tror du ikke, vor moder, fru Dorthea, er klog? Eller hvorfor mener du, hun altid råder til at vente? Sten Stures dag kommer nok. Tro du mig, han skælver i sit sæde ... for almuen, han har rejst og ikke længe kan beherske, for rådet, hvor han næppe har

én trofast ven. Den dag de høje herrer derovre åbent falder fra ham og bringer os vor krone på deres bedende hånd, den dag slår vi til og ikke før."

Længe sad de tavse; så gav kongen sig pludselig til at rage op i ilden og sagde tonløst:

"O, Sverige falder nok til vor hånd. Men hvad hjælper det mig? Brudt er min sjæl, alt hvad jeg rører ved bliver aske. Lige gerne sad jeg på en sten ved vejen og ragede i dens støv."

"Kære herre," sagde fru Christine sørgmodigt, "i tale ikke så. Er ikke jeg hos jer, jeg som så gerne bar hver en byrde, der tynger eders sind?"

Langsomt rejste kongen sig, vendte sig med ryggen mod ilden, stirrede næsten hadefuldt på dronningen og sagde langsomt:

"Du! Du! Du! Din byrde bærer du, din pligt gør du, men bærer du elskov til mig? Lagde ikke den kolde statskløgt os kolde i hinandens favn? Eller mente du nogen tid, at du var mig kær?"

Dronningen tvang tårerne tilbage, hævede sit hoved og så hvast ind i kongens øje.

"Herre," sagde hun. "I taler hårdt, og er det til smerte for mig, da er det til liden ære for eder. Ikke er det ridderligt at krænke den kvinde, som gerne gav sit hjerteblod hen for eders skyld."

"Ikke?" sagde kongen hårdt. "Jeg mener, det er ridderligt at sige sandheden, er den end aldrig så tung at bære for os begge."

Så gik han hen til vinduet og stod der en stund med sit trætte hoved lænet imod muren. Pludselig lysnede det i hans ansigt, han løftede sin hånd og vinkede: "Tys!" Ovre fra borgens anden

fløj sang en klar og lys, frejdig pigerøst ... afbrudt af og til, så man hørte, hun sang til sit arbejde:

"Vi vare så mange søskende små
– Under lide –
så årlig faldt os faderen frå.
Der dagen han dages, og duggen den driver så vide.

Om en søndag ad aften skured de deres spjud
– Under lide –
om en mandag ad morgen rede de så vrede ud
Der dagen han dages, og duggen den driver så vide."

"Guds hellige blod!" udbrød kongen, og ikke længe havde hans røst lydt så glad. "Hvem har vi her på borgen, der ejer så lys en røst, og vi har aldrig fået den at høre før?"

"En fattig jomfru af god byrd, som jeg af barmhjertighed har optaget mellem mine jomfruer. Hendes frænder ville have sat hende i kloster."

"Og hvad hedder hun?"

"Edele Mikkelsdatter ... af ætten Jernskæg."

"Og hende ville de have sat i kloster? Om hun havde sunget sådan i sin celle, da havde jo de mugne mure bristet fra jord til tag. Hyss ..."

"Der de komme for norden skov,
der gik hr. Torben og holdt sin plov.

Her går du, hr. Torben, favr og fin,
jeg vil nu have bod for frænde min.

Jeg vil give eder hus og gård,
dertil min datter, så væn en mård.

"Vi er ikke kommet for hus eller jord
– under lide –
men vi er kommet for dit hjerteblod."
Der dagen han dages, og duggen den driver så vide."

"En af eders jomfruer?" sagde kongen, da sangen pludselig tav. "Hvor kommer det sig, at jeg aldrig har set hende i dansen?"

"Hendes fader er nylig død," sagde dronningen uvilligt. "Uskikkeligt er det, at hun synger så muntre viser nu i sorgens tid. Endnu i aften skal jeg lade fru Cæcilie sætte hende i rette."

"Nej, nej, nej," udbrød kongen ivrigt. "På ingen vis, på ingen vis. Tror I, der er sorg i et sind, som føder så glad en sang? Tværtimod, vi ønsker meget at høre hende synge ret ofte ... Og kære frue, vi har nu levet så længe i surhed og sorg, hvad om vi i morgen anstillede en liden dans? Og da er det vor vilje, vor

udtrykkelige vilje, at jomfru Edele er til stede. Hør nu … hør, om det hjerte sørger!"

"Ude stod hans datter så smal som en vånd,
– Under lide –
med et guldkar på hver sin hånd.
Der dagen han dages, og duggen den driver så vide."

Sangen endte i en klingrende lattertrille, og kongen var så oprømt, at han vendte sig mod sin frue for at se et genskin af al den glæde på hendes ansigt.

Men fru Christine var borte … uden et ord var hun gået af hallen. Længe havde hun stået og set glæden lyse stærkere og stærkere over sin husbonds ansigt … mere og mere oprørt havde hun mærket, hvor sorgen og tyngen var veget fra hans sind. Altid blev hun forsmået … altid skulle det være en andens glæde, en andens fagerhed, en andens sang, som skaffede hendes kære herre lise …

Nu lå hun i sit bedekammer og græd for Guds moders ansigt … bad om kraft til at bære også dette. For hvad magt lå der på, om hendes hjerte blev trådt under fod, når blot hendes kære herre var glad?

– – – Hen under aften samme dag, i mørkningen, lød atter sang ned fra borgen, den samme sang som før … men denne gang fra tårnet, hvor jomfru Edele havde sit kammers.

"Hun skænked deri med lyst og spil
– Under lide –
hun drak først sin faders banemand til.
Der dagen han dages, og duggen den driver så vide."

Nede ved tårnets fod stod en høj, skulderbred mand, tæt indhyllet i sin kappe, og lyttede til. I det samme kom en spinkel yngling, der også havde formummet sit ansigt, farende imod ham og råbte hidsigt:

"Hvad har I her at gøre så silde?"

"Hvad har I selv at gøre her på denne tid?" svarede den anden med dyb røst.

"Jeg lytter til min fæstemøs sang," svarede den unge iltert. "Men end er I mig svar skyldig; hvad vil I her?"

"Jeg," sagde den dybe stemme, "våger over, at min dronnings jomfruer kan synge deres aftensang i fred for mine varmblodede sinder."

Den unge, som var Torben Bille, kendte i det samme kongen, og trak sig med en forvirret undskyldning tilbage.

Men kong Hans lænede sig roligt til muren og så med et glad smil op imod vinduet, hvorfra sangen endnu lød:

"Han satte hende på ganger grå
– under lide –
så slog han over hende kåben blå.
Der dagen han dages, og duggen den driver så vide."

Men endnu længe efter, at kong Hans havde fjernet sig, og sangen var forstummet, sad en tredje kappeklædt mand på en sten ved tårnets fod. Det var Eske Fynbo; han havde set alt og forstået alt. Langt ud i natten blev han siddende, mens en uendelig sørgmodighed fyldte hans sind.

13. Dansen går

Stor glæde vakte det mellem hofsinderne og de unge jomfruer, da det rygtedes, at der om aftenen skulle være dans; også de ældre herremænd og deres fruer glædedes over det bratte omslag i kongens stemning; for om end kong Hans aldrig i sine mørke stunder havde gjort noget mod ret og skel, så kunne der dog i hans dunkle blik være noget truende, som af et begyndende vanvid, og angst og uhygge bredte sig over alle, når tungsindet bemægtigede sig hans sjæl.

Stor travlhed herskede også overalt; klæder måtte bødes og smykker pudses; for det var jo ikke store sager, enhver kunne tage med sig på hoffets farter i hine dage. Selv om kongen nu havde sin faste hovedstad i København, drog han dog ustandseligt om i sit rige for at gæste sine tro mænd; for i dette gæsteri havde han en af sine væsentligste indkomster.

Heller ikke var Nyborg slot rustet til at rumme kongen og hans store følge i længere tid; ingen havde tænkt sig, at hoffets ophold dér ville strække sig ud over et døgn; og da der nu tilmed skulle være fest, måtte ilbud udsendes både til Næsbyhoved og Ruggård for at skaffe alt fornødent til veje.

Men da omsider aftenen oprandt, bugnede også bordet under lækre sager, der fik tænderne til at løbe i vand på mangen gammel rigsråd; og da nadveren var til ende, strålede kærterne i den store hal, endda det endnu var lys sommerdag derude. Fløjterne klang og dansen gik; men der var ingen ret stemning over dem, som havde alder til at tænke; for det lod til, at sørgmodigheden atter havde sænket sig over kongens sind.

Mørk og tavs sad han i højsædet for hallens ende, og hans blik flakkede uheldsvangert over de dansendes rækker.

Da lagde dronningen sin hånd på hans arm og sagde mildt:

"Herre, I lade nu de tunge tanker fare; tynger end kronen tungt på eders hoved, så drag eder til minde, at I har tro mænd, som gerne vil lette dens byrde."

"Hvem?" sagde kongen tungt.

Og dronningen pegede smilende over mod et af vinduerne, hvor rigshovmesteren, Poul Laxmand, stod sammen med Eskil Gøje, marsken, Henrik Krummedige, Niels Hack, Hans Gris, høvidsmanden fra Korsør, og mange andre gode herrer.

Men kongens blik opklaredes ikke, da det faldt på den fortroligt samtalende klynge. Han sagde bittert:

"Se, hvor Poul Laxmand og Niels Hack stikker hovederne sammen; jeg tænker, de lettede mig gerne ganske fra kronens byrde; i min broder Frederik ville de vinde en herre, der var dem til vilje i hver en sag."

Lidt efter vendte han sig mod dronningen og sagde med et ildevarslende smil:

"Nej, vi får at stole på det unge blod; den stund kommer vel, da vi får hugge det ganske råd om ved roden, at friskere ymper kan skyde frem i lyset."

Dronningen sukkede, og kongen sank igen hen i sit stumme mismod.

Ovre på fruernes bænk gik sladderen lystigt; de talte om det mærkelige, at just her på Nyborg havde fru Christine født sin datter Elisabeth til verden, hende som senere blev kurfyrst Joachim af Brandenburgs brud. Prinsessen var også blevet døbt

her, søndagen før St. Olufs dag, fru Margrethe, Jep Juls, huskede det så grant.

"Den dag gjorde også kongen flere af hofjomfruernes bryllup," sagde hun. "Og fru Ermegard redede den fornemste brud. Billerne får magt, tro I mig, aldrig så jeg kongens nåde skinne så rigt på en enkelt slægt."

"Nu," sagde Anna Gyldenstjerne, Peder Billes hustru til Svanholm, og slog med nakken, "da er den æt og som et træ, der sætter skud på skud og snart overskygger det ganske land."

Og hun pegede ud over salen, hvor hendes børn slyngede sig ud og ind mellem de dansendes rækker. Torben og Hartvig, Knud, fra hvem Bille-Braherne stammer ned, Ove, der blev Aarhus' navnkundige bisp, jerusalemsfareren Mogens, og Eske, der blev Danmarks riges hofmester, dertil fem fagre døtre, der næsten alle blev gift med mægtige mænd. Dér dansede også Torbens brødre – Hans med Laurids Akselsøns datter Anna, og Anders Bille med Pernille Krognos, begge allerede dybt optagne af de to unge jomfruer, som snart skulle blive deres hustruer.

Men Torben selv dansede ikke; med korslagte arme stod han lænet mod en pille og stirrede forbitret efter Edele, der ikke var af gulvet. Tre gange havde nu den kårede tronfølger, prins Christian, ført hende i dansen; og det var let at se, at selv hans mørke ansigt var blevet lysere ved at være hendes skønhed så nær.

"Aldrig så jeg prinsen så indtaget i et fagert åsyn," sagde fru Anna, Oluf Akselsøns enke, og rystede på sit gamle hoved. "Sær skummel er han ellers og synes mig urimelig tankefuld og glubsk efter sine år."

"Ja," sagde Anna Gyldenstjerne, "end er han kun de fjorten så vel og bryder sig dog kun om ridderleg og krigsfærd. Han er som født med et sværd i hånd."

"Sig hellere med en økse," sagde fru Margrethe gysende. "Selv som han danser dér i sin røde dragt, synes han mig mest en mestermand lig. Aldrig bliver han os god, vi som er af ædelt blod; jeg fatter ikke, at kongen kunne lade ham opfostre mellem borgerne som en af deres; jeg ved en dag, han sagde til Otto Rud i en ordstrid: Ræk du kun hovedet højt; den dag, jeg sidder i kongesædet, skærer jeg da des lettere gennem din hals."

Men nu begyndte Bente Lunge, Torben Jepsens hustru fra Rønnebæksholm, at blive sørgmodig stemt over alt dette dystre. Og for hundrede gang gav hun sig med grådkvalt røst til at berette om sin moders, fru Talikes, sørgelige lod: Fru Talike havde fulgt sin ægteherre til graven i Maribo, og på tilbagevejen mødte hun sin søster, der var død på rejsen; da hun også havde fulgt hendes lig til Maribo og vendte hjem, mødte hun sin moder Ingeborg, der også var død; og da hun kom hjem efter at have fulgt sin moder til jorden, døde først hendes datter Birgitte og derpå hendes søn Oluf, og af al denne sorg døde hun selv ...

Ingen af kvinderne lyttede stort efter fru Bentes snak; og nu hændte der noget, som drog alles opmærksomhed til sig. Kong Hans, der længe havde siddet tilsyneladende hensunket i sig selv, men som dog havde fulgt alt, hvad der skete i hallen, med den største opmærksomhed, sagde pludselig, uden at vende sig mod fru Christine:

"Aldrig så jeg Christiern så bjergtagen af dansen som i aften; hvem er den jomfru med det glade ansigt og lyse hår, som han

nu fører over gulvet for fjerde gang?"

"Ja," sagde dronningen spydigt, "det er just den unge jomfru, som bjergtog eder selv så ganske i går. I må vel mindes, at I lyttede til hendes sang, så I glemte alt omkring eder."

"Ej," sagde kongen og smilte, "det kan vel ses på den jomfrus ansigt, at et syngende hjerte må have bo i hendes bryst."

"Dog burde I vogte bedre på eders helbred, kære herre," sagde fru Christine ondskabsfuldt. "Jeg har ladet mig sige, at I lyttede den ganske aften under hendes vindue; i eders alder kan natteluften være farlig; I gøre mig dog ikke til enke for den jomfrurøsts skyld."

Kongen vendte sig brat imod hende og sagde barsk:

"Fru Christine, indtil denne dag forfulgte I mig med eders iversyge, hvor jeg stod og gik. Aldrig så jeg mig glad på et fagert ansigt, aldrig fandt jeg i skæmt og tale lindring for mit syge sind, uden at I sur og mørk kastede en skygge over min glæde. I må nu helst vide, at mit tålmod er til ende; om eders sind ikke tåler glansen fra andres glæde, da står det eder frit for at søge skygge bag et klosters mur."

Dronningen sank bagover og blev ganske hvid under hans ord; men kongen rejste sig, trådte ud på gulvet og løftede sin hånd, så at musikken tav brat og alle de dansende forskrækkede standsede omkring ham.

Så sagde kongen:

"Ædle fruer og jomfruer, gode herrer og danske mænd! Længe har jeg været led ved den udenvælts skik at træde stive og sirlige trin til gigers og fløjters klang. Vi træde nu en dans efter gammel dansk sæd, en høvisk og munter dans til vore gamle

visers toner. Jeg ved en jomfru, som kan lede dansen ved min hånd; I følge så efter, som I kan bedst."

Kongens ord vakte almindelig forundring i hallen; for det var mange år siden, at den tavse, tungsindige konge havde taget del i nogen dans. Og forundringen blev endnu større, da kongen gik frem mod Edele Jernskæg, som få kendte, tog hende ved hånd og førte hende bort fra den unge prins Christian, der blegnede af vrede og knyttede sine hænder fast om sit bælte. Mændene stak hovederne sammen og hviskede, og langs fruerbænken løb det fra mund til mund:

"Hvem er hun? Dette er dog for skamløst! Se på dronningen! Fru Cæcilie må være blevet for gammel, siden hun ikke længere kan holde sine jomfruer under tugt."

Men kong Hans dansede frem med jomfru Edele ved sin side, og de unge fulgte, par efter par, mens Edele frejdigt sang:

"Kongen han lader en havfrue gribe,
– den havfru danser på tilje –
og den lader han i tårnet knibe,
– for hun skulle fremme hans vilje.

Dronningen kalder på svende to:
– den havfru danser på tilje –
"I beder den havfru ind for mig gå!"
– for hun skulle fremme hendes vilje."

Kongen standsede med ét, vendte sig mod de dansende og sagde muntert:

"Har I da alle ganske glemt gammel dansk sæd, siden I lader jomfru Edele synge omkvædet ens, og jeg kan, Gud bedre det,

kun brumme dertil? Vi synger nu alle med i omkvædet og lader høre, at der end findes glade røster i Danmark."

Og nu gik dansen atter, mens hofsinderne og jomfruerne muntert faldt i med:

"Ind kom den jomfru, stedtes for bord:
– den havfru danser på tilje –
"Hvad vil I mig, dronning? Hvi sendte I mig ord?
– jeg fremmer ikke eders vilje."

"Aldrig har jeg hørt noget værre!" udbrød fru Margrethe. "Synger hun ikke dér en vise, som var den møntet på dronningen selv?"

"Nu," sagde Anna Gyldenstjerne. "Kong Hans var altid kær af et fagert ansigt, og det er ikke for intet, fru Christine stedse er forgræmmet og bleg. Dog så jeg ingen tid, at han drev så forargeligt spil."

Men gamle fru Anna, Olof Akselsøns enke, sagde djærvt:

"Da ser jeg intet uskikkeligt deri. Det huer mig sandt for Herren bedre at se kongen smile ved en fager jomfrus side, end ruge over de mørke tanker i fru Christines skygge."

"Da skulle min ægteherre vove at byde mig sligt!" sagde fru Margrethe stramt.

"Nej," sagde fru Anna, "Jep Jul har sit på anden vis; han danser kun fra bænken og under bordet."

Det hib ramte, og alle fruerne lo, mens dansen gik, muntrere og muntrere, hastigere og hastigere:

"Hun klædte den havfru i skarlagen rød,
– den havfru danser på tilje –
hun fulgte hende til strande med alle sine mø'er,
– nu havde hun fremmet hendes vilje."

Hertug Christian var kommet til at stå ved siden af Torben Bille henne i hallens krog, just foran svendene, som trængte sig sammen for at se. Han vendte sig nu mod Torben og sagde:

"Ved I, hvor den fagre jomfru kommer fra? Det gør mig helt glad at se hende, og hendes røst lysner op i mit sind."

"Det er min fæstemø," sagde Torben mørkt, "gav end mine frænder endnu ikke deres samtykke dertil."

"Ej," sagde hertugen forundret og stirrede skarpt på Torben. "Om det var *min* fæstemø, da skulle den leg få en brat ende."

"Også om det var kongen, der førte hende ved sin hånd?" spurgte Torben og ville smile; men det så mest ud, som bed han i luften efter noget usynligt.

"Ja," sagde hertug Christian og tog ikke sit blik fra ham. "Om det var min fæstemø, og kongen tog hende fra mig, da gik jeg til ham, slog ham i hans ansigt, spyttede ham i hans syn og lagde så gladelig mit hoved på blokken derfor."

"Nu," sagde Torben undvigende, "er der vel noget ondt i, at kongen fører hende i dansen?"

"Se!" sagde hertugen blot. Og Torben så … just nu kom de dansende hen imod dem; kongens ansigt lyste, Edeles øjne strålede, ingen kunne tage fejl af, at i dette øjeblik var de blevet ét i deres glæde, tanke i tanke, blod i blod. Og Torben knyttede i afmægtig harme hånden om sin daggert.

Men han tvang sig til at sige roligt:

"Jomfru Edele er ikke som andre; en fugl er hun, der flagrer fra gren til gren, og hvor solen skinner over hende, der folder hendes glæde sig ud, og hun synger, fordi hun må. Det er nu så hendes natur."

"Kan hænde," sagde hertugen. "Men om jeg havde en kvinde, der var mig af hjertet kær, da skulle hun synge for mig alene og ikke folde sig ud under anden sol end elskovs brand i mit øje."

Dermed vendte han foragteligt Torben Bille ryggen. Og Torben vendte sig i det samme og så ud over svendene for at fange Eske Fynbos blik. En inderlig glæde lyste deri, og Torben ville ingen trøst have fundet, om han kunne have læst hans tanker. For i dette øjeblik var der i Eske ingen broder og ingen ven, ingen vogter af Edeles hjertefred og ære. Han tænkte kun i vild fryd:

"Nu bliver hun ikke Torbens, nu vinder Torben hende aldrig!"

Og i pludseligt opblussende had fo'r det gennem hans sind:

"Hellere dette, tusindfold hellere dette! Lad hende kun blive en konges frille, siden hun ikke ville være min."

Men nu lød det sidste vers af dansen:

"Du tørst ikke glæde for mig:
– den havfru danser på tilje –
Himmerigs dør står åben for dig.
– Nu har jeg fremmet din vilje."

Og Torben ilede efter Edele, der så snart kong Hans havde ført hende til sæde, gik ud på svalen. Da han så, at hun var ene, sagde han hæst:

"Edele ... Edele! Er du min trolovede brud og volder mig slig krænkelse, første gang vi kan være sammen ved en fest?"

Edele så over skulderen og sagde ligegyldigt:

"Ej, er det dig? Ikke ved jeg af nogen krænkelse at sige, og heller ikke ved jeg, når jeg blev din trolovede brud. Men er du led ved mig, da se dig om efter en anden."

"Edele," sagde Torben sørgmodigt, "du har mig ikke kær."

"Kær og kær," sagde Edele utålmodigt, "vist har jeg så. Jeg har dig kær, når du er god og glad ... Jeg har jer alle kær, om I blot vil lade mig i fred, så jeg kan være glad selv og som jeg vil. Men ikke er du rig nok til at forgylde det bur, som skulle holde mig fangen."

"Men kongen," sagde Torben heftigt, "kongen er rig nok dertil?"

"Tror du?" sagde Edele og smilte. "Helst synes kongen mig selv som en stakkels fugl, der sidder i sit bur og sørger på sin pind. Jeg åbnede døren for ham, så han kunne flagre en stund i solen; gjorde jeg ikke vel deri?"

"Det er kongen, du har kær," sagde Torben bittert og skar med sin daggert i svalens træværk, hvor han stod. "Edele, Edele, gør ikke så, at min elskov til dig ganske svales af og dør bort."

"Ej, jeg er lige glad," sagde Edele vredt. "Har du mig kær, da tag mig, som jeg er, eller lad mig fare i fred."

Hun ville gå, men løb lige imod kongen, der ville træde ud på svalen i det samme.

"Se, se," sagde han smilende ... "nu får I vel skænd af eders fæstemand, fordi I ikke har danset med Torben den ganske aften? Giv dig tilfreds Torben, har vi taget en stunds glæde fra dig, da skal vi give dig den mangefold igen."

Han vinkede med hånden, så Torben måtte bøje sig og gå. Og da kongen var ene med Edele, sagde han:

"Jomfru Edele, I har gjort eders konge en stor glæde ved eders lyse sind og eders sang. Når I synger om aftenen på eders kammers, da kom i hu, at et steds står rigernes konge og lytter til eders sang. Og for hver af eders muntre toner er det, som lettedes min krone om mit hoved, og når I har sluttet, da fylder al eders glæde mit bryst."

"Herre," sagde Edele og vendte sig med strålende øjne imod ham: "er der lagt så stor en magt i min røst, da skulle jeg visselig gerne synge for eder nat og dag."

Kongen så et øjeblik på hende med lysende øjne. Så bøjede han sig, kyssede hendes hænder, en efter en, og gik ind.

14. Kamp og sejr

Der begyndte en streng tid for Edele nu. Fru Cæcilie skændte og spærrede hende inde, dronning Christine havde hende for sig, talte hende hårdt til og truede med at sende hende hjem, og jomfruerne i dronningens fruerstue mødte hende med isnende kulde; om det så var store Anna Bild rystede hun på sit tykke hoved og sagde:

"Edele, du går for vidt; jeg holdt min kjortel for, mens jeg så dig holde stævnemøde med en fremmed karl i skoven; jeg ringeagtede dig ikke, da jeg så, hvordan du stødte stakkels Torben fra dig og drog ham til, endskønt jeg mener, han er for god dertil. Men når du sætter dine garn ud efter selve kongen, da kan end ikke mit venskab længere følge din fart."

"Nu hvad," sagde Edele, "jeg er som Gud har skabt mig, og får finde mig deri, om det mishager eder andre. Ellers ved jeg ikke, at nogen kan sige mig noget uskikkeligt på."

"Bild mig det ind," sagde store Anna Bild heftigt. "Jeg så selv, hvor ledt det lyste af dit ansigt, da kongen førte dig frem. Ikke var det svært at se, at du gerne var blevet hans slegfred jo før jo heller."

Men Edele lo blot og nynnede drillende:

"Hør du, Valdemar, hvad jeg siger dig:
hvi har du Tovelille kærere end mig?
Med råde;
konning Valdemar han lover dem både."

Anna Bild vendte hende forarget ryggen, men Edele var ligeglad; hun passede sin væv og tænkte på kong Hans, der

syntes hende at være den største og stærkeste mand, hun havde set; hvad var Torben Billes blege klynkende hengivenhed … hvad var selv Eske Fynbos skumle, truende elskovsvildhed mod den åbne, ridderlige hyldest, kong Hans havde vist hende, og som passede så vel til hendes eget sind? Ikke et øjeblik tvivlede hun på, at kongen havde fattet elskov til hende, ingen brøde så hun deri, og når han begærede hende, som der ikke var skygge af tvivl i hendes sind om, at han ville gøre, da ville hun blive hans i samme stund.

Alt hvad de andre prædikede for hende og advarede hende, det henvejredes som tomme klange for hendes øren; det var, som havde naturen fyldt hendes ganske sind med sorgløs glæde og end ikke levnet en liden plads til frygt og alvor deri; så havde det jo været, alt fra hun var barn, at ingen ret havde søgt at vende hendes tanker eller nænnet at tvinge hendes sind … Fordi hun syntes alle at være ansvarsløs som hun var sorgløs, en fugl skabt til lys og glæde, men hvis hjerte ville hamre sig itu mod den hånd, der greb voldeligt derom.

Hun længtes da blot efter den stund, som hun vidste ville komme, da kongens vilje sejrede, og hun fik lov til at flyve i hans favn. Øg hvor de end satte hende, i fruerstuen, på hendes kammers eller i tårnet, hendes lyse sind kunne de ikke formørke, hendes muntre røst kunne de ikke bringe til at forstumme. Fra årle morgen til silde om kvæld sang hun sine muntre viser, og hun vidste vel, at et steds stod kong Hans og lyttede dertil, sugede glæde og styrke af hendes sang og pønsede på, hvordan han skulle sætte sin fangne fugl i frihed …

Men imens rasede en stille strid imellem kongen og fru Christine. Allerede dagen efter festen, da kongen mødte med et

ansigt, der endnu strålede af aftenens glæde, sagde fru Christine:

"Herre konge, I kan gøre, som I har magt; men om I end engang forhåner eders rette hustru og tramper mit hjerte sønder som i går, da drager jeg herfra."

"Nu ja," sagde kongen fortrædeligt og slog op med hånden … "jeg mærker, at solen har skåret i eders øjne; der er for sanden så mørkt og koldt i eders nærvær, at jeg får kolden deraf. Har I ikke borge nok? Drag med Gud, hvorhen I vil, og lad mig fange lise til min sjæl, som jeg kan bedst."

"Sig hellere en slegfred til eders favn," fo'r fru Christine op. "Så ublu var eders færd i går, at enhver kunne læse den utøjlede brynde i eders blik; som en hedensk fyrste kårede I eders frille for alles øjne."

Kongen vendte sig imod hende, og hans øjne blev ganske blege af vrede, da han sagde med sin dybe røst:

"Fru Christine, sikkerlig må eders sjæl være syg, siden I så ganske uden grund smæder eders ægteherre og taler en dydig jomfru fra hendes ære. Jeg mener som I, at I bør søge ensomhed en tid."

"Tro ikke det," sagde dronningen hårdt, "drager jeg herfra, da bliver det ikke for at vende tilbage."

"Nu," sagde kongen med et besk smil, "om end den sorg og græmmelse, I daglig volder os, kan være gavnlig for vore synders skyld, da måtte vi dog være synderlig skabt, om vi ville trygle eder om fremdeles at formørke vor glæde. Tør jeg spørge Eders Nåde, hvor I agter eder hen?"

"Til min frænde i Sachsen," sagde fru Christine roligt. "De under mig vel det ly og den ære, som nægtes mig af min

ægteherre her."

Kongen studsede et øjeblik; så slog han fortrædeligt op med hånden og satte sig foran kaminens knitrende bål. Hans dronning havde ramt godt, hvor hun sigtede; for hårdt ville det skade hans kærlighed i det danske folk, som også hans håb både til Ditmarsken og Sverige, om hans dronning gjorde alvor af sin trussel og således ligesom blev forskudt for en frilles skyld.

Han sagde da usikkert:

"I tale ikke om sligt; og helst tro I os på vort kongelige ord, når vi siger eder, at på jomfru Edeles dyd er ingen plet at sætte. Hun har svalet vor hu og lysnet i vort sind, ikke har det været i vor tanke i går at give eder nogen medbejlerske i hendes person."

"Nej," sagde dronningen spotsk, "ikke i går. Men i dag eller i morgen? Kan hænde læser jeg klarere i eders eget sind end I selv."

"Nu ja," sagde kongen bittert, "om så var, hvad skader det eder? Aldrig havde I mig kær, altid var I kold i min favn, nætter og dage var I mit livs mørke, en mur rejste I mellem livet og mig. Hvad har jeg gjort eder for ondt, at I vil fare fort dermed? Lev, som det er eders lyst, og lad mig følge min. Når fo'r jeg nogen tid med svig imod eder? Jeg giver eder mit ord derpå, at om den unge jomfru nogen tid bliver min elskede til kød og blod, som det stedse var kongers sæd at tage sig en hjertensven, at ikke hjertet ganske skulle forfryse i fyrstelig kulde, da skal jeg åbent og ridderligt sige eder det ansigt til ansigt først."

"Ja," hånlo dronningen, "åben og ridderlig var I stedse, dog mere i eders ord end I eders færd. Jeg skal dog selv drage omsorg for, at eders hede blod ikke kommer i fristelse; Eders

Nåde kan være forvisset om, at jomfru Edele har danset ved hove for sidste gang."

Sådan gik det dag for dag, mens hoffet fo'r fra den ene af landets borge til den anden. Enten de rejste eller dvælede, sørgede dronningen for, at jomfru Edele ikke kom kongen for øje. Men skille dem kunne hun ikke, for Edeles røst slog bro dem imellem. Hver aften, når Edele sang, gav det genlyd i mange hjerter: Kongens fyldtes af lyst og glæde, dronningens og Torben Billes af had og skinsyge, og i Eskes sind ulmede den glød, som lidt efter lidt fortærede hans sjæl, og han fattede nag til alt og alle, fordi han var udenfor ... for ham var der ingen, der sang, fra lykken var han stænget ude ...

Daglig steg kongens længsel efter at holde Edele i sine arme, men han vovede ikke at udæske dronningen ved at sætte sin vilje igennem på trods af hendes.

Men mens Edeles mod og munterhed var ukuelig, og hun frejdigt ventede på bedre tider, slappedes kongens modstandskraft, og tungsindets afgrund opslugte ham på ny. Da hoffet kom til Vordingborg, var han mørkere end nogen sinde, og stemningen var trykket hos alle de herrer og fruer, som vinteren over var fordømte til at blive her under så sørgelige kår.

På vestersalen, hvor kongen sad, måtte ingen opholde sig; for han tålte ikke lyd af stemmer eller af trin. Om det blot hviskede på gangene, eller en listede sig over trapperne, fo'r kongen sammen og havde ingen ro på sig, før han fik klarhed over, hvad der havde frembragt den uvante lyd. Urolig skottede han af og til hen mod fru Christine, der sad med sin baldyreramme ved hans side; hun var ikke at formå til at vige fra ham, alt det han

tiggede og truede; for hun vidste vel, at ensomheden er ikke altid sund, fordi hjertet hungrer derefter. Som en trofast sygevogterske sad hun dér og vogtede på sin herres ansigt, om det ikke skulle lysne deri, for på sin vis havde hun sin herre af hjertet kær.

En dag, da stormen rasede og regn og hagl slog mod ruderne – det var den 25. november 1495 – syntes det pludselig at lysne i kongens sind. Han gik op og ned i hallen, standsede af og til ved et af vinduerne og smilte halvt, mens han stirrede ud i det vilde vejr. For sådan havde han det, når mismodet knugede ham, at det var kun menneskelige lyde, der ophidsede hans sanser; naturens rasen virkede just dulmende på hans sind.

Pludselig vendte han sig mod sin dronning og sagde:

"Fru Christine, er det så, som I ofte har sagt, at I mener mig det vel?"

Glad over, at kongen omsider talte, svarede dronningen bevæget:

"Visselig er det så, min kære herre. I sige mig det, om der er noget, hvori jeg kan være eder til vilje?"

"Ja," sagde kongen. "I trende dage har vi nu været her på Vordingborg, og forgæves har jeg lyttet efter den sang, der gjorde mit hjerte glad. Er jomfru Edele syg?"

Fru Christine, hvis hjerte blev koldt, svarede hårdt:

"Jomfru Edele fejler intet; men hun har sit kammers her i Valdemarstårnet, og næppe kan hendes røst nå hid. Så mente jeg også, Eders Nåde søgte stilhed for eders syge sanser."

"Å," udbrød kong Hans heftigt, "om Guds barmhjertighed er så rig, som menneskenes ondskab er dyb, da er visselig ingen misdæder så grov, han kommer jo til at synge for Guds trone."

Dronningen ville til at svare heftigt igen; men i det samme blev døren revet op og en ridder, tildækket fra hoved til fod af vejens pløre, kom styrtende ind.

"Eders Nåde tilgive mig, at jeg kommer farende på så usømmelig vis og uanmeldt," sagde han stakåndet. "Men jeg kommer ret fra København, og bringer stort nyt. Fru Dorothea er død."

Kongen vaklede hen til sit sæde og sank dér sammen, mens fru Christine ivrigt udspurgte ridderen om enkedronningens sidste timer. Da sendebuddet havde fjernet sig, sagde hun til kong Hans:

"Nu herre, nu er timen der, da I kan slå til og gengælde Sten Sture alt, hvad falsk han har bedrevet imod os alle. For det var dog fru Dorotheas hånd, der holdt eders fra sværdet, I sige så hvad I vil."

Men kongen så ikke op og svarede hende ikke. I flere dage blev han igen siddende sløv og tavs, barsk og utilgængelig deltog han i sin moders ligfærd, og da han atter vendte tilbage til Vordingborg, sank han hen i endnu større mismod end tilforn. Fru Christine vidste ikke sine levende råd; hun gik til fru Cæcilie og sagde:

"Min kære herre tæres hen af sorg; hvad skal jeg gøre?"

Og fru Cæcilie, der var dybt krænket over, at en jomfru, der under hendes beskyttelse var kommet til hove, blev behandlet så urimelig hårdt, sagde skarpt:

"Eders Nåde ved sikkert bedst det selv; den som har taget glæden fra Hans Nåde, må vel også give ham den tilbage."

"Ej," sagde dronningen skarpt, "råder I mig nu selv til at lægge kongen en frille i hans favn?"

"Om Hans Nåde vil have hende, da tager han hende vel," sagde fru Cæcilie og så fast på dronningen. "Elskov og modstand, de trives vel tilsammen. Ellers tror jeg ikke stort på slig sladder og snak."

Dronningen gik uden at svare; for hun havde stor ærbødighed for den gamle, myndige frue.

Da hun atter kom ind i hallen og sad ved kongens side, så han pludselig op på hende og sagde tungt:

"Kære frue, er I nu snart tilfreds? Min sjæl drages alt med døden, og mit legeme følger vel snart derpå."

Dronningen blev så bevæget, at hun gik af hallen for at søge trøst i sit lønkammer. Men værre gik det nu dag for dag. Vigtige tidender indtraf, men kongen besvarede dem ikke; sendebud kom til borgen, men kong Hans lod dem ikke komme til sig. Til sidst rejste han sig end ikke fra sin stol for at søge hvile, og i to dage rørte han ikke den mad, der blev sat for ham.

Dronningen lå nætterne igennem i sit bedekammer og bad til Guds moder, at hun ville sende hende kraft og råd.

Og en dag i skumringen, da kongen just sad og ragede i bålets gløder, hørte han dronningens røst bag sig, og fru Christine sagde:

"Kære herre, I sidder her alt for ene og fanger griller. Jeg bringer eder her en selskaber, der kan forkorte eders tid."

Kongen vendte træt sit ansigt og gav i det samme et råb; thi bag ham stod dronningen med jomfru Edele ved sin hånd. Han ville springe op, men sank mat tilbage og udbrød:

"En fryd er det at se eders glade ansigt igen, jomfru Edele. Men denne gang fører jeg eder ikke i dansen; mig fattes kraft."

Edele stod for ham, smilende, strålende af sundhed og kraft, og hun sagde leende:

"Kære herre, I drage mig det ikke til mistykke, at jeg siger det, men I danser også kun mådeligt. Langt hellere sidder jeg her hos og taler et gammens ord, om I er karsk nok dertil."

Da lo kong Hans for første gang i måneder; og så smerteligt lød hans dybe lattertoner i fru Christines øren, at en hulken var ved at overmande hende, så hun måtte gå af hallen uden at sige et ord. Men ingen af de to, som blev tilbage, lagde mærke til hendes bortgang.

"Ja," sagde kongen, "i sagde dér et sandt ord, jomfru Edele, at jeg er kun en mådelig danser. Pennen kan jeg føre, og sværdet, men ved dansen så jeg helst til. Dog leger jeg tålelig tavlbræt, men en dårlig idræt var det at byde en jomfru som eder."

"Sig ikke det," sagde Edele muntert. "Min fader var en gæv mand ved skakbrættet, men jeg blev dog oftest hans mester. Ikke skal I sætte eders krone på spil, om I vil lege med mig; for da vandt jeg kan hænde for kostbart et guld til at lægge om mit hår."

"Sandelig," sagde kongen, "jeg blev karsk igen, så snart jeg så eders smil. I synge mig nu først en vise, mens jeg sørger en kende for mit legeme, som jeg i denne sorgens tid skammelig har forsømt."

Kongen gav et stød i sin fløjte, en smådreng bragte vin og brød, og Edele sang, mens kongen styrkede sig, visen om:

"Hr. Iver og hr. Esbern Snare
– skoven står herlig og grøn –
de drukke mjød i Medelfare.
Den sommer og den eng så vel kunne sammen."

Fra denne dag af var jomfru Edele i timer daglig hos kongen, legede tavlbræt med ham og sang. Altid var fru Christine hos, når hun kom, men oftest gik hun, just som munterheden var størst; for denne glæde, der var som købt for hendes hjerteblod, udholdt hun ikke at se.

Snart genoptoges festerne atter, og vakte end kongens og Edeles færd til at begynde med hoffets nysgerrighed og forargelse, så vænnede man sig dog snart dertil; for noget egentlig ondt vidste ingen at sige dem på, dronningen lod til at finde sagen ganske i sin orden, og megen munterhed fulgte jo i Edeles følge. Ganske vist sad hun oftest ved tavlebordet med kong Hans, mens de unge trådte dansen, og de gamle skumlede over vinkanden; men kongens ansigt var altid lyst og mildt, han smilte glad til dem, der slog gækken løs og lod fiolen sørge, og en stund hver aften trådte han selv eller en anden i dansen med Edele ved sin hånd, mens hun sang en folkevise dertil ...

En aften faldt det i Torben Billes lod at føre hende frem; og det gik ham så, at hvor vildt han end havde raset, og hvor dyrt han end havde svoret, at ikke en af hans tanker mere skulle gå til hende, så kunne han nu kun stirre på hende og attrå hende; og jo gladere hun sang, des lettere blev også hans sind, så hans ansigt til sidst strålede som hendes.

Da dansen var til ende, blev han stående med hendes hånd i sin; hun så forundret på ham og sagde, endnu åndende dybt ud efter dansen og sangen:

"Så glad du ser ud, Torben! Har du vundet dig en brud i kvæld?"

"Min brud, det er du," sagde Torben og knugede hendes hånd. "Har du glemt det? Så tryg en forvisning faldt over mig

nu, da vi dansede tilsammen, at engang vil du dog være min."

"Vær tryg på det," sagde Edele mildt og gengældte hans håndtryk. "Hvad jeg lovede dig, det skal jeg holde."

"Når?" sagde Torben hastigt.

"Den dag, du bejler til mig med ære og dine frænders vilje," svarede hun og gik fra ham.

Torben følte sig denne aftenstund så glad, at han tumlede ned ad vindeltrappen for at finde frisk luft. Og da han mødte Eske i borggården, stak han broderligt sin arm under hans og trak ham med sig.

"Eske," sagde han, "om trende dage er det jul; da samles min ganske æt på Søholm hos moder; da vil jeg lægge min sag frem for dem og vinde deres samtykke; inden året er omme, skal Edele være min."

"Nu," sagde Eske ondskabsfuldt, "da giver kong Hans dig sikkert en god borg i fæste."

"Hvad mener du med det?" råbte Torben heftigt. "Fæster du også lid til den sladder, der går mellem svende og terner? Ser du da ikke på Edeles ansigt, at intet urent har fæstet bo i hendes bryst?"

"Jeg mener som du," sagde Eske. "Hvad urent er der i elskovs lykke? En gammel kærling er du, som ikke længst har taget din elskede i favn."

"Eske," sagde Torben forbitret, "du er en led karl. Ikke vil jeg have dig med til Søholm, så hadsk du er. Du bliver og fejrer julen her."

"Jeg gør så," sagde Eske. "En af os må vogte på Edele; render du herfra, da må jeg blive til huse."

"Eske," råbte Torben, "pak dig herfra! Fra i dag af er du ikke mere i mit brød."

Eske greb ham roligt om hans arme, tvang ham i knæ, og sagde koldt og fast:

"Har jeg ikke sagt dig det, at du er i min magt? Jager du mig herfra, bliver Edele aldrig din. Jager du mig bort, lægger jeg dig kold, inden ugen er omme. Drag til Søholm og røgt dit hverv, inden det bliver for sent. Jeg skal vogte på min søster imens."

Dagen efter red Torben med sine brødre til Søholm, og Eske var ikke i hans følge.

15. Julelaget på Søholm

Megen strid om arv og gods havde der været i Billeslægten; men nu, da den ganske æt samledes til julelag på Knud Hertugs dag hos fru Ermegard, som de havde gjort det i Bent Billes tid, da var alt kævl forstummet og næsten fuldtallig havde denne landets mest blomstrende slægt givet møde.

Uger i forvejen var der bagt og stegt, brygget og slagtet, og den gamle Povl Jepsen havde næppe undet sig ro dag eller nat. Han var som et gammelt husinventar på Søholm. Af god gammel æt var han, opvokset i Ermegard Frilles hjem; siden havde han fulgt hende i hendes ægteskab med Philip Akselsøn og sidst til Søholm, hvor han blev holdt højt i ære, for han havde skænket Bent Bille og hans hustru alt sit gods. Fåmælt var han, men nidkær for slægtens vel, og der manglede intet ved en fest, han havde redet til. Hallen fik han kosteligt draget, nye hynder var lagt over bænkene, og fra skænken midt på gulvet strålede al Søholms rigdom af lødigt sølv og kunstigt forarbejdet tin.

Da dagen oprandt, sad han da også tilfreds for bordets midte og så stolt ned over den forsamling, der bredte sig langs mændenes og kvindernes bord. Dér var først fru Ermegard og gamle fru Cæcilie, så fru Ermegards børn og stedbørn, ti i tallet, Peder Bille og Anna Gyldenstjerne med deres tretten børn ... og derefter den hele række af slægtens mænd og kvinder, næsten alle navnkundige ved deres indflydelse eller dog ved deres overflod på gods.

Også fru Cæcilies hjerte svulmede ved synet; hun tænkte ved sig selv: "Dette er Akselsønnerne om igen; er vor æt ikke mægtigere end deres, eller vil den ikke blive det engang?"

Og dette spørgsmål optog mange af de tilstedeværendes sind; for om end den ydre foranledning til sammenkomsten var den, at arven efter Bent Bille i fred og fordragelighed skulle skiftes, så havde slægten dog givet møde så fuldtalligt for større årsagers skyld, og det var efter gamle fru Cæcilies ønske, at samlaget fandt sted.

Nu var måltidet omsider til ende, arvesagen var ordnet uden strid, og gamle fru Cæcilie råbte over til Sten Bille:

"Nu Sten, nu er vi mættede både med mad og gods. Lad os nu komme til sagen."

Hr. Sten rejste sig straks og talte vidt og bredt om den fare, der havde truet slægten under kong Christierns kamp mod Akselsønnerne, og den ære, der var blevet Billerne til del under kong Hans. Derpå fortsatte han:

"End højere vil vi dog kunne nå i den tid, der kommer. Snart må vel svenskekrigen bryde ud, og jeg ser her iblandt os mange unge, som brænder af længsel efter at vinde hæder med sværd og hjelm. Større mål må vi dog sætte os, end at vinde krigens ære og kongens len. Vi er her mellem os selv og kan tale frit; alle ved vi, at der i kongens råd sidder mænd, som pønser på svig. Navne skal ikke nævnes; kun skal det siges, at kongens råd er som en elv, hvor mere end én laks svømmer og slår med halen både hid og did."

Alle forstod denne hentydning til rigshovmesteren, Povl Laxmand, og der blev lét mægtigt. Men nu råbte Sten Bille med sin vældige røst, der overdøvede alle:

"Stedse var det vor styrke, at vi stod sammen; dette får vi også gøre fremdeles, så at det, når laksen gribes om halen, bliver os, der får ord og magt i kongens råd."

Han tav et øjeblik, og alle stirrede spændt på ham; for få kendte den egentlige grund til at dette møde fandt sted. Men nu sagde hr. Sten:

"En ringe sag synes det kan hænde, som her ligger for, men ofte voksede et stort træ af en liden ympe. Fru Cæcilie, der er som vor æts moder, har taget en jomfru, Edele Jernskæg ved navn, under sit værge og skaffet hende an mellem dronningens jomfruer. En tid lang torterede fru Christine jomfruen så, at det måtte være en stor krænkelse for fru Cæcilie; det synes nu, som trues jomfruens ære end svarligere fra en anden kant. Jeg mener, at vi alle bør stå med fru Cæcilie i denne sag, og at vi af slægten som én mand bør regne os for jomfruens rette værge at være. Den tale nu, som ved råd i denne sag."

Hr. Sten satte sig, og alle tav forundrede og forlegne. Unge Torben Bille var sprunget op, blodrød i sit ansigt, da Edeles navn så uformodet blev nævnet, men han satte sig straks skamfuld igen. Og nu råbte Peder Bille over bordet:

"Stor blæst syntes det mig over et lidet vand. Evner fru Cæcilie ikke mere at holde sine jomfruer i tugt og ære uden vor bistand?"

Men fra kvindebordet svarede fru Cæcilie djærvt:

"Af denne liden blæst i et småvand vil snart vokse en storm over et hav. Skinsygen raser i fru Christines bryst, og Hans Nåde er så bjergtagen, som jeg aldrig før så nogen mand. Inden føje tid vil striden rase, så det spørges over det ganske land, og da gælder det for eller imod. Meget ser jeg, som er skjult for andre, og uden årsag har jeg ingenlunde rejst denne sag."

"Nu," råbte Henrik Knudsen Gyldenstjerne, "om Hans Nåde vil tage sig en slegfred, hvad angår det os? Gjorde ikke alle

konger så før han?"

Atter sprang Torben forbitret op; men broderen Hans, der sad ved hans side, drog ham ned og sagde højt og myndigt:

"Men hvad ret kastes her smuds på en fraværende jomfrus uplettede ære? Selv har jeg set og hørt kong Hans og jomfru Edele sammen, og intet er jeg blevet var, som kunne komme hende til skade på hendes gode navn."

"En sær sag syntes dette mig at være," sagde nu Johan Oxe, Sten Billes søstermand, eftertænksomt. "Når denne jomfru er i hallen, da er Hans Nåde altid mild og glad, så frisk og munter er hun; men ikke har jeg set noget tegn til elskov dem imellem."

"Det kommer nok," råbte Henrik Gyldenstjerne. "Lid derpå, at der er ikke langt fra kongens øre til hans seng; både min hustru og jeg har med stor forargelse set på den ublu færd, som krænkede vor gode dronning så hårdt."

"Ja," sagde Sten Bille spydigt, "det er jo sæd i eders æt at værne om dronningernes ære og fred."

Denne hentydning til Henriks fader Knud Gyldenstjernes elskov til fru Dorothea havde nær fået striden til at blusse vildt op; og enkelte af kvinderne rejste sig allerede, for der var i hine dage ikke langt fra ordstrid til sværdskifte.

Men Ove Bille, som var klogere end dem alle, skaffede sig nu ørenlyd og sagde:

"Kære frænder, også jeg mener, at der er gjort den unge jomfru uret. Jeg mener, at vi bør vide hende tak, fordi hun letter tyngen af Hans Nådes sind, så sandt der for os ligger stor magt på, at kongen er stærk i de tider, som kommer. Men skulle det gå efter køds og blods skik, så at andet end sang og skæmt blev jomfruen og Hans Nåde imellem, da spørger jeg eder: hvad

angår det os? Kong Hans er en sindig mand og vil ikke give unødig forargelse, og hvad der end sker, tænker jeg, at vi alle er blinde og døve og enes om at slå al bagvaskelsen ned. For så meget er mig klart, at fru Cæcilie har ret: af denne sag vil blive strid, og det gælder da at have taget sit parti. Kongens hu til denne jomfru er stærk; og om vi af Billeætten nogen tid vil have ord og magt i kongens råd, da mener jeg, vi bør stå fast med Hans Nåde i denne sag alle som én."

Et stærkt bifald hilste hr. Oves ord fra de fleste; men unge Torben kunne nu ikke længere styre sig; han sprang op og skreg forbitret:

"Så meget fatter jeg, at bag al eders tale ligger en skammelig ondskab mod en jomfru, jeg har såre kær. Jeg har leget med hende som med min søster, jeg har givet hende løfte som min brud, aldrig har jeg set en sky af falskhed på hendes pande eller hørt et urenhedens ord af hendes mund. Hendes ære er min ære, og hver den, der krænker hende, er en nidding, var han end min broder efter kød og blod."

Fru Ermegard råbte nu fra kvindebænken:

"Skik dig Torben! Vel ved jeg, at du som barn har haft hende kær, og når har jeg lastet dig derfor? Men end er du dog kun for en dreng at regne og bør tie, når ældre taler."

"Kære moder," sagde Torben sindigere, "ville I have agtet mig for eders søn, om jeg med koldt blod havde tiet, da de smædede min elskedes ære? Også jeg har et ærinde i dag; jeg kom herhid for at bede om mine frænders minde, så at jeg med ære kan bejle til jomfru Edeles hånd."

Mange af hans frænder lo; for Torben syntes dem alt for ung og jomfruen alt for ringe, til at der i alvor kunne tales om denne

sag.

Men Ove Bille, der trods sin ungdom havde vundet stor myndighed i slægten, rejste sig atter og sagde:

"Ungdom er den synd, som sones lettest, og Torbens tale syntes mig at være en mands, langt bedre end latter værd. Liden vægt kan vi vel lægge på, at jomfruen er af ringere æt og fattig på gods og guld. Storhed og rigdom har vi vel selv, så den kan dække sligt med sin kåbe. Dog må der ventes, og vi må se tiden an, hvordan alt fremdeles føjer sig. Om mine frænder vil som jeg, da venter vi, til svenskekrigen er forbi, og Nordens tre kroner sidder fast om kong Hans' pande. Kan vi ikke give Torben det tilsagn, at om han end da står ved sit krav, da vil hans frænder stå ham bi i hans bejlen? Hvad mener I, faster?"

"Jeg mener som du," sagde fru Ermegard fra kvindebænken. "Lad det være, som du har sagt."

Alle løftede nu deres bægre for at hilse på unge Torben; men Henrik Gyldenstjerne råbte i det samme:

"Lad os da drikke på, at Torben ikke kommer til at tage sin brud af kongens seng."

Torben svarede uventet mandigt og sindigt:

"Jeg takker eder, min kære moder, og alle mine frænder for eders gode tilsagn, som jeg skal minde eder om til given tid. I, Henrik Knudsen, er så meget ældre end jeg, at om eders skæmt er høvisk nok for eders mund, da bør den ikke kunne såre mine øren."

Henrik Gyldenstjerne sprang forbitret op, men Torben gik med faste skridt af hallen, og alle de unge fulgte ham derfra.

Og da de andre var ene, sagde hr. Ove:

"Nu, kære frænder, lade vi den sag bero og stå fast om, hvad vi har aftalt. Hvad mener I, fru Cæcilie? Har vi talt eder til behag? For dette er en kamp, hvor kvinder står fremmest, og I kommer til at være høvidsmanden for dem alle."

"Nu," sagde fru Cæcilie, "det får vel blive derved. Den dag, dronningen kommer til mig, som jeg ved for vist, og kræver jomfruen fjernet fra sit hof, da får jeg svare, at med jomfruen går jeg og alle de Biller, så at hun kommer til at leve af laksemad herefter."

Deraf lo de alle mægtigt; men fru Cæcilie hævede sin røst og vedblev:

"Dog skal I vide, at det er Torben, som bestemte mig dertil. Han syntes mig ganske en mand, og hans ord huede mig vel. Jeg vil tømme mit bæger på, at vi en dag kan føre jomfruen i hans arm som hans rette viv."

"Aldrig hørte jeg om slig galskab," råbte Henrik Knudsen vredt. "Man skulle tro, det var en guldfisk, Torben havde fanget på sin krog, og at både gods og magt fulgte i hendes fagerheds følge."

"Kan hænde, de gør så," sagde Ove Bille med et fint smil. "Jeg tænker, kongen gav gerne jomfru Edele et len for hver af hendes sange. Men vi lade nu tiden derom og stå ubrødeligt sammen i denne sag, som det er vor sæd."

Frænderne skiltes i god forståelse, efter at de i trende dage havde drukket på fordragelighed og fred.

Og Torben vendte strålende af glæde og håb tilbage til Vordingborg. Da han fortalte Edele, hvad der var sket, lagde hun sin arm om hans hals, kyssede ham varmt og sagde:

"Da var du dog en mand, og jeg vil engang vorde din. Kom nu blot i hu, at lænke er for hund, som bur for en fugl. Aldrig fanger du mig med mistro og sure miner."

Så gik hun ind for at lege tavlbræt med kong Hans, der atter havde en af sine mørke dage. Og et år led rundt på denne vis; ingen kunne gøre kongen glad uden hun, oftere og oftere var hun i hans selskab, men ingen vidste noget ondt at sige hende på. Heller ikke var der fremdeles andet end uskyldig skæmt hende og kongen imellem; for havde end kong Hans en brand i sit blod, så evnede han at tøjle sig; for han frygtede for, at hans glade fugl ville miste sin sang, om han ikke fo'r varsomt med den.

Og Edeles tanker var langt fra elskovs tant, uden i skælmeri og et lidet kærtegns varme; for aldrig var hun eller blev hun af dem, der fortæres af groft begær.

Men der bølgede dog som en hed luft om de to; usynlige tråde spandt sig dem imellem; selv når de var imellem mange, syntes det, som sad de ene to.

Og dronning Christine sank hen i fortvivlelse; hun følte, at længe holdt hun ikke dette ud; næsten ønskede hun, at kongen og Edele ville falde i hinandens arme, så at de kunne blive ét kød og blod, som de alt var én sjæl og ét sind.

"Forstår I ikke, hvor jeg lider?" sagde hun en dag til fru Cæcilie. "Hvad gjorde det mig, om min herre havde sig en slegfred til hver nat, når det kun var til legems lyst og glemt, når natten var omme? Men dette er i sandhed, som var hun hans hustru i lyst og nød og ikke jeg; en ulidelig pine er dette for min sjæl."

"Da glæder det mig dog, at alt går til i tugt og ære," sagde fru Cæcilie. "Og alle kongetro mænd og kvinder frydes over, så mild og glad Hans Nåde er nu hver dag. Jeg mener, Eders Nåde skylder jomfru Edele tak."

"Ja," sagde dronningen bittert, "Gud give, jeg havde kraft til at takke hende, som hun har fortjent. Men buen er spændt så stærkt, at den vil briste. En dag er min tålmod til ende, og jeg jager hende herfra."

"Det ville jeg i Eders Nådes sted dog ikke gøre," sagde fru Cæcilie roligt. "Jomfru Edele er under værge af den ganske Billernes æt, som er de fleste af Hans Nådes tro mænd; så er hun også udset til at være den unge Torben Billes brud, når tiden kommer. Såre uklogt ville det være at krænke så mange af rigets mægtigste mænd just nu, som svenskekrigen stunder til."

Dronningen stod et øjeblik og stirrede på den gamle, kloge hofmesterinde, som ville hun læse i hendes hjertes dyb. Og hun gennemskuede hende næsten ganske. Hun forstod i denne stund, at hun var ganske forladt og forrådt; om hun ville rejse sig til modstand mod den åbenlyse hån, der blev vist hende, da ville hun komme til at stå ganske ene. Hundrede tråde, hvis væv hun dunkelt skimtede, spandt sig om hendes ægteherre og stængte hende ude ... spandt sig om kongen og hans elskede, spandt sig fra dem ud til en blomstrende, rig og mægtig æt, der ad lyssky veje ville *endnu* mere rigdom, *endnu* mere magt.

Tavs vendte dronningen fru Cæcilie ryggen. Fra denne dag af opgav hun kampen; hun lukkede sig mere og mere inde i sig selv, tog mindre og mindre del i hoffets liv.

Tredje bog

16. I fejdens tid

Omsider nærmede løsningen af det svenske spørgsmål sig; striden mellem de svenske herrer brød ud i lys lue, rigsrådet opsagde Sten Sture huldskab og troskab, og de af stormændene, som var hans fjender, samlede sig under Svante Nielson Sture og ærkebispen Jacob Ulfsens førerskab på Almarestake, ærkebispens næsten uindtagelige borg. Sten Sture gik da over til åben fejde; han søgte forgæves at indtage Ørebro slot, som var Svante Stures len, hævnede sig ved at plyndre og ødelægge den befæstede bispegård i Uppsala, og lagde sig da for Stake, som næppe ville kunne udholde en lang belejring.

Samtidig åbnede også kong Hans fejden; trofast bistået af de danske stormænd, ikke mindst Billerne, rejste han en hær på 30.000 mand af borgere og bønder, kongens egne hustropper, adelens rytteri og hvervede tyske landsknægte. Mens hans norske lensmænd angreb Elfsborg, rykkede han selv gennem Skåne og Blekinge mod Kalmar, der tilligemed Øland, Borgholm og flere slotte faldt i hans magt.

Både Torben og Anders Bille var imellem de elleve lige klædte hofsinder, som fulgte Hans Nådes person, mens den ældste broder Hans førte en afdeling af adelens rytteri. Under anførsel af Henrik Gyldenstjerne og flere gode mænd sendtes en styrke nordpå for at udfri Almarestake, hvilket også lykkedes. Sten Sture rejste imidlertid dalkarlene, og meningen var, at disse nordfra skulle overrumple de danske, mens Sten Sture selv med sin styrke faldt dem i ryggen syd fra; men planen mislykkedes. Kl. 2 om morgenen den 28. september 1497 brød kong Hans' folk op og gik bønderne i møde; de traf dem ved Rotebro, et par

mil nord for Stockholm, hvor de bag åen søgte at lamme de kongelige ved en regn af pile; men de danske gik over åen, hvor vandet nåede dem til armhulerne, og drev bønderne på flugt; i hundredvis druknede de i moser og søer.

Derefter rykkede de kongelige ilfærdigt mod syd og stødte uden for Stockholm mod Sten Sture, hvis styrke de ganske oprev; Sten Sture selv måtte kaste sig i vandet og søge ind i slottet gennem en lønport.

Få dage efter, at dette var hændet, ankom kong Hans fra Kalmar og tog sit kvarter i St. Klara kloster ved Brunkebjergets vestlige fod. Han sad dér som sejrherre på det samme sted, hvor hans fader for 26 år siden havde lidt et skammeligt nederlag og nær havde ladet sit liv. Men der var ingen glæde i hans sind. Tavs sad han henimod aften ved bordet i refektoriet, mørk og grublende, med hånd under kind; og adskillige af de hofsinder og høvidsmænd, der sad omkring ham, betragtede ham med uskrømtet foragt.

Henrik Gyldenstjerne hviskede til Hans Gris:

"En ussel konge er han dog! Her holdt han sig i salveten, mens faren stod på, og da han vovede sig hid, havde vi alt vundet ham trende gode sejre. Men se om der er så meget som et smil på hans skumle fjæs."

"Nu," sagde Hans Gris, "her er vel heller ikke stort at hovere over, og om ikke hans statskunst nu kommer os til hjælp, da har vor våbenfærd været til ingen nytte. End sidder Sten Sture på Stockholm slot, og bag os samler dalkarlene sig på ny. Jeg frygter for, at her kan blive et Brunkebjerg blodbad på ny."

Henne blandt de unge hofsinder hviskede Tyge Krabbe til Anders Bille:

"Hvad mener du, kongen tænker på? Sagtens går hans tanker til tavlbordet i hallen på Vordingborg; han skulle have taget sin sangfugl med, da var det også blevet muntrere for os alle; aldrig så jeg et fagrere syn, end når jomfru Edele legede med en guldbrik i sin hvide hånd."

"Agt helst på, hvad du siger," svarede Anders barsk. "Torben står ret ved, og han er blevet sær ilter under denne fejde; når hedblodet mand længes efter sin elskede, da er der kort fra hånd til sværd."

Men uanfægtet af sladderen omkring ham sad kong Hans fordybet i sine tanker, og de var langt fra jomfru Edele og tavlbordet på Vordingborg. Han tænkte just på, hvad Hans Gris havde sagt, at end var han ikke målet stort nærmere, end da han drog ud. Og hans tanker gik dybere; for han forstod, at om han ville befæste Sveriges krone på sit hoved, da kunne det ikke ske ved at besejre Sten Sture og dermed gøre den ganske almue til sin fjende; da måtte det ske ad fredens vej. Og der måtte hastes; for vinteren stod for døren, pengene var ved at slippe op, og der begyndte at blive mangel på fødemidler i den danske hær.

Så længe sad kongen hensunken i sine tanker, at herrerne begyndte at snakke højere og friere omkring ham. Men da åbnedes døren med ét, Ebbe Munk trådte ind og sagde:

"Eders Nåde, jeg kommer ret fra grænsen; Elvesborg er omsider faldet til vor hånd."

Alle høvidsmændene opløftede et frydeskrig; thi borgen var stærk, og ingen havde turdet håbe på dens overgivelse.

Men kong Hans slog kun træt op med hånden og sagde:

"Vi takker eder, hr. Ebbe. Både I og Henrik Krummedige skal få eders løn. Vi gå nu alle til hvile; Gud Herren vil da indgive os i nat, hvad som i morgen skal ske."

Henrik Gyldenstjerne hviskede forbitret til Hans Gris:

"I skal se, her bliver fred og forlig; om han ikke nu slår til, er han ikke værdig den krone, han bærer."

Men Hans Gris svarede sindigt:

"Kongen er klog, og godt er det at sove på en vigtig sag. De bedste råd finder man på sin pude, når man vågner."

Det blev da også til, at kongen tillod biskop Niels Glob og andre af rådet at underhandle med hr. Sten, som gjorde de det af sig selv. Og den 6. oktober mødtes Sten Sture og kong Hans i St. Klara Kloster og indgik her fred og forlig: Hr. Sten fik fuld tilgivelse i alt, og kong Hans anerkendtes i fuldeste måde som Sveriges rette konge.

Den 26. november kronedes kongen i Stockholms slotskirke, siden Uppsala under fejden var lagt øde. Endnu opholdt kongen sig en tid i Stockholm og styrede alt så snildt, at han opnåede store fordele – især den, at han fik lov til at sætte danske eller norske fogeder over svenske len. Og han satte kronen på værket ved at udnævne Sten Sture til rigets hovmester og Svante Sture til rigets marsk; for han tænkte snildt, at disse to gamle fjender vel ville vide at holde hinanden stangen. Den 2. januar 1498 vendte han tilbage til Vordingborg.

Her havde imidlertid fru Christine siddet og haft de bedste dage, hun kunne mindes. Hun skulle ikke længere daglig martres af skinsyge, og hendes mistanke mod Edele forsvandt lidt efter lidt. Dronningen lurede på hende i den første tid, for hun tænkte, at så åbenlys glæde Edele viste i kongens selskab,

måtte hun vel sørge i hans fravær, stedt i fare som han endda var. Men Edele lo og sang som altid og var dronningen og hendes jomfruer til megen tidkort.

En dag tog fru Christine hende for sig og spurgte hende med et sidste glimt af mistro:

"Sært er det, så du går glad og syngende omkring, endda du har din fæstemand med i fejden. Om det da ellers er sandt, som det er sagt mig, at unge Torben Bille skal være din ægteherre engang?"

"Jo vist," sagde Edele og lo. "Mener Eders Nåde, jeg ville have mig en fæstemand, som sad hjemme i fejdens tid? Og hvad skulle han med en viv, som græd sine øjne røde, hver gang han vovede sit liv i kongens tjeneste?"

Med dette svar slog dronningen sig til tåls; og da kongen vendte hjem, gik fru Christine ham i møde med så huldsaligt et ansigt, at han straks fattede mistanke og tænkte, at dronningen måtte have nyttet hans fravær til at fjerne hans bedste ven fra hove. Og efter at han flygtigt havde kysset dronningens hånd, sagde han barsk:

"Hvor er jomfru Edele? Vi trænger for sanden nu til en sang, så længe vi har haft alvor i vort sind; og nødig vil vi undvære at se hendes lyse smil, når vi nu over bægeret skal berette eder alle om vor sejr."

Da var det, som dronningen sank sammen i det samme, og hendes ansigt blev på én gang gammelt og træt. Hun svarede tonløst:

"Ja herre, nu skal jeg gå at hente eder sejrens pris."

17. I lidenskabens vold

Fest efter fest fejrede den vundne sejr, hver aften svang ridderne de fyldte bægre og hånede den faldne fjende, mens de ældre råder rystede tvivlende og tænksomt på deres erfarne hoveder; for de havde jo været med i legen før og vidste, at svensken overgav sig kun på skrømt. Om noget uheld ramte kongen på anden kant, da ville oprørsfanen blive rejst på ny; for dødsmærket var på forhånd den union, der anviste det livskraftige Sverige en plads i anden række, under det danske banner …

Men kun få tænkte, og dansen gik vildere og vildere, og da det faldt i med stærk frost, hændte det, at det ganske hof dansede syngende af hallen og rundt om de sorte linde i borggården, som havde det været ved midsommers tide …

Letsind og overmod greb alle nu, da kronens glans syntes at lyse stærkere end nogen sinde før. I borgens kroge, i den døde rosenlund, rundt i omegnens barfrosne skove hviskede og tiskede elskende par; ingen af dronningens jomfruer var der, som ikke havde en hofsindes hjerte i sin hånd, og mens dronningen rugede mørkt i sit kammer over sine regnskaber og gudelige skrifter, rystede fru Cæcilie smilende på sit hvide hoved og lod stå til; for alt som sneen faldt på hendes hoved, løvedes ungdommen og glæden i hendes stærke sjæl, og hun syntes det var en fager og forjættende slægt, der blomstrede op omkring hende …

Men oppe i hallen sad kong Hans og jomfru Edele og spillede skak. Edele sad og slog med sine fingre mod stolens arme, men

kong Hans sad hensunken i dybe tanker, som grundede han over et træk.

Da sagde Edele:

"Herre, I grubler så længe over spillet, at jeg bliver gammel og grå, før det er endt."

Kongen strøg sig over panden og så forvildet på hende, som vågnede han af en drøm. Da gjorde han et træk hen i vejret og sagde:

"Forlad mig, jomfru Edele! Spillet var ganske gået mig af minde; min tanke syslede med et større. Spil, og det må spilles bedre end dette."

"Fortæl mig derom," sagde Edele og slog hans løber med en bonde. "Da skal jeg i mag plukke eder for eders ganske livvagt imens."

"Til næste år drager vi til Sverige igen," sagde kongen og trak. "Give Gud, det denne gang må blive et fredens tog."

"Uf," sagde Edele og tog en springer, "skal vi da sidde ensomme her på borgen igen den ganske sommer?"

"Nej," sagde kongen, "da tager vi vort ganske hof med, og I skal være i vort følge. Thi da skal hertug Christian kåres til Sveriges konge efter mig."

"Nu," sagde Edele og gjorde et listigt træk, "det skal blive muntert. Men skal da ikke kronen sættes på fru Christine med det samme?"

"Jo," sagde kongen, "den skal så."

Han sad en stund og stirrede på hende med lysende øjne. Så greb han hende pludselig om hendes arm og sagde heftigt:

"Jomfru Edele! Om det stod til mig, da lagde jeg alle de tre kroner om eders lyse hår."

"Tag jer i vare," sagde Edele og lo. "Dér tog jeg eders dronning! I spiller også skrækkelig slet i dag, herre, så megen tant I har i eders tanker."

"Ja," sagde kongen, "om du er tant, da har jeg idel tant i mine tanker. For du er min eneste tanke nat og dag."

Men Edele slog guldbrikkerne omkuld, rejste sig og sagde:

"Nej herre, i spillet tog jeg eders dronning, men i livet må I vogte hende bedre end som så."

Nynnende gik hun hen imod vinduet og så ud over fjorden, hvor sortblå skyer tårnede sig op. Kongen sad med bøjet hoved og klingrede med brikkerne i sin hule hånd.

"Sært nok," sagde han, "siger man dog ellers, at den som har uheld i spil, vinder i kærligheds leg; mig synes ulykken at følge i alt."

"Ej hvad," sagde Edele, "vendte I ikke nys hjem som sejrherre og sidder dér som Nordens herre?"

"Jomfru Edele," sagde kongen, "lad os tale alvor en stund, og jeg skal da røbe eder en løndom, som er skjult for de fleste. Vel vandt jeg Sverige, om end den vinding kan koste meget blod endnu. Men tro ikke, at dette har stillet mit sind tilfreds; aldrig fanger jeg ro i mit sind, før Ditmarsken er under mit scepter, det land som krænkede mig så hårdt og min fader før mig."

"Ditmarsken," sagde Edele adspredt, "hvor er det?"

"Et lidet sumpet land er det," sagde kongen, "vesten for Holsten. Det bliver min næste kongsgerning at lægge de stridige ditmarsker bønder for min fod."

"Bønder?" lo Edele. "Og I, som har herredømmet over det ganske Norden, I skulle frygte for en håndfuld bønder? De render vel, blot de ser fjeren vaje fra eders rytteres hjelme."

"Jomfru Edele," sagde kongen tungt, "så stor en mester er I i tavlbræt, at I ikke burde tale så. Tog I ikke nys min løber, min springer og min dronning og gjorde mig ganske mat, alt kun ved de uselige bønders hjælp? Det bæres mig for, at på de ditmarsker bønder vil al min magt strande."

Men Edele hørte ham ikke mere; hun bøjede sig ud gennem vinduesåbningen, og pludselig klappede hun i sine hænder:

"Det sner, det sner, det sner!" råbte hun glad, og hun fo'r ud af hallen i det samme.

Ud af den søndre borgport løb hun, ud i Worthinge skov, hvor tusinde fine snefnug hvirvlede omkring hende og fæstede sig i hendes rige hår, der havde løst sig op og flagrede frit om hendes skuldre. Og da hun var nået op på Worthinge banke, blev hun stående og så gennem en hugning ud imod fjorden, hvor snebygen rejste sig som en flimrende mur. Længe stod hun dér og indåndede vinterens friskhed i fulde drag, da hun med ét hørte et mågeskrig i sin nærhed; først gav hun ingen agt derpå; men da det gentoges tre gange, og nærmere hver gang, fo'r hun med et sammen og frøs; for hun huskede nu, at det var med dette tegn, Eske Fynbo havde sagt, han ville kalde hende til sig.

Et øjeblik efter stod da også Eske for hende; og inden han kunne komme til orde, råbte hun vredt:

"Hvad vil du mig nu? Længe lod du mig i fred, og jeg var dig taknemmelig derfor. Ingen uden du evner at gøre mit sind tungt. Her er koldt; kom og følg mig til huse."

"Sæt dig og hør," sagde Eske og greb om hendes hånd. "Kuldskær er du ikke, og her på kvasbunken giver granerne læ. Det, jeg har at sige, må siges nu."

"Hvad vil du?" spurgte Edele uvilligt, da de havde taget sæde.

"Edele," spurgte Eske, "er det sandt, det som siges, at Torbens frænder har givet deres minde, og at du skal være hans brud?"

"Ja," sagde Edele, "Torben siger så."

"Og," vedblev Eske med skælvende røst, "er det sandt, det som mine øjne ser, at du har kong Hans kær, og at du en dag vil vorde hans frille?"

"Hvad fabler du dér?" sagde Edele vredt, "og hvad angår det dig?"

"Jo," sagde Eske bittert, "det angår mig."

En stund efter tilføjede han, og blev mere og mere ophidset, mens han talte:

"Jeg vil være ærlig imod dig; der var en tid, da jeg selv ønskede dig i kongens favn. Jeg undte ikke Torben dig, jeg så, at den anden var mere mand, og jeg tænkte, at var du først vanæret, da ville du til sidst dog blive min."

"En sær kærlighed er det, du bærer til mig," sagde Edele spotsk. "Du er min broder, og ønsker mig vanære; du er min broder, og vil lokke mig ud i syndig elskov. Aldrig har du haft andre kær end dig selv."

"Jeg tænkte en stund, som jeg sagde," vedblev Eske uden at svare på hendes ord. "Men jeg tænker ikke så nu. Du skal ikke være kongens frille, du skal ikke være Torbens brud. Du skal være min."

"Nu," sagde Edele, "tag mig da med vold, din feje kvindeskænder du er og løgner dertil. Du lovede at vogte mig som en broder, og i stedet lokker du mig i baghold i en skov. Tvi dig … hellere hang jeg i galgen ved ulvens side, end jeg var en nidding som du."

"Edele," sagde Eske heftigt, "jeg tror ikke på det broder- og søsterskab; en løgn har det været, hvormed din moder skræmmede din fader under sin magt. Utænkeligt var det, at jeg skulle være din broder, og at dog slig elskovs rasen skulle være nedlagt i mit bryst. Edele, bliv min! Følg mig herfra i denne nat!"

Og da hun intet svarede, råbte han vildt:

"Jeg ved, at du ikke vil det, jeg vidste det, før jeg spurgte. Jeg ved at du vil elske dem både, kong Hans' slegfred vil du blive, og Torben vil ægte dig endda, den lumpne kryster han er. Men du skal vide det nu: den dag, du bliver Torbens brud, gør jeg ham kold. Den dag, kong Hans tager dig i favn, bliver hertug Christian rigernes konge. Du holder deres liv i din hånd."

Edele, der blev angst for hans vildskab, lagde nu sin hånd på hans arm, så ham smilende ind i hans øjne, der skinnede som en afsindigs, og sagde mildt:

"Eske, du lovede at være mig en ven og broder, jeg kræver nu af dig, at du holder din ed. Mindes du, hvor godt vi legede sammen på Ellinge, da vi var små? Mindes du, hvor jeg sang for dig? Ved du ikke, hvor jeg havde dig kær? Ved du ikke, at om du ikke havde været min broder, da var jeg aldrig blevet nogen andens end din? Men nu kan det ikke så være. Eske – jeg kan ikke. Og jeg må have dem kær, som mit hjerte drager mig til, jeg må elske som jeg vil, om jeg ikke skal dø. Eske – vær min ven; og vær deres ven, som jeg elsker."

Hun lod sin hånd blive hvilende på hans arm; og en stund efter sagde han:

"Sært er det, at når du rører ved mig, når jeg hører din stemme, når jeg ser dit smil, da er al min vilje brudt, og jeg

mindes ikke engang længere, hvad jeg ville. Det får da være, som du vil."

Han rejste sig og så længe på hende; så sagde han:

"Jeg ser det klart, det vil gå, som jeg har sagt. Du vil blive den enes som den andens, kan hænde fleres dertil. Og jeg skal se derpå og tie. Men ve den, som gør dig ondt; hver tåre af dit øje skal han betale med en dråbe af sit blod."

Han vendte sig i det samme og forsvandt i skoven som et syn.

Men Edele gik tankefuld og urolig hjemefter. Hun tænkte, at Eske kunne ikke være ved sin fornuft, og hun frygtede mere hans trusler, end hun troede på hans løfter; og hun gik ikke mere ene til skovs efter denne dag.

– – Sneen blev ved at falde; den lagde sine hvide hætter over borgens tage, den dryssede i bløde kvaster fra træernes pudrede grene, den bredte sit dunbløde tæppe over isen, der lå fast og stærk ud over Østersøen, langt hinsides øerne. Og da fandt jomfru Edele på en ny adspredelse, som gav alle friskere blod og dansen sødere lyst. Hver dag henimod skumring fo'r hoffets hele ungdom i slæder rundt igennem skoven og vendte først tilbage, når mørket faldt på. Altid agede kong Hans og jomfru Edele forrest i samme slæde; Edele førte tømmerne og sang dertil, og sangen fløj fra mund til mund ned over rækkerne, så det blev et muntert følge.

En eftermiddag, da sneen begyndte at drysse på ny, holdt just slæderne forspændt i slotsgården, og de høje herskaber havde just taget plads. En af svendene, Martin Hestedreng, som han kaldtes, stod ved den forreste slæde og holdt jomfru Edeles hest ved bidslet, for den var uregerlig og søgte at komme fri for at løbe sig varme til i den bidende luft.

Kongen havde just taget plads ved Edeles side og hviskede i hendes øren:

"Edele, jeg holder det ikke længere ud; om du har mig kær, da bliver du min i denne nat."

Edele så i det samme op til vestersalen og fik øje på dronningens blege, forgræmmede ansigt bag et af vinduerne. Hun gav et ryk i tømmen, så hesten stejlede og slog vildt om sig med sine hove; Martin Hestedreng fik et slag, så han tumlede bagover med et skrig. Men ud fo'r slæden, og alle de andre derefter ...

Så vild var Edeles hest i dag, at hendes slæde kom langt forud for de øvrige. De kørte langs strandkanten; og da de var kommet ud for Vintersbølle, lagde kongen igen sit hoved ind mod Edeles og bad:

"Edele, om du har mig kær, så bliver du min i denne nat."

Da skælvede det om Edeles mund og hun smilte blegt, da hun svarede:

"Aldrig har jeg vidst, det var kongers skik at bede."

Kong Hans gav et råb af glæde og sluttede hende i sine arme. Så voldsomt et ryk gav det i tøjlen, at hesten vendte og fo'r ud over isen. Men ingen af de to i slæden mærkede det. Midt under den rasende fart, mens skumringen faldt og sneen dryssede tættere og tættere omkring dem, gav Edele sig for første gang hen i kong Hans' favn ...

Det var næsten mørkt, da de vendte tilbage til Vordingborg, og der var stor uro på slottet, fordi alle tænkte, at en ulykke måtte være hændt dem. Men med ansigter, der strålede af glæde, gik de op over trappen til riddersalen, hvor dansen skulle gå. Eske, der stod nedenfor trappen, blev hvid som en væg, da

han så dem, og kom til at skælve, så han nær havde tabt faklen af sin hånd. Dronningen kom dem i møde deroppe med en armstage i sin hævede hånd, og hun forstod ved første øjekast, at nu var hendes skæbne endelig fuldbyrdet.

Men hun skælvede ikke, og hun kunne ikke blive hvidere, end hun var. Uden et ord gik hun til sit lønkammer, hvor hun fordybede sig i sine regnskaber. Og mens dansen gik lystigt i hallen, og Edele sang for med en røst, der fik det til at synge i alles sind, skrev dronningen med fast hånd i sin bog:

> "Item fik Martin Hestedreng ti mark til lægeløn, der jomfru Edeles hest havde hannem slaget."

18. Kongen bejler for Edele

Vinteren gik, og sommeren med, i sus og dus. Alle undrede sig over, så munter og livsmodig kongen var, og de troskyldigste mente, det var fordi han nu havde nået to af de mål, han havde taget i arv efter sin kongelige fader: Akselsønnernes undertvingelse og Sveriges erobring. Men de fleste så jo nok, at grunden til kongens glæde lå andet steds; for enten der var slædefart eller dans eller jagt gennem de grønne skove, altid var jomfru Edele ved kongens side.

Men forargelsen var blevet træt og sladderen døet hen af mangel på næring; ingen tvivlede om, at der var elskov mellem kongen og hans veninde; men ingen kunne få fast tag om noget, der gjorde deres brøde utvivlsom. Aldrig så man den skyldiges skyhed i deres blik, tværtimod syntes det, som lyste en god samvittigheds fred af deres åsyn. De blev da også begge stedse forsigtigere i deres færd; for Edele læste stadig som en trussel i Eske Fynbos mørke blik og frygtede for kongens liv, om sandheden blev kundbar; og kong Hans elskede Edele med en virkelig ømhed, der var rede til at sætte hendes vel over hans eget; han ville ikke ganske ødelægge hendes rygte, for om stillingen blev uholdbar, var det hans faste hensigt at skaffe hende en god og anselig ægtefælle, på hvem han kunne lade sin nåde falde.

I året 1499 drog da kongen og dronningen med et glimrende følge til Stockholm, hvor fru Christine kronedes og hertug Christian kåredes til Sveriges unge konge. Og på denne færd vakte forholdet ny forargelse; for svenskerne undrede sig såre over, at dronningen oftest sad ensom, mens en lyslokket jomfru

tidlig og silde færdedes ved kongens side; og heroppe udlagdes alt på det værste; for der var i Sverige næppe én mand, hvem kongen og alt dansk ikke var af hjertet forhadt. Sten Sture og hans venner havde bøjet sig af den hårde nød, og de andre holdt sig kun til kong Hans, fordi Sten Sture var dem en torn i øjet. Derfor gik ond sladder fra mund til mund, og det hændte om aftenen, når jomfru Edele sad i sit kammers, at tonerne fra en nidvise lød op fra borgens fod; men da sang Edele blot en af sine egne, glade viser så højt, at det onde ikke hørtes, og mange vandt hun vel også her ved sin fagerhed og sit muntre sind. Sikkert har digteren af den svenske rimkrønike ikke hørt til hendes fjender, så uskyldigt og smukt han lader kong Hans sige:

"Jeg samlede atter mine mænd
og drog så ind til Sverige igen.
Min dronning Christin' fulgte og då,
jomfru Edele gjorde og så."

Altid skulle hun age med mig i slæde,
det gjorde jeg for lyst og glæde.
Hun kunne vel skæmte med sine ord
og terning kaste over tavlebord.

Men kong Hans var dog blevet betænkelig, og en aften, da dansen gik i hallen, mens kong Hans og Edele sad for kaminen og spillede skak, hviskede han til hende:

"Edele, du døjer meget ondt for min skyld; jeg holder ikke længere ud at se derpå."

"Ej hvad," sagde Edele og lo, "sørg ikke for mig, før I ser mig sørge selv; næppe er det menneske født, som kan tage min

glæde ... uden kan hænde én."

"Og hvem er det?"

"Jeg har en broder, herre, en fattig svend, og han følger mig som en skygge. Han er nidkær som en elsker og vogter på min lykke og ære som en drage. Alt éngang sagde han mig, at om en mand fik mig til at græde, da ville han tage hans liv."

"Din broder har ret," sagde kongen heftigt. "Den mand, som kaldte en tåre frem i dine glade øjne, var værdig til den bitre død."

De spillede en stund i tavshed, så udbrød kongen heftigt:

"Heller ikke vil jeg være den mand; dette må nu have en ende."

"Å, kære herre," hviskede Edele, "er det da så, at I nu ledes ved mig? Om I jager mig bort, da bliver det visselig eder, der bringer gråd i mit blik."

"Edele," sagde kongen og bøjede sit hoved over imod hendes, "om du sad som en herres ædelige frue på hans borg, da var din ære frelst."

"Den var vel så," sagde Edele roligt og flyttede en brik. "Men hvad er så det, som mennesker kalder ære? Ærligst synes det mig at være tro imod den man elsker, og da lade verdens ondskab rase, som det er dens natur."

"Barn," sagde kongen og rystede på sit hoved, "bittert vil dit liv blive, om du handler, som du siger dér. Men er du et barn, da må en mand handle i dit sted. Er det ikke så, at du er Torben Billes brud?"

"Det skulle vel være så," sagde Edele og smilte. "Se blot hist i krogen, hvor vagtsomt han følger hver mine i eders ansigt og i mit, og spørg så, om han har mig kær."

"Vist har han dig kær," sagde kongen, "hvem har ikke det? Men har du *ham* kær, og vil du være hans hustru?"

"Herre," sagde Edele, "jeg har ingen kær uden eder og skilles helst ikke fra eder i dette liv. Men om jeg skulle blive nogens viv, da måtte det vel blive hans, siden han er mig tåleligere end de andre."

"Vel," sagde kongen. "Da skal du blive hans. Om du havde haft ham kær, da tror jeg ikke, jeg havde evnet det, for jeg tåler ikke at miste dig. Men når det er, som du siger, da skal du blive hans."

Edele, som mens de talte ikke et øjeblik havde sluppet spillet af sine tanker, gjorde just nu kongen mat og klappede i hænderne af glæde. Men så sagde hun og så smilende kongen ind i øjet:

"Kære herre, I sagde selv før, at jeg nu er ganske vanæret og ringeagtet i verdens øjne; mener I da, Torben vil have mig endnu?"

"O," sagde kongen, "hverken er du vanæret og ringeagtet, men kun bagtalt af mennesker, i hvem højsind ikke bor. Du siger selv, at Torben har dig kær; sig ham alt, som det er, og vær vis på, at han tager dig endda. Aldrig gjorde det en kvinde mindre attråværdig, at hun gav sin elskov til sin konge."

"Herre," sagde Edele, "dér svigter eders klogskab eder ganske. Om jeg sagde Torben alt, da voldte jeg ham kun ondskab og pine; hver time af hans liv ville jeg forgifte med mistro og had. Heller ikke frygter jeg for ham; jeg kan vikle ham om min finger. Men hvad tænker I om Torbens frænder? Ringe nok var jeg alt forud for deres æt, og nu ejer jeg end ikke et uplettet

rygte; aldrig giver fru Ermegard sit minde til, at jeg bliver Torbens brud."

"Edele," svarede kongen smilende, "dér er det dig, hvis klogskab ikke rækker til. Billerne er godskære og magtgriske, jeg skal stoppe deres gab med len, så de ikke evner at sige et ord imod. Alt forud var det min agt at hæve denne kongetro æt til rigets ypperste poster, og vær du vis på, at de Biller har regnet med dig deri; de har set, at vejen til højhed gik gennem dig."

De skiftede ikke flere ord om denne sag; men da de atter vendte tilbage til Sjælland og kom ridende til Abrahamstrup, det som nu kaldes Jægerspris, vinkede kongen ad Torben Bille og sagde:

"Torben, denne gård var engang din farfaders len. Vil du have den?"

"Herre," sagde Torben studsende, "ikke ved jeg, hvormed jeg har fortjent så stor en gunst."

"Om du vil have den, da er gården din," sagde kongen. "Men jeg sætter et vilkår; vil du tage din brud af min hånd?"

"Herre konge," sagde Torben forvirret, "mit hjerte er ikke frit. Alt har jeg med mine frænders minde givet en jomfru min tro."

"Nu," sagde kongen, "da taler vi ikke mere om det."

Men en tid efter, da hoffet kom ridende mod Vordingborg, blev kongen holdende en stund udenfor borgen og så hen over ringmuren med de mange tårne. Atter vinkede han ad Torben Bille og sagde:

"Torben, hvad synes dig om denne borg?"

"Herre," sagde Torben, "derom er vel ingen tvivl; det er en af de skønneste og stærkeste i Danmark."

"Nu," sagde kongen, "den er din, om du vil tage din brud af min hånd."

"Herre," sagde Torben stammende, "jeg har alt sagt eder ..."

"Nej," sagde kongen og lo, "du har just ikke sagt mig, hvad den jomfru hedder, som du har givet din tro."

"Ved Eders Nåde ikke det? Det er Edele Mikkelsdatter Jernskæg, hvem I selv viser så stor nåde."

Det spydige i tonen undgik ikke kongen; men han lo blot igen og sagde:

"Den dag, du fører jomfru Edele for alteret, er du min lensmand på Abrahamstrup og Vordingborg."

Så slog han op med hånden og red ind over broen, mens Torben tankefuld så efter Edele, der nu atter red ved kongens side og spøgte og lo.

19. Elskovs overmagt

I flere dage gik Torben rådvild om og søgte ensomhed; tvivl, han ville bekæmpe, voksede og voksede i hans sind, tanker, han ikke ville tænke, stormede på og fik magt trods hans vilje. Kongens ord lød i hans øren, og han vidste, at i dem lå Edeles dom. Sandheden var åbenbar nu, men han ville ikke lytte til dens røst. Klarere og klarere læste han i Edeles blik og i kongens, hvad alle andre havde set for længst, at de to levede i en lykkens verden for sig selv. Men han ville ikke se; han stoppede sine øren, han skyggede for sit blik, vildere og vildere rasede elskovs længsel i hans blod, mens fornuftens advarende røst gik som en tom lyd forbi hans øren. Og en dag søgte han Edele op, fik hende med sig ned i abildgården og sagde:

"Jomfru Edele, tiden nærmer sig nu, da I skal være min. Er det så, at I endnu har mig kær?"

"Vist har jeg så," sagde Edele og så frit på ham. "Har jeg nogen tid givet eder grund til at tænke andet?"

"Ja," sagde Torben heftigt. "I har det; spørg hver svend og hver terne, der hvisker i en krog, og alle ville de le eder ud, om I sagde, at I var Torben Billes brud."

"Ej," sagde Edele og rejste sig fra bænken, hvor de sad. "Har I kun lokket mig herned for at krænke mig? Lyt I selv, så meget I lyster, efter terners og svendes snak, hvad kærer det mig?"

"Edele," sagde Torben og greb hendes arm, "vil I give mig eders saligheds ed på, at I ikke har nogen anden mand i eders hu end mig?"

"Såmænd vil jeg ej," sagde Edele og rev sig løs. "Mener I da, alle skal have så snæver en hu som eders? Vil I endelig have

sandheden usødet, da skal I vide, at I ikke er den, jeg har kærest. En anden mand er der, som ejer en stor part i mit hjerte, og som jeg hellere gav min hånd, var det ikke for visse årsagers skyld ganske ugørligt."

"Å," råbte Torben vildt, "er der da ikke blu i dit sind? Siger du mig her i mit ansigt, at rygtet talte sandt, da det gjorde dig til kongens slegfred?"

"Skik dig nu," sagde Edele vredt, "og krænk mig ikke så groft i den stund du bejler. Hvem talte om kongen? Jeg tænker på Eske, stakkels knøs. Du ved, jeg havde ham kær før dig, og var vi ikke broder og søster efter kød og blod, da havde jeg visselig været hans brud i denne stund."

"Se, se," sagde Torben ondt, "så er vi altså tre ialt, og en hel ære er det, at du giver mig fortrinnet og går til alteret med mig. Ved du, at kongen har tilsagt mig både Abrahamstrup og Vordingborg i len, om jeg går til brudeskamlen med dig? Dette tager sig dog næsten ud som køb og salg."

"Nu," sagde Edele spotsk, "da giv kongen nej og lad mig fare. Mener du, det vil falde ham svært at komme af med så gode len?"

"Edele," sagde Torben blødere, "jeg skimter ikke sandheden i alt dette, ikke heller vil jeg se den. Så stor er elskovs overmagt i min sjæl, at jeg spørger om intet uden dig. Giv mig blot dit ord, at du er min og vil være mig tro. Da rider jeg alt i dag til Egede, hvor mine frænder just er samlede, og gør en ende på sagen. Alt det, som ligger forud, skal da være glemt."

"Gør som du vil," sagde Edele og slog med nakken. "Lidet bekymrer din mistro mig, så lidt som jeg har bedt dig om glemsel for nogen brøde. Om du vil have mig, som den jeg er, da

skal jeg blive din hustru; men ikke får du hverken løfte eller ed af mig."

Dermed gik hun fra ham; og mørk i sindet gik Torben op til borgen, hvor han befalede Eske Fynbo at sadle hans hest.

Lidt efter red han ud af borgen med en svend i sit følge; og i så dybe tanker red han, at han først, da de havde staden langt bag sig, opdagede, at svenden var Eske Fynbo.

Da standsede Torben sin hest og sagde spydigt:

"Nej se, hvilken ære at have dig til ledsager på mit ridt! Jeg mente, du regnede det for din pligt at blive til huse, at ikke jomfru Edele skulle være ganske uden værn?"

"Hvor intet er at værne, går vagten af sin post," sagde Eske mørkt. "Selv har du kun vogtet slet den dyre skat, som var givet i din hånd."

"Hvad mener du dermed?" sagde Torben heftigt og lagde hånden på sit sværd.

"Hvortil den vrede?" sagde Eske sindigt. "Ved du ikke så vel som jeg, at Edele har været kongen til vilje?"

"Nu," sagde Torben uventet sagtmodigt og så til Eske med et sky blik. "Det er så dog løs snak, og intet vides derom med vished."

"*Jeg* ved det," sagde Eske fast. "Og gælder eders ridt det, som jeg tænker, da bør du også helst være vidende derom."

Til Eskes forundring fo'r Torben ikke op, men svarede sørgmodigt:

"Nu, Eske, jomfru Edele er ikke som andre og kan ikke måles med hver elskovssyg jomfrus mål. Du må vel vide det selv, du som fik at mærke, hvor stor en magt hun ejer over en mands sind."

"Torben," sagde Eske bevæget, "er det så, at du tror på Edeles skyld og vil dog gøre hende til din rette hustru?"

"Hvad er skyld?" spurgte Torben og kastede sin hest til side for et vildsvin, der kom brasende ud af krattet. "Men det er, som du siger, at min hustru skal hun være, tynger end al verdens brøde hendes sjæl."

"Torben," sagde Eske mildt, "da har du hende i sandhed kær; da er du hende værd."

De red en stund videre i tavshed; så standsede Eske sin hest og sagde i sin sædvanlige tone:

"Torben, når nu Edele bliver din, da bliver du sagtens en mægtig lensmand og får borg og fæste?"

"Ja," sagde Torben mut. "Jeg gør vel så."

"Og da vil kongen ofte blive din gæst?"

"Ja, "sagde Torben heftigt, "vil du da gøre mig rasende af skinsyge, før der er grund dertil? Vil du, at jeg skal lukke kongens egne len som for en fjende, når han kommer med sit følge?"

"Ja," sagde Eske. "Om jeg havde Edele på min borg, da kom kongen visselig ikke over broen, så længe jeg havde en svend med en bue og en arm med et sværd."

"Du er afsindig," sagde Torben kort og red til. "Lid på, at jeg skal værge Edele vel, når hun først er min."

"Nu," sagde Eske truende. "Værger ikke du hende, da skal jeg."

En stund efter sagde han bittert:

"O, jeg ser det hele klart nu, hvor du er svag, og hvor det alt er usselt! Edele har du købt, og din ære har du solgt, til en stor mand vil du blive gjort for at du kan holde kåben for kongens elskov. Aldrig har en uslere karl båret sporer og skjold end du!"

"Eske," sagde Torben, "længe har jeg båret over med dig, ikke af frygt, som du mener, men fordi du er Edeles broder og ven, så og fordi du synes mig som et hemmeligt bånd imellem vore skæbner, så at en ulykke ville ramme os alle, om jeg jog dig af mit brød. Du drive mig nu ikke til det yderste; for slige ord, som du nys talte, hører ingen mand to gange af sin svend."

Dertil svarede Eske intet, og de red i tavshed til Egede, hvor de fandt de fleste af slægten samlet. Den 80-årige fru Cæcilie havde nu omsider trukket sig tilbage fra hove, og de store ætlag holdtes nu mest hos hende. Dér traf Torben da også sin moder og sine brødre, hvoraf Hans alt havde mistet sin unge hustru og giftet sig på ny med en datter af Korfits Rønnow til Fårevejle, mens Anders var trolovet med Oluf Stigsens datter Pernille. Det var den gamle fru Cæcilie, som havde ønsket slægten samlet, og ingen vidste, hvad der var på færde. Stor nyfigenhed herskede derfor i hallen, da de alle var kommet til sæde, og fru Cæcilie sagde med en stemme, der intet havde mistet af sin gamle klarhed og kraft:

"Alle mindes vi hint julelag på Søholm, da Torben krævede et løfte af os og fik det. Så spørger jeg da nu Torben, om han kræver jomfru Edele til sin brud i dag, som han gjorde det da?"

"Ja," svarede Torben så højt, så det gav genlyd i hallen.

"Nu," sagde fru Cæcilie, "jeg lider det så, at en mand og hans ord de skilles ikke fra hinanden. Dog nødes jeg for min samvittigheds skyld til at spørge, om du er vidende om de ilde rygter, der går om jomfruen, og kræver hende endda?"

"Stedse skreg der vel alliker om det højeste tårn," sagde Torben. "Jeg regner den ganske sladder for intet og er sindet nu, som da."

Henrik Gyldenstjerne, der stedse var imod 'dette ægteskab, råbte nu:

"Lidet rager det jo os, om Torben vil søbe af fad med den anden. Men det vil jeg sige frit, at denne jomfru bringer ringe ære til vor æt, og jeg vil da håbe, at vi bliver bravt betalt."

Ove Bille sagde nu med sin bløde, udglattende røst:

"Vi enedes én gang at stå fast i ring om denne jomfrus ære, og vi lade da helst sladderen gå og gælde for, hvad den er. Dog vil jeg gerne spørge Torben, om kongen er vidende om hans bejlen og har givet sit minde dertil?"

"Ja," sagde Torben, "han har så."

"Og gav Hans Nåde dig noget tilsagn om len eller gods?"

"Ja," sagde Torben. "Hans Nåde sagde mig, at den dag jeg førte jomfru Edele til brudeskamlen, da skulle jeg sidde som lensmand på Abrahamstrup og Vordingborg."

Der lød en mumlen af forundring omkring ham; men Henrik Gyldenstjerne lo spottende og råbte:

"Sandelig har Hans Nåde ordnet alt vel i tide! Gode gårde vil han sidde på, når han skal gæste din frue og friske gamle minder op."

Der rejste sig en stor tumult over disse ord, men Torben fortrak ikke en mine. Da der atter blev ørenlyd sagde han sindigt og stærkt:

"Vi tale helst rent ud om denne sag én gang for alle. I skal da alle vide, at var end hvert ondt ord sandt, der er talt på jomfru Edeles ryg, da ville jeg dog føre hende for alteret, eftersom min elskov til hende ganske har taget magten over mit sind. Lidet krænkes jeg derfor af hr. Henriks ord; men er jomfru Edele først

på min borg som min viv, da skal jeg vel vide selv at værge hendes ære."

Der lød bifaldsråb omkring ham, og Torben vedblev:

"Så tænker jeg også, at giver kongen mig tvende så gode len, da falder der ikke mindre af til min slægt. Helt nyfigen er jeg efter at se, om hr. Henrik vil vise kongen af, når Hans Nåde byder ham et len, for han må jo da frygte, at det sker for jomfru Edeles skyld."

Heraf lo de alle, og Henrik Gyldenstjerne var for denne gang bragt til tavshed. Men Ove Bille sagde nu:

"Visselig vil der af dette vokse stor magt for vor slægt; for det er kommet mig for øre, at rigshovmesteren, Poul Laxmand, har været på Sølvesborg og dér plejet forrædersk underhandling med de svenske, hvorom ærkebiskop Birger af Lund skal have gode vidner. Snart vil den tid komme, da vi får magt i kongens råd, og jeg mener, at Torben ved sit ægteskab gør sine frænder stor gavn. Dog bliver der intet bryllup af for det første; thi jeg ved for vist, at kongen og hertug Frederik i al hemmelighed har rustet sig stærkt, og at det nu omsider skal gå løs mod Ditmarsken. Vi får da helst sætte sagen i bero til fredens tid."

Herom taltes de nu ved, indtil opbruddets time kom, og de fleste af herrerne vendte tilbage til Vordingborg. Sidst blandt dem alle red Torben og Eske, tæt hyllede i deres kapper, begge lige mørke af åsyn og glædeløse i deres sind.

Fjerde bog

20. Den bitre tid

Ove Bille fik ret: kort efter brød fejden mod Ditmarsken løs. Kongen og hertugen havde samlet en anselig styrke – alt for anselig, mente de fleste af adelen, til at fejde nogle uselige bønder på. Pralende og fulde af overmod drog da ridderne ud i det sumpede land, midt i vinterens hjerte, fordi vejene da bar bedst. Alene kong Hans var tung i sit sind, opfyldt af bange anelser. Så følte han vel også ansvaret tungt, fordi han havde taget anførslen over tropperne selv; for han var jo så godt som uerfaren i krig; det var ikke ham, men hans mænd, der havde vundet sejren over dalkarlene og Sten Sture; kongen var da først kommet til stede, dengang alt var forbi.

Toget til Ditmarsken endte da også med et af de frygteligste nederlag, Danmarks historie har at opvise. Listigt lod bønderne de kongelige drage ud mod vest så godt som uden modstand; men ved Dusentdiwelswarff, mellem Meldorff og Heide, på et sted hvor hæren og dens vogne sneglede sig frem ad en elendig marskvej, som tøvejret havde opblødt, tog ditmarskerne kampen op. Havet ledes ind gennem de åbnede diger, og ditmarskernes kugler mejede danske og tyske ned for fode. Kongen og hertugen undslap som ved et vidunder, men de havde mistet en tredjedel af deres hær i det frygtelige slagteri, og mange af de faldne hørte til rigets bedste mænd, især blandt den slesvig-holstenske adel; i hertugdømmerne var der næppe en gård eller et slot, hvor ikke sorgen holdt til huse …

Så sad kong Hans da atter på Vordingborg, og Edele gik bedrøvet omkring, for i denne bitre tid kunne end ikke hendes selskab være kongen til lise; han evnede ikke at samle tankerne

om brætspillet, han tålte ikke at høre den muntre sang eller skæmt; ene sad han foran kaminen, stirrede ind i de knitrende luer, og tænkte på, om ikke dette nederlag ville koste ham hans kroner; for hvem ville vel frygte en konge, der end ikke havde kunnet få en håndfuld bønder i sin magt?

En aften, da Edele sad i sit kammer, sorgfuld over, at hun ikke kunne lette sin herres sind, blev det meldt hende, at en fremmed munk var ankommet til borgen og begærede at få hende i tale. Da han trådte ind, så hun straks, at det var broder Laurids; og så glad blev hun over, at en frænde kom til hende i hendes nød, at hun med et glædesråb kastede sig om hans hals.

Men broder Laurids holdt hende ud fra sig, så prøvende på hende og sagde så:

"Nu, Gud være lovet, du er dog endnu dig selv lig. Så mange rygter løber om dig over det ganske land, at jeg måtte se dig med mine egne øjne."

"Godt var det næppe, hvad du hørte om mig," sagde Edele, "og du, som er en Guds mand, fordømmer vel ganske min færd?"

"En ret Guds mand fordømmer ingen," sagde broder Laurids roligt. "Så er jeg også en verdens mand, der kender menneskenes hjerter og sørger at nytte selv deres ondskab til mit vel. Men lidt må du dog sige mig om, hvor sagen står. Hvor går det med dig og Torben Bille?"

"Godt og vel," sagde Edele. "Om fejden nu er endt for alvor, da skulle jeg vel snart være hans brud. Han har mig fremdeles såre kær, og hans frænder har alt givet sit minde."

"Godt nyt var det," sagde broder Laurids. "Jeg ser dig vel så snart i havn. Og ... kongen?"

"Kongen," sagde Edele og slog med nakken ... "det er en ganske anden sag og angår vel kun mig."

"Jo," sagde broder Laurids fast, "den angår tilvisse også mig."

Han bøjede sig frem, greb Edeles hånd og sagde indtrængende:

"Edele, har jeg været dig en god broder?"

Hun huskede med ét at det var ham, som havde værget hende mod klosterets død, og at det var hans snildhed, der havde hjulpet hende til hove. Og hun sagde varmt:

"Visselig har du det, broder Laurids. Hvorfor spørger du mig om det?"

"Fordi timen nu er kommet, da du kar gøre mig en tjeneste igen," sagde broder Laurids. "Er det så, at du har nogen magt over kongens sind?"

"Ja," sagde Edele og lo helt lystigt, "om nogen har det, da må det vel være mig."

"Ja," sagde broder Laurids smilende, "dumt var det af mig at spørge derom, siden du vel har magt over hver mand, som har set i dit øje. Nu er det så, at også *jeg* gerne ville have kongens øre, men jeg er for ringe til selv at nå så højt. Om jeg kunne blive kongens sekretarius eller skriver, da evnede jeg vel at gøre resten selv."

"O," råbte Edele og klappede i hænderne, "har du intet andet på hjerte end det? Jeg skal gå til kongen og bede ham i denne stund."

Hun løb straks over på vestersalen, og så velkendt var hendes forhold til kongen, at ingen undrede sig over at se hende dér eller nægtede hende adgang til hallen, hvor kongen sad. Og da

kongen blev hende va'r opklaredes hans mine, han rakte hende sin hånd og sagde glad:

"Visselig må der gå usynlige bud imellem dine tanker og mine. Jeg sad just og ønskede dit komme, og se, du er her i samme stund."

"Formørker nu blot ikke mit komme eders sind," sagde Edele og lo. "For denne gang kommer jeg for at bede eder opfylde et ønske."

"Edele," sagde kongen bevæget, "mener du, noget skulle gøre mig mere glad? Så længe var du mig til glæde, og aldrig bad du mig om det mindste. Dit ønske er opfyldt, før det er udtalt af din mund."

Edele fremsatte da broder Laurids' begæring, som kongen opfyldte straks. De talte derefter sammen en stund, og da de skiltes, sagde kongen:

"Vi farer nu snart alle til Sverige på ny, og da må du være med, frygter jeg end for, at denne færd bliver mindre lystelig end den sidste."

"Stakkels Torben," sagde Edele og lo, "skal vi nu have fejde igen? Længslen brænder i hans blik, så det skærer i mit hjerte, hver gang jeg ser hans ansigt. Når vil I dog fatte barmhjertighed med hans kval?"

"Å," sagde kongen, og hans ansigt blev pludselig mørkt, "hans tid kommer nok, tåler jeg end dårligt at tænke derpå. Men lad ham vente; jeg frygter for, at der forestår bitre tider for os alle."

Da Edele bragte broder Laurids den gode tidende, klappede han hende på kinden og sagde med sit dulgte smil:

"Ja, søster Edele, du og jeg gør slægten ære; om vi lever, vil vi begge endnu kunne drive det vidt."

Få dage efter fo'r det ganske hof til Sverige uden krigsfølge, for det var således Sten Stures råd, for at almuen ikke unødig skulle blive ægget op. Sten Sture mødte selv kongen og dronningen ved grænsen og fulgte dem til Stockholm, men det blev snart åbenbart for alle, at han pønsede på svig. Flere gange stod Sten Sture kong Hans efter livet, og hvad som værre var, rigsrådet begyndte at bryde deres løfter til kongen og nærme sig til oprørspartiet på ny. Det var den rænkefulde dr. Hemming Gad, der nærede et brændende had til alt dansk, som bragte kongens forsonlige planer til at strande. Han var udnævnt til biskop i Linköping, men pave Alexander havde ikke villet stadfæste hans valg, og da kong Hans nægtede ham sin støtte, rettede han alle sine bestræbelser på at sprænge unionen på ny. Det lykkedes ham at forsone de to gamle fjender, Sten Sture og Svante Nielson, og sammen med fire andre råder rejste disse tre oprørsfanen den 1. august 1501 på et møde i Vadstena. Et opsigelsesbrev sendtes kongen, som sad i Stockholm uden andet værn end slottets besætning og mandskabet på skibene.

Da han med opsigelsesbrevet i sin hånd trådte ind til fru Christine og fortalte hende, hvad der var sket, sagde dronningen:

"Nu kære herre, end sidder I dog inde med landets hovedstad og bør ikke uden sværdslag rømme riget."

"Kun lidt ville det frugte, om jeg blev her," sagde kongen modløst. "Alt for ringe styrke har vi, og om jeg skikkede bud til det danske rigsråd efter hjælp, da er jeg ikke sikker på, at jeg fik den. For I ved bedst selv, at jeg er omgivet af forrædere også dér. Jeg må til Danmark straks for at rejse en hær."

"Kære herre," sagde fru Christine mildt. "I ved bedst, hvad I har at gøre til rigernes tarv. Drag I da til Danmark og hent undsætning dér; imedens skal jeg værge Stockholm for eder, så langt min evne rækker."

Kongen stirrede en stund på hende uden at tale; som skygger jog igennem hans sind minderne om den hårdhed, ligegyldighed og hån, han havde vist denne kvinde, og som i et glimt så han det højsind, hvormed hun nu lønnede ham derfor.

"Kære frue," sagde han bevæget, "vil I virkelig gøre dette for min skyld?"

"Nu," sagde dronningen koldere, "meget mere end dette havde jeg villet gøre for eders skyld, om jeg havde fået lov. Uheld havde jeg i kærlighed; vi får nu se, om ikke heldet følger mig i krig."

Kongen gjorde en bevægelse, som ville han gribe hendes hænder og kysse dem; men med et pludseligt udtryk af væmmelse trak dronningen sig tilbage og sagde bittert:

"Så komme I også i hu, at herved sker ingen stor forandring i min stand; ene og værgeløs var jeg på hver af eders borge, var I end selv til stede. Bliver jeg her, så slipper jeg dog for at se et syn, som bliver mig ledere og ledere dag for dag."

Dermed gik dronningen atter af hallen og kongens sind var atter koldt imod hende som før. Få dage efter sejlede han tilbage til Danmark med jomfru Edele i sit følge. Men dette, at dronningen nu blev i Stockholm, udsat for alle hånde farer, mens kongen tog sin frille med sig hjem, vakte en sådan storm af forbitrelse, at kongen selv blev betænkelig. Nu mente da også Billerne, at det rette øjeblik var kommet til at skride ind; både

Ove og Hans Bille gik til kongen og krævede, at brylluppet nu skulle finde sted; og kongen bøjede sig.

I vinteren 1502, mens travlhed herskede over hele riget for at skaffe fru Christine undsætning, fejredes Torben Billes og Edele Jernskægs bryllup med glans og pragt på Abrahamstrup, hvorfra det nygifte par drog til Vordingborg, hvilket len Torben nu tog i besiddelse.

Vinteren over blev kongen boende på Vordingborg hos de unge, og dette vakte stor forargelse. Men Torben Bille lod ikke til at finde noget forunderligt heri. Han var mild og glad, viste sin hustru stor ømhed, og den unge fru Edeles latter og sang genlød over den ganske borg.

21. Store begivenheder

Selv da kong Hans omsider forlod Vordingborg, og farvandet var frit, satte han sig endnu ikke i bevægelse for at bringe sin hustru undsætning. I stedet fulgte han sin datter Elisabeth til Holsten; den tiende april 1502 fejrede hun sit bryllup med kurfyrsten af Brandenburg i Stendal.

Men derefter brød kongen op med alle de skibe og alt det mandskab, han kunne opbyde. Hans Bille var hærens anfører, mens broderen Anders sendtes til Norge for at undertrykke det oprør, der samtidig var udbrudt dér.

Dronning Christines stilling i Stockholm var forfærdelig, og det heltemod, hvormed hun så længe holdt borgen imod en overmægtig fjende, savner vistnok et sidestykke i Danmarks historie. Hun havde fra først af en besætning på 1000 mand, men ud på foråret bortreves de 900 af en pestagtig sygdom. Forholdene på borgen blev næsten uudholdelige; ligene, der ikke kunne stedes ordentligt til jorde, forpestede luften, og de levendes modstandskraft formindskedes, fordi forrådene var sluppet op, så at forsvarerne næppe fik vådt eller tørt. Den 29. april havde dronningen kun 70 mand tilbage, og deraf var de fleste angrebet af pesten; og da foretog Hemming Gad en storm; men selv dette angreb afslog de få, hårdt medtagne forsvarere, i den grad havde fru Christine indblæst dem sit ukuelige mod.

Først den 6. maj overgav hun sig, på betingelse af, at hun fik frit lejde til Danmark; hun havde da på Stockholms borg kun ti mand, som evnede at bære våben. Den tiende maj drog hun ud af borgen, stolende på Sten Stures ridderlighed. Tre dage efter

ankom kongen med flåden – kun tre dage for sent. Han forlangte naturligvis straks at få dronningen sendt ud til flåden; men Sten Sture, der kaldte sig en riddersmand, og som var det svenske folks afgud, nægtede nu at opfylde vilkårene for overgivelsen. Han beholdt dronningen som gidsel i halvandet år, først på Stockholm slot, senere i Vadstena, og han behandlede hende i denne tid som en fange, der ofte måtte mangle drikke og mad. Det var først ved lübeckernes og en pavelig kardinals mellemkomst, at kongen omsider skaffede hende fri; for så længe hun var i hans dødsfjenders hænder turde han jo for hendes livs skyld intet foretage sig. Og da dronningen omsider vendte tilbage til Danmark, viste Sten Sture hende den hån at ledsage hende til grænsen, som havde hun kun været en kær gæst. På tilbagerejsen døde han i Jönköping; men dette gjorde ingen forandring i forholdet til Danmark, for i hans sted blev Svante Nielsen Sture valgt til Sveriges rigsforstander. Fra nu af skiftede frugtesløse underhandlinger med ørkesløs krig mellem de to broderlande, og kong Hans blev aldrig mere Sveriges herre. Men så stort var naget i Danmark over de svenske stormænds forræderi, at hvor godsindet kong Hans var, da var dog blodbadet i Stockholm kan hænde faldet på hans navn, om han havde fået magt dertil.

I Danmark var Billerne allerede godt på veje til at nå den storhed og magt, som var deres livs mål. For den mægtige rigshovmester, Povl Laxmand, var omsider fældet.

Det var lensmanden på Ørum slot, Ebbe Strangesen, og hans gode ven Bjørn Andersen, som mødte ham en aften på Højbro. Straks drog Ebbe og rigshovmesteren deres værge og huggede løs på hinanden; Bjørn Andersen ville lægge sig imellem, men

måtte snart værge for sig selv, og under denne tvekamp styrtede Povl Laxmand i vandet, mens Ebbe Strangesen hånligt råbte efter ham:

"Du hedder Laxmand, du hører hjemme i vandet, svøm nu."

Rigshovmesteren omkom ynkeligt; og da der ingen tvivl var om hans brøde, blev han efter sin død anklaget for højforræderi. Rigsrådet dømte ham da også og tilkendte kongen alt hans gods, som ikke var lidet; for Povl Laxmand havde været landets rigeste mand. Foruden sine store len ejede han fem hovedgårde, fjorten møller og ni hundrede bøndergårde. Heraf købte Torben Bille rigshovmesterens gård i Korsør samt Sandholt og Arreskov på Fyn.

Imidlertid var også Torben Billes hjem blevet gennemrystet af en katastrofe, som truede med at lægge det unge ægtepars lykke øde.

Det var kort efter, at kongen forgæves havde søgt at undsætte fru Christine i Stockholm og atter sad på Abrahamstrup. For næsten altid var han nu her eller på Vordingborg eller Sandholt; så tung var han i sindet nu, da alt gik ham imod, at han mindre end nogen sinde kunne undvære fru Edeles muntre selskab.

De sad i hallen, som forhen, ved tavlebord eller lut, og Torben, der med årene stedse blev mere mild og god, syntes ikke at tage noget anstød deraf. Men Eske Fynbo gik stadig mørkere og mere indesluttet omkring; altid sørgede han for at være i Edeles følge, stedse uhyggeligere følte hun sig til mode under hans truende blik, og ofte hændte det, når hun sad med kongen i hallen, at Eske under ét eller andet påskud trådte ind, og da gik hans blik lynsnart om de to, som ville han have vished for den mistanke, der gnavede på hans sind.

Da var det en dag i foråret 1503, at Torben Bille kaldte sin foged, Peder Mortensøn, for sig og gav ham forskellig anvisning til gårdens drift, så at Eske, der stod hos, forstod at det gjaldt en rejse. Lidt efter kaldte Torben ham da også for sig og sagde:

"Lad sadle min hest og din egen; vi rider ret nu til Vordingborg."

Der kom et ondt blik i Eskes øjne, da han svarede:

"Jeg skal sige det til Niels, at han holder sig rede. Selv bliver jeg her."

"Tag dig i vare," sagde Torben barsk. "Det er ikke første gang, du viser mig åbenbar ulydighed, sker det igen, må du drage af mit brød."

Men sådan talte Torben kun, fordi fogeden stod hos, han vidste kun alt for vel, at han var for svag til at gøre alvor af sin trussel. Eske svarede da heller intet, men gik ned; og da Torben kort efter red af gårde, var det ikke Eske, men Niels, som var i hans følge.

Den dag holdt Eske sig næsten bestandig i kongens nærhed; engang mødte kong Hans hans blik, og det gav et sæt i ham, mens han spurgte:

"Hvem er dog den svend, så hæsligt han skuler, og står, som vogtede han på hvert af vore ord?"

"Han?" sagde Edele og kom selv til at skælve i det samme. "Det er just den broder, hvorom jeg har talt, der vogter mig som en drage. Jeg beder eder, kære herre, at vi tager vare på os selv, mens han er hos."

Men kongen greb hendes hånd og hviskede ømt: "Tager vare? Ak Edele, så varsomme har vi været, siden du blev Torbens brud, at jeg snart vansmægter ganske. I dag er vi ene, og i nat;

nu må du stille min tørst til legeme og sjæl, at ikke vanviddet ganske skal omtåge min forstand."

"Herre," sagde Edele og gjorde sig fri, "er jeg ikke hos eder tidlig og silde? Vil I da krænke den mand, på hvis borg I er gæst?"

"Jeg ved ikke selv, hvad jeg vil," sagde kongen mørkt. "Stundom flimrer det rødt for mit blik, og når jeg ser Torben stryge dit hår eller kysse din hals og din hånd, da brænder en ond dom på min tunge. Bliver du ikke min på ny, som du var det før, da lader jeg en dag hans hoved springe på blokken."

"Nej, herre," sagde Edele og lo, "nu tale I ikke så ræddeligt, at mørke syner skal forstyrre min søvn i nat. Hellere komme I i kvæld for foden af tårnet, hvor jeg har mit kammers; da skal jeg synge for eder, som jeg gjorde det fordum, og min sang skal bringe lise til eders sjæl."

Eske Fynbo hørte de sidste ord; og da mørket faldt, stod han skjult i en krog ved muren med hånden på sit sværd. Det var hans faste beslutning, at om kongen i denne nat krænkede Torben Billes hustru, da skulle de både lade deres liv.

Længe havde han ikke ventet, før han skimtede en høj og bredskuldret skikkelse ved tårnets fod og kendte, at det var kongen. En stund var alt stille, så gav kongen et dæmpet råb, og oppe fra tårnet lød lidt efter Edeles muntre røst:

"Liden Kirsten er så væn en mø
– Du rømmer af land, hr. Jon! –
hende beder så rige bejle under ø.
I fremmed land og der fødes mangen stalt ædeling."

Eske stod i sin krog og blev helt blød om hjerte. Det gik jo ham, som andre, at aldrig så han Edeles smil eller hørte hendes

røst, uden at hadet og skinsygen tav i hans bryst, og han mindedes ikke andet, end at han havde hende kær. Men bitterheden steg dog i ham på ny, da han nu hørte Edele synge:

"Hr. Jon han lader sit bryllup rede,
    – Du rømme af land, hr. Jon! –
Dankongen lader ham dertil bede.
I fremmed land og der fødes mangen stalt ædeling."

"Å," tænkte Eske, "det er alt kun aftalt spil, og hun har haft mig til bedste. Hun mærkede, at jeg lyttede i hallen og føjede sine ord derefter. Hun er kongens slegfred nu, som hun var det før."

Han satte sig grublende på en sten, for det gik over hans tankes evne, hvordan en ung kvinde kunne være så fager og glad, når hun dog levede i idel løgn og synd.

Da sangen var til ende, gik kongen op; Eske rejste sig og fulgte ham med listende trin, og han blev straks va'r, at kongen ikke gik imod den fløj, hvor hans kammers lå. Han gik langt ad trapper og gange, som ville han lede en mulig forfølger på vildspor. Men omsider havnede han i tårnet, standsede udenfor døren til fru Edeles kammer, og slog tre dæmpede slag i dens karm. Eske hørte, at døren blev åbnet og lukkedes igen, og han lagde mærke til, at ingen lysstrime trængte ud igennem sprækken.

Så satte Eske sig på trappens øverste trin, gemte sit hoved i sine hænder og brast i gråd. For han forstod med ét, at han gik ikke her og vogtede sin søsters ære; også var det ham lige kært, om Edele hvilede i Torbens favn eller i kongens, når hun dog for stedse var tabt for ham. Han forstod også i det samme, at Edeles magt over ham var større, end han havde tænkt. Han

evnede ikke at gøre hende sorg, han evnede ikke at dræbe den, på hvem hendes elskov var faldet; han måtte som hidtil se alt og høre alt og forstå, være rede til at vogte hende mod ondt, og bøje sin nakke for dem, hvis rigdom og magt han regnede for intet, men som blev store og ukrænkelige, fordi hun skænkede dem sin gunst.

Indtil morgenen gryede sad han dér og ventede, men kong Hans kom ikke tilbage. Og da dagen lyste, var Eskes tanker atter andre, og han foragtede sig selv, fordi han havde været svag i natten; et vildt had steg i ham til disse to mænd, der havde røvet ham den kvinde, han havde kær, og som så dårligt vogtede hendes lykke og ære. Vilde hævntanker kom og gik gennem hans sind, og da han omsider rejste sig for at gå til sin gerning, havde han lagt sin plan.

22. Gemt er ikke glemt

Så snart Torben var kommet hjem, søgte Eske ham op i hans brevkammer, satte sig ubuden på en kiste og sagde:

"Torben, det er min agt nu at gå af dit brød."

Det klarede straks op i Torbens ansigt, og han sagde glad:

"Det glæder mig for sanden at høre, Eske. Sådan som du er stedt, har det for sanden længe undret mig, at du ikke er draget her fra."

"Glæd dig ikke for tidligt," sagde Eske mørkt. "Jeg har en kende at sige dig forinden, og det vil næppe være dig til behag."

"Nu," sagde Torben og så sky til Eske, der altid gennem sit stærkere sind havde haft ham i sin magt, "du er Edeles broder, og vi er ene. Tal da kun frit."

"Sig det til en træl," sagde Eske hånligt. "Aldrig har du vel hørt mig sige et ord, som var bundet af frygt for dig."

"Nej," sagde Torben heftigt, "ingen mand havde vel tålt de ord af sin svend, som du har ladet mig høre."

"Nej," sagde Eske i samme tone, "du er fejere end de fleste."

"Eske," sagde Torben truende, "du drage dig til minde, at end er du i mit brød; det koster mig kun et ord, og du sidder i tårnet."

"Aldrig får du det ord udtalt," sagde Eske roligt. "Jeg kan tage dit liv i denne stund, som jeg kunne have taget kong Hans' liv forgangen nat, da han sov i fru Edeles favn!"

Torben gemte ansigtet i sine hænder og stønnede højt, men svarede ikke et ord. Eske så foragteligt på ham og vedblev:

"Helst må du da høre roligt, hvad jeg har at sige. Jeg vil ikke kalde dig en nidding; thi en nidding kan være stor i sin

grusomhed og falskhed. Men du er en ussel karl, og derfor vil jeg ikke længere være i dit brød."

Torben mandede sig op til at sige spottende: "Jeg hører det. Længe har du været mig en utro tjener og kun pønset på ondt imod din herre. Kan hænde agter du nu at fejde mig åbent på."

"Jeg har tænkt derpå," svarede Eske roligt. "Ikke dig, for en fejde mod slig stakkel ville ikke være umagen værd. Men kong Hans er en mand; at rejse almuen mod ham og skille ham ved hans krone, det ville være mands gerning. Kan hænde gør jeg det også engang."

Torben fo'r op.

"Og det vover du at sige til mig, hans lensmand, mens kongen selv sover under mit tag?"

"Sæt dig," sagde Eske koldt. "Sørgeligt var det, om du med dine usindige ord så brat skulle gøre Edele til enke."

Torben satte sig og stirrede mørkt på Eske, der fortsatte, som om intet var hændet:

"Jeg har tænkt derpå, men tiden er ikke dertil. Heller ikke er det kong Hans, jeg vil til livs, men dig, du som blev en stråmand i Edeles arm. Og hvorfor skulle jeg tage dit liv, når jeg kan tage din ære? Vil du vide min agt, da er det at drage over det ganske land og forkynde det overalt, at Hans Nåde følger Torben Bille fra Abrahamstrup til Sandholt og fra Sandholt til Vordingborg. Han lytter til fru Edeles sange og leger tavlbræt med hende i Torben Billes hal. Om natten leger han med fru Edeles lyse lokker i Torben Billes ægteseng, og Torben Bille smiler dertil og rejser af gårde i kongens ærinde, når han er i vejen. Mener du da ikke, folket vil sige over det ganske land, at mere kongetro mand end Torben Bille er ingen tid set?"

Torben sad og legede med sin daggert; et øjeblik var det hans tanke at kaste sig over Eske og støde ham ned. Men han vidste, at han ville komme til kort, dertil var han lammet af anger og sorg og skam. For alt det, han anede og vidste, alt det, som nagede ham i tunge ensomhedens timer, men som han ikke ville se, det viste Eske ham nu for hans ansigt i sandhedens klare spejl, og han vidste intet at svare dertil. Han tænkte en stund, om han ikke kunne lade Eske gribe. Men Eske stod ved døren med hånden på dens lås; gjorde Torben anskrig, ville Eske låse ham inde, og inden der kom hjælp, ville han være langt derfra.

Heller ikke tvivlede han om, at Eske ville gøre alvor af sin trussel, og den skræmmede ham såre; for han var endnu mere øm over sin ære end over sit liv. Han sagde usikkert:

"Eske, du var engang min ven, og du er Edeles broder. Hvorfor vil du dog gøre os den tort at drage herfra i vrede og sprede vor skam for alle vinde? Det vil blive Edeles død."

Eske stod en stund tavs; så sagde han tonløst:

"Du sagde dér, Torben, det eneste ord, som kunne blive din frelse. Jeg skal da blive, se og høre på alt dette som hidtil; men jeg stiller et vilkår."

"Intet vilkår kan du stille, jeg opfylder det jo gerne," sagde Torben. "Vil du sidde i højsædet ved mit bord, vil du ride ud ved min side, vil du have gård og gods? Alt, hvad du beder mig om, er opfyldt i samme stund."

"Jeg attrår intet sådant," sagde Eske bittert. "Jeg er kun en ringe svend og byttede ikke med dig i al din herlighed. Men det vilkår sætter jeg, at fru Edele skal bede mig selv. Om hun vil komme til mig, se på mig med sine klare øjne og sige til mig

med sin lyse røst: Eske, bliv hos os, jeg beder dig derom – da skal jeg blive."

Dermed vendte han sig og gik. Torben gik straks til Edele og sagde hende alt, som det var.

Men Edele svarede ham med øjne, der lyste af vrede og hån:

"Eske har ret! En ussel karl er du, og en dåre var jeg, der nogen tid gav mig dig i vold. Aldrig går jeg tiggergang for dig til dine svende."

"Han er dog din broder," sagde Torben indtrængende, "og hvor stor fortræd han kan volde os alle, ved du bedst selv."

"Da grib ham og sæt ham i tårnet," sagde Edele forbitret. "Eller lad ham drage sin kås, som han vil. Jeg ser ham hellere af gårde i dag end i morgen. Længst var jeg led af hans skumle fjæs og hans truende blik; var du en mand, da hængte du slig lurer og spejder i galgen."

Alt det Torben tryglede og tiggede, nyttede ham intet; for Edele var just nu første gang med barn, og hun lod sig ikke tale til rette.

Da bad Torben Eske vente en stund og skrev i sin kvide følgende brev til sin moder på Søholm; brevet er opbevaret endnu:

> "Sønlig kærlig hilsen sendt altid med Gud. Beder jeg eder kjærligen, kære moder, at jeg må vist slå min lid til de 200 mark, I lovede mig i Kjøge alsenest 8 dage eller 14 dage næst efter Påske. Item, kære moder, beder jeg eder kjærligen, at I flyr det så, at Fynboen bliver hos mig enten med det gode eller med det onde, og lover, at I ville skrive for ham til Edlæ, min hustru, at hun skal tale hans bedste til mig. Det er min kjærlige bøn til eder. Beder jeg eder

kjærligen, at I ville vel gøre og umage eder hid til Edele det snareste I kunne, som I loved mig. Hermed befaler jeg eder Gud.

Abrahamstrup, skærtorsdag 1503.

Torben Bille."

Fru Ermegard kom straks, som hun da også forhen havde haft til hensigt; thi en kvinde var i hin tid altid til stede og bistod ved sin sønnekones nedkomst. Meget vidende og lidet talende gik den kloge gamle kvinde omkring på Abrahamstrup, som kongen nu havde forladt, og snart var hun klar over, hvordan alt stod til. Det kostede hende kun ringe umag at omstemme Edele, som så opfyldte sin mands bøn, og Eske slog sig til tåls.

Da Torben en dag traf ham ved borgporten, rakte han ham hånden og sagde ham tak. Eske tog ikke hånden, men sagde koldt:

"Nu, det er sket, som jeg ville, og jeg bliver da. Men du skal vide, at i mine øjne er og bliver du en ringe karl endda. Hvor kan du have en kvinde kær og dele hende med en anden mand?"

Da gik der et lyst smil over Torbens ansigt, og han sagde:

"Fatter du ikke det, du som selv er under hendes magt? Mod Edele er vi alle som små hunde, der gerne æder smulerne fra hendes bord. Så er hun heller ikke som andre kvinder, men lyser over os som en sol. Og hvem vil kræve af solen, at den skal lyse for én alene?"

Eske gjorde sig hård overfor hans ord; og da Torben gik, så Eske mørkt efter ham. Han sagde ved sig selv:

"Nu ja, de får da have fred for mig, så længe hun lever. Men gemt er ikke glemt."

23. Høstens tid

Gamle fru Cæcilie var allerede død, og kort efter fulgte fru Ermegard hende i graven. Ellers gled årene roligt hen, men over Torben Billes og fru Edeles ægtestand syntes ikke at lyse nogen lykkelig stjerne; for mens ellers skarer af kraftige sønner og døtre blomstrede op rundt på Billernes borge, døde alle fru Edeles børn som små; og nok var der jo, som deri så en straf for hendes synder; men selv bevarede hun sit lyse, lykkelige sind, og Torben lod ikke til at mangle noget i sin lykke.

Kong Hans gæstede dem ofte på deres len, helst nu, da hans eget hof var så godt som ophævet; for fru Christine var kun sjældent hos ham; hun havde efter sin hjemkomst fra Stockholm foretaget en pilgrimsrejse til Wilsnack, og henlevede nu sine dage på Næsbyhoved, halvt som en sørgende enke.

Men så ofte kong Hans havde stunder, gæstede han Torben og Edele på Abrahamstrup eller Vordingborg, stundom også på Sandholt. Mange julelag tilbragte han med gammen og glæde i deres selskab, og rige gaver sendte han dem: klaret, emsterøl, syltetøj og kosteligt klæde. Som det ses af et endnu opbevaret kongeligt brev, sendte kong Hans endog befaling til lensmanden på Københavns slot, at han måtte sende "den hvile kjole, som Markus Skrædders søster havde syet," til Vordingborg.

Alt dette vakte selvfølgelig vedblivende stor forargelse; selve biskoppen Jens Andersen Beldenak vovede engang ad omveje at sætte kongen i rette for hans forhold, ja dristede sig endog til at antyde, at der var flere end Hans Nåde, som nød godt af den skønne fru Edeles gunst; men kongen viste ham brat af.

For Torben Bille var det magtpåliggende at slå de onde rygter ned og hævde fru Edeles ære. Han havde hende stedse mere kær og var hende taknemmelig for den glæde hun havde voldet ham. Han havde nu engang skikket sig i forholdene, som de var, og var der end megen svaghed og umandighed heri, så var der vel også noget højsind. For ret at sikre fru Edeles stilling og efterlade sig et vidnesbyrd om, at han ikke havde nogen anke imod hende, udstedte han i 1508, da han var alvorlig syg; følgende brev:

> "Jeg, Torben Bille, høvidsmand på Vordingborg på vor nådige herres vegne, gør alle vitterligt med dette mit åbne brev, at jeg have undt, lovet og tilsagt min kære hustru, Edele Mikkelsdatter, om hun min død overlevendes vorder, at hun skal nyde og beholde i sin livstid uden al afgift kvit og frit uden alle mine arvingers gensigelse i nogen måde alle de gods, som jeg haver købt, siden jeg fik hende til min hustru, som er Sandholt, Arreskov med alle deres gods og rette tilliggelse, og om min gård liggende i Odense i Fyn med den min gård, som jeg købte i København, med alle deres rette tilliggelse; og tillige alle de gods, som jeg herefter køber eller panter efter denne dag ..."

Imidlertid kom Torben Bille sig denne gang igen og blev endnu i nogle år sin konge en tro og virksom mand.

Og mens krig og ufred rasede rundt om og ofte drog Danmark med ind i sin hvirvel, steg Billeættens magt og indflydelse fra dag til dag.

Edeles broder, Laurids Mikkelsen, der havde været kongens sekretær, blev senere provst i Roskilde. Ove Bille blev kongens

kansler, i rigsrådet sad Sten, Hans og Torben foruden flere frænder. Anders Bille var kongens lensmand på Stege, Klavs Bille på Holbæk, Eske Bille på København og Erik på Næsbyhoved, og endda havde en række af slægtens mænd anselige len i Sjælland og Skåne. Ove Bille havde visselig ikke regnet fejl, da han så sin fordel ved at kåre kongens frille til Torbens brud.

Men nu nærmede døden sig denne overmægtige og lykkelige æt, og det blev den glade, livsmodige Edele, der faldt først for dens le.

I sommeren 1512 fødte fru Edele en datter, der fik hendes navn, og få dage derefter blev hun revet bort. Både kongen og Torben sad ved hendes leje, og mens hendes kræfter svandt og svandt, lå hun endnu og så med glade øjne fra den ene til den anden og nynnede sagte små stumper af de glade viser, der havde lysnet i så mange sind.

Men den sidste dag havde dødens skygge formørket hendes blik med sin alvor. Hun vendte sig først mod Torben, der hulkede, som om hans hjerte skulle briste, og hviskede:

"Tilgiv, og tak!"

Derefter så hun bedrøvet på kongen og hviskede:

"Kære herre, jeg frygter, at jeg har en ond samvittighed for eders skyld."

Men kongen svarede bevæget:

"Ædel var du i live, så er du og i døden."

Da smilte hun glad, og en kort stund efter brast hendes hjerte.

Time efter time blev kongen og Torben siddende som tavse og ubevægelige støtter ved hendes seng.

For Eske Fynbos forpinte sjæl kom Edeles død som en udfrielse, så hårdt havde hans håbløse, brødefulde elskov pint hans sind. Og mens han nu gik og rugede over sit spildte liv og alt det, som var hændet, gik gennem hans tanker, der mere og mere forvirredes, voksede og voksede hans had til de to mænd, der efter hans mening havde lagt Edeles lykke øde og frataget ham, hvad der dog aldrig havde været hans.

En dag, knap en måned efter fru Edeles død, hørte en af svendene ham sige højt, som en mand, der er fra sin samling:

"Godt, nu er hun død, det kan ikke mere gøre hende nogen sorg."

Samme dag forsvandt han fra gården; og en dag, da Torben Bille ene kom vandrende gennem skoven, kastede Eske Fynbo sig over ham bagfra og huggede ham ned.

Ingen fik at vide, hvem drabsmanden var. På Torbens gravsted i Antvorskov klosterkirke blev kun ristet:

Torbenus Bille – occisus.
(Torben Bille – dræbt.)

Men fra den dag af var Eske Fynbos forstand ganske formørket. Han flakkede rundt i landet, skjulte sig i skovene og levede af rødder og bær. Stundom skræmtes en vandringsmand eller rytter og slog kors for sig, når pludselig et væsen, der mere lignede et dyr end et menneske, fo'r ham forbi.

Ud på vinteren 1513 var han i Jylland, og mens han her lå skjult i krattet, hørte han pludselig et stort følge af ryttere komme dragende. Han spejdede frem mellem grenene, og det fo'r igennem hans forvildede tanker, at det måtte være kongen.

Da udstødte han et brøl som et vilddyrs og sprang frem over vejen.

Kongens hest stejlede skræmt og styrtede i det samme. Så slemt forslog kongen sig, at han kun med møje slæbte sig frem til Aalborg. I denne stad udåndede han den tyvende februar.

***

Om "Edele Jernskjæg"

Forfatter: Theodor Ewald (1874-1923).
Org.udgave: Theodor Ewald: *Edele Jernskjæg*. Historisk Roman fra Kong Hans' Tid. Chr. Flors Boghandel, København 1911. Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.

ISBN 978-87-7628-159-5
2. ebogsudgave tidligere udgave ISBN 978-87-7979-411-5 (Ølstykke 2015).

www.ebib1800.dk

